

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

HODNOTOVÁ ORIENTACE STUDENTŮ TEOLOGICKÉ FAKULTY JIHOČESKÉ
UNIVERZITY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH VE VOLNÉM ČASE

Vedoucí práce: PhDr. Bc. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Autor: práce: Bc. Jana Berešová
Studijní obor: Pedagogika volného času
Forma studia: Prezenční
Ročník: II.

2015

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 3. 2015

.....
Bc. Jana Berešová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce PhDr. Bc. Zuzaně Svobodové, Ph.D., za věnovaný čas při zpracovávání mé diplomové práce, PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc., za odborné rady a RSDr. Jánů Mišovičovi, CSc., za pomoc při tvorbě dotazníku k empirickému šetření.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	6
1. Vymezení základních pojmů	8
1.1 Motivy a potřeby	8
1.2 Hodnoty.....	9
1.3 Pojetí hodnot z hlediska jednotlivých oborů.....	11
1.3.1 Hodnoty z filosofického hlediska.....	11
1.3.2 Hodnoty z hlediska pedagogiky	13
1.3.3 Hodnoty z hlediska sociologie.....	15
1.3.4 Hodnoty z hlediska psychologie.....	16
1.4 Klasifikace hodnot dle systematického utřídění jednotlivých teorií	18
1.4.1 Klasifikace hodnot dle Kučerové	18
1.4.2 Klasifikace hodnot dle Rokeacheho:	19
1.4.3 Klasifikace hodnot dle Dorotíkové.....	20
1.4.4 Klasifikace hodnot podle Brezinky	21
1.5 Kritéria a klasifikace hodnot	21
1.6 Hodnoty a hodnotová orientace	23
1.7 Výzkumy hodnotových orientací	24
2. Student vysoké školy	30
2.1 Adolescence	30
2.2 Časná dospělost.....	31
3. Volný čas	33
3.1 Pojem „volný čas“	33

3.2 Pojetí volného času	35
3.3 Společenskovední kontexty volného času.....	36
3.4 Funkce volného času	38
4. Výzkumné šetření	42
4.1 Teoretický úvod k výzkumu.....	42
4.2 Stanovení výzkumného cíle	42
4.3 Výzkumné hypotézy.....	43
4.4 Metodika výzkumu.....	43
4.4.1 Kvantitativní výzkum	43
4.4.2 Dotazníková metoda	44
4.4.3 Charakteristika souboru.....	46
4.5 Výsledky výzkumu.....	48
4.6 Vyhodnocení hypotéz.....	78
5. Závěr a doporučení pro praxi.....	81
Seznam použitých zdrojů.....	83
Seznam použitých zkratk	88
Seznam použitých grafů a tabulek	89
Seznam příloh	93
Abstrakt.....	96
Abstract.....	97

Úvod

Diplomová práce *Hodnotová orientace studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase*, se zabývá tématem, které se dotýká naší každodenní volnočasové praxe, v níž se rozhodujeme o tom, co pro nás je a není důležité, co je dobré nebo špatné, co uspokojuje naše potřeby a co je důležité v této chvíli a co v dlouhodobé perspektivě. Vzhledem k tomu, že se hodnoty dotýkají našeho každodenního života, ukazuje se, že toto téma je velice aktuální. Hodnoty se staly často zkoumaným fenoménem v rámci nejrůznějších sociálně - vědních disciplín.

Vzhledem k tomu, že názory generací se v hodnocení předmětů, lidských vztahů i jevů liší a že existují velké rozdíly nejen mezi generacemi, ale i uvnitř generací, soustřeďuji se v této diplomové práci na úzkou cílovou skupinu – vysokoškolskou mládež, která si podobně jako všichni členové společnosti každodenně klade otázky vztahující se k hodnotám, aniž si to bezprostředně uvědomuje. Cílem této práce je tedy popsat a analyzovat hodnotovou orientaci studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase. K jeho naplnění je proto potřebná formulace dílčích cílů. Na základě teoretického přehledu bude zvolena jedna klasifikace hodnot a ta bude dále zařazena do empirického šetření. V empirické části práce chci zjistit a porovnat hodnotovou orientaci studentů ve volném čase ve vybraných ročnících studia - konkrétně 1. ročníku a 3. ročníku prezenční formy bakalářského studia a 2. ročníku prezenční formy magisterského studia studijního oboru Pedagogika volného času. Na základě výsledků empirického šetření bude sestaven přehled nejčastějších volnočasových aktivit a preferencí hodnot, které tyto volnočasové aktivity ovlivňují.

K naplnění stanovených cílů napovídá i struktura teoretické části, která je věnovaná dosavadním poznatkům k dané problematice, vychází z předpokladu, že hodnoty se vytvářejí v procesu socializace a že výběrem hodnot jsou uspokojovány potřeby člověka a protože potřeby jsou pokládány za základní formu motivů, je jim věnována první podkapitola práce. Na ni navazuje podrobný přehled jednotlivých koncepcí pojmu hodnota a to z filosofického, sociologického, pedagogického a psychologického pohledu. Dále jsou v práci uváděny klasifikace hodnot dle

vybraných autorů a v neposlední řadě výzkumy hodnotových orientací. Obdobnou formou je zpracována kapitola o volném čase, jeho pojetí, role ve společenských kontextech a funkcích. Empirická část diplomové práce nejprve vymezuje cíl kvantitativního výzkumu, charakterizuje cílovou skupinu, přináší formulaci hypotéz a jednotlivých otázek. Nejdůležitější součástí kvantitativního šetření je vyhodnocení a komparativní analýza zjištěných výsledků. Při zpracování své diplomové práce jsem vycházela zejména z těchto titulů literatury: k analýze problematiky hodnot jsem vycházela z publikace autorů: P. Cakirpaloglu, W. Brezinky, S. Dorotíkové, D. Janáka, S. Kučerové, O. Nytrové. Otázky týkající se volného času byly nalezeny zejména v publikacích B. Hofbauera, D. Knotové, H. Opaschowsky, J. Pávkové, M. Žumárové a jiných odborných autorů.

1. Vymezení základních pojmů

Aby bylo možné podat analýzu výsledků empirického šetření této diplomové práce, je potřebné si nejprve vymežit základní termíny, které se týkají zkoumané problematiky. Těmito pojmy jsou především motivy, potřeby a hodnoty. Hodnoty mohou být chápány různě podle toho, v jakém kontextu na ně nahlížíme. Je proto nutné upřesnit, co slovo „hodnota“ znamená v rámci zkoumané problematiky. Z tohoto důvodu podávám výklad základních kategorií, ze kterých tato diplomová práce vychází a které jsou v praktické části předmětem empirického šetření.

1.1 Motivy a potřeby

Uvažujeme-li o hodnotách, jejich významu a místě v životě člověka, musíme nejprve vyjít z motivů a postojů, neboť lidé se vzájemně odlišují v jednotlivých motivech i v celkové individuální motivaci. „*Motivy jsou pohnutky psychologické příčiny reakcí, činnosti a jednání člověka zaměřené na uspokojování určitých potřeb*“.¹

Za základní formu motivů jsou pokládány potřeby. Potřeby lze definovat jako to, co jedinec potřebuje k efektivnímu a produktivnímu životu, tedy i jako to, co je nutné pro přežití a rozvoj, stav podněcující osobnost k činnostem zaměřeným na odstranění tohoto rozporu.²

„*Potřeba je stav nedostatku nebo nadbytku něčeho, co nás vede k činnostem, jimiž tuto potřebu uspokojujeme*“.³ Potřeba působí jako poplašný signál, který vede člověka k vykonání činu, který ji může uspokojit.⁴ Dále ji lze charakterizovat jako projev určitého nedostatku něčeho žádoucího či nutného. Psychologie akcentuje při zkoumání problému potřeb subjektivitu tohoto prožitku nedostatku, který jedinec podceňuje k odstranění vzniklého napětí. Potřeby tudíž mají funkci motivační. Nejčastěji potřeby

¹ GEIST, B. *Psychologický slovník*, str. 150.

² Srov. HELUS, Z. *Psychologie*, str. 120.

³ Tamtéž str. 120

⁴ Srov. SILLAMY, N. *Psychologický slovník*, str. 156.

dělíme na potřeby *biologické* také (primární, vrozené), mezi které můžeme zařadit potřebu dýchání, potravy a bezpečí, dále na potřeby *sociální* neboli získané, k nimž patří například potřeby kulturní (vzdělání, kulturní život) a nakonec na potřeby psychické, k nimž neodmyslitelně patří (radost, láska, bezpečí).⁵

S potřebami souvisí samozřejmě i jejich klasifikace. Pokud nahlédneme do odborné literatury, zjistíme, že se velmi často cituje hierarchie potřeb, kterou vytvořil americký psycholog Maslow. Pro představu o klasifikaci potřeb jsem se rozhodla uvést klasifikaci tohoto autora.

Jeho uspořádání potřeb vychází z jejich zařazení do jednotlivých úrovní. První čtyři kategorie Maslow označuje jako nedostatkové potřeby a pátou kategorii jako potřeby existence (bytí) nebo růstové potřeby. Potřeby nižší úrovně by měly být uspokojené, aby se mohly objevit, resp. aktualizovat potřeby vyšší úrovně. Maslow rozděluje potřeby na: *1. fyziologické potřeby*, což je potřeba jídla, vzduchu, tekutin, spánku, odpočinku apod. *2. potřeby bezpečí a jistoty*, které zahrnují bezpečí fyzické, ale také psychosociální, dále je to potřeba vyhýbat se situacím, ohrožujícím naši existenci, potřeba zajistit si domov, střechu nad hlavou, soukromí atd. *3. náboženství a etika*, která zahrnuje potřebu být milován druhými lidmi, akceptovaný, někomu patřit apod. *4. sebeúcta a uznání* což je především potřeba výkonu, kompetence, respektu, uznání důvěry a souhlasu a nakonec *5. sebeaktualizace*, do které patří potřeba realizovat se, rozvíjet dále své schopnosti, osobní růst atd.⁶

Jak jsem již konstatovala v předchozím textu, komplementárním pojmem k potřebám jsou hodnoty, jejichž výběrem mohou být potřeby uspokojovány. Proto další podkapitola bude věnována charakteristice hodnot z pohledu různých vědních oborů.

1.2 Hodnoty

Nyní se dostáváme k dalšímu důležitému pojmu, který s potřebami souvisí. Jedná se o již zmiňované hodnoty. Dá se říci, že potřeby jsou uspokojovány výběrem konkrétních hodnot. Hodnoty patří k velmi často užívaným pojmům v mnoha vědních disciplínách. Často se s nimi setkáváme i v běžné řeči.⁷ Pojem samotný, je velmi široký,

⁵ Srov. PRUŽINSKÁ, J. *Psychológia osobnosti*, str. 67.

⁶ Srov. Tamtéž str. 67.

⁷ Srov. PRUDKÝ, L. a kol. *Studie o hodnotách*, str. 7.

má mnoho významů a jeho definice záleží především na tom, v jakém kontextu o něm přemýšlíme. Na první pohled slovo hodnota evokuje cokoliv, co vítáme, čemu umožníme, aby motivovalo naše jednání nebo utvářelo a ovlivňovalo naše myšlení.⁸

Tázání se po hodnotách, po všem, co je smysluplné, významné, obzvlášť důležité a směřodatné je stejně staré jako lidstvo samo. Tento pojem patří ke stěžejním termínům západní civilizace, a proto zaujalo nejen filozofy, teology, ekonomy, sociology atd. Hodnoty se vždy dotýkaly každodenního fungování společnosti a pobývání individua ve světě.⁹ „*Pro minulá staletí, ve kterých se společnost okcidentu utvářela od pospolitých klanů přes řecké polis, církevně a stavovsky organizované útvary až k moderním, převážně národním státům, vždy existovaly určité obecně sdílené a respektované hodnoty, tj. představy o tom, co je bytostně důležité pro kvalitu lidského života, o čem má člověk svým strastiplným putováním usilovat, čím se má řídit a k čemu se má vztahovat.*“¹⁰

Hodnoty vytvářejí v lidech všeobecné standardy a ideály, podle kterých hodnotíme naše i jiná jednání a jsou zdroji všeobecných povinností. Hodnotu jsme schopni následovat, usilovat o ni nebo o ní přemýšlet, přizpůsobit i svůj život nebo ji nabízet druhým.¹¹

Člověk ve svém životě neustále hodnotí. Hodnotí, co je dobré, mravné, prospěšné a naopak, co je špatné a také nežádoucí. Věc, člověka nebo ideu, která je někomu drahá, potřebná, nebo na níž lpí, cíl, kterého chce dosáhnout, nazýváme hodnotou. Různí lidé mají rozdílné hierarchie hodnot podle toho, které hodnoty staví do popředí a které pro ně mají pouze okrajový význam. Přijaté hodnoty souvisejí s emocemi a také s vyššími city. Preferované životní hodnoty určují životní styl každého člověka. Hodnotou se mohou stát sociálně uznávané předměty a ideje (hodnoty estetické a morální), ale i to, co společnost jako žádoucí neuznává (drogy, alkohol). Jako ideály se někdy označují morálně uznávané hodnoty.

Mohou sem patřit filosofické, politické, i ideologické postoje. Hodnoty a ideály jsou důležitými motivy našeho chování, protože do značné míry určují stanoviska, která

⁸ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. a kol. *Etika pro sociální práci*, str. 59 - 60.

⁹ Srov. DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie - výchova - hodnoty: sborník k významnému životnímu jubileu prof. PhDr. Jaroslavy Peškové, CSc.*, str. 37 - 38.

¹⁰ Tamtéž str. 37 - 38.

¹¹ Srov. FISCHER, O., MILFAIT, R. a kol. *Etika pro sociální práci*, str. 59 - 60.

jednotlivec zaujímá k tomu, co se kolem něho děje. Osobní hierarchie hodnot je zčásti stálá a zčásti se může měnit.¹²

Hodnoty, které lidé uznávají za platné, orientují jejich aktivity, vytvářejí jejich zaměřenost, také vztah ke světu a koneckonců i k životu samotnému, k jeho smyslu a podstatě.¹³

Pokud se zamyslíme nad definováním pojmu hodnota, tak dojdeme k závěru, že jednoznačná definice tohoto slova je značně problematická. Proto není divu, že narazíme i na tak obecné definice, jako je vymezení že hodnota je „*obecný pojem pro všechno, čeho si ceníme nebo vážíme*“.¹⁴

Průchův pedagogický slovník popisuje hodnotu jako „*subjektivní ocenění nebo míra důležitosti, kterou jedinec přisuzuje určitým věcem, jevům, symbolům, jiným lidem apod.*“¹⁵ Kučerová rozděluje svoji definici hodnot dle užšího či širšího slova smyslu: „*Mluví-li se o hodnotách, lze tím myslet vše, co člověku přináší uspokojení jeho potřeb a zájmů, tedy hodnoty v širším smyslu, nebo tím máme na mysli hodnoty v užším slova smyslu, tedy základní kulturní kategorie, odpovídající vyšším normám ideálů, zejména mravním, sociálním a estetickým.*“¹⁶

1.3 Pojetí hodnot z hlediska jednotlivých oborů

Hodnoty jsou jedním ze základních, hojně frekventovaných pojmů řady vědních oblastí, především filosofie, sociologie, psychologie, pedagogiky, etiky apod.¹⁷

1.3.1 Hodnoty z filosofického hlediska

Chceme-li se na hodnotu podívat z obecnějšího hlediska, než nám umožňují uvedené společenské vědy jako je sociologie, psychologie, pedagogika a jiné vědy, nemůžeme opomenout filosofii, neboť pojem hodnota neodmyslitelně patří na pole praktické

¹² Srov. Kohoutek, R. *Základy psychologie osobnosti*, str. 129.

¹³ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*, str. 158.

¹⁴ GOLDMANN, R., CICHÁ, M. *Etika zdravotní a sociální práce*, str. 8.

¹⁵ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 194.

¹⁶ KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova: Kapitoly z filozofie výchovy*, str. 65.

¹⁷ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*, str. 158.

filosofie. Může to být dáno tím, že člověk od nepaměti hledá hodnoty, které jsou absolutní, nadčasové a také neměnné.

V této diplomové práci se však touto problematikou nebudu podrobněji zabývat, jelikož je to téma nesmírně široké a obsáhlé. Z dostupné literatury je zřejmé, že začíná od Platónova hodnotového absolutismu, dále přes Aristotela, či Augustina, pro něž je absolutní hodnotou a zároveň cílem Bůh, k němuž člověk směřuje. Tato práce je zaměřena prakticky a bude zde uveden jen nejnútnejší exkurs do praktické filosofie, která se hodnotami zabývá.

Hodnota je „založena na vztahu mezi člověkem a jevy, věcmi, skutečnostmi. Hodnota není vlastností jevů nebo statků, nýbrž výsledkem vztahování se. Hodnota je vyjádřením míry významu jakéhokoliv objektu pro člověka.“¹⁸

Filosofie hodnot předpokládá, „že mimo náš zkušenostní svět materiálních věcí existuje naprosto jiná, podstatně odlišná oblast platných hodnot.“¹⁹ Tyto hodnoty nejsou konkrétní věci, nýbrž obsahové kvality. Nenáleží jim „bytí“ ve vlastním smyslu, ale jiný, zvláštní způsob danosti, totiž „platnost“. Tím je míněna objektivní jsoucnost, ale zcela nezávislá na empirickém dění a bytí. Proto také hodnoty nepostihujeme racionálním poznáním jako reálné věci, nýbrž je tzv. cítíme emocionálním či iracionálním způsobem: „cítěním hodnot“ svého druhu.²⁰

Hodnota je něco, co je k životu potřebné, užitečné a nutné, co obdivujeme, ctíme, milujeme, čeho si vážíme, co je nám drahé, milé a našemu srdci blízké.²¹

Přestože je pojmem abstraktním, nikoliv konkrétním, zkusíme chvíli hledat odpověď na otázku, co to vlastně hodnoty jsou. Zjednodušeně si je lze představit jako individuální a soukromé představy o tom, co je pro nás, jako pro lidi důležitější. Jsou to myšlenkové systémy, které se týkají dobrého a zlého, správného a nesprávného. Hodnoty ovlivňují naši reakci na jakoukoliv situaci v životě člověka. Úzce souvisí s tím, čemu věříme a čemu nevěříme, tedy s našimi vnitřními přesvědčeními a pravdami.

Abychom zjistili, zda je naše hodnota naplňována či nikoliv, nestačí pouze setrvat v obecné rovině, musíme porovnat něco konkrétnějšího, máme určitý systém kritérií. Co myslíme touto hodnotou, tj. jaké projevy myšlení a chování upřednostňujeme. Podle čeho poznáváme, že jsou hodnoty naplňovány. Kritéria jsou ve vztahu ke kontextu.

¹⁸ HORYNA, B. a kol. *Filosofický slovník*, str. 171.

¹⁹ NYTROVÁ, O. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*, str. 49.

²⁰ Srov. Tamtéž str. 49.

²¹ Srov. KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova: Kapitoly z filozofie výchovy*, str. 45.

Proto například kritéria naplňování hodnoty „svoboda“ budou jiná pro náš rodinný život a pro práci.²²

Jak již bylo napsáno hodnoty lze chápat v širším nebo užším slova smyslu. Hodnotami v širším slova smyslu jsou specifické vlastnosti společenských či přírodních jevů, ve kterých se projevuje jejich určitý (pozitivní i negativní) význam pro člověka, ale i pro společnost. Hodnota daného jevu nevyplývá pouze z jeho vnitřní struktury, ale především ze skutečností, že daný jev je zahrnut do sociální sféry a stal se nositelem určitých sociálních vztahů, souvisí s lidskými zájmy a plní úlohu orientačních bodů, jimiž se řídí každodenní praktická činnost člověka (hodnotová orientace) ve vztahu k okolním jevům, přírodě a společenskému charakteru. Hodnoty v užším slova smyslu odpovídají našim vyšším normám, tendencím, ideálům, především mravním, sociálním a estetickým.²³

Aby tato společnost fungovala, musí být postavena na takových hodnotách, které budou nezpochybnitelné a také všeobecně uznávané. Člověk ve svém životě není pouze pasivním divákem, ale je především tím, kdo něco chce, kdo o něco usiluje, usiluje pouze o to, co má pro něj hodnotu a v čem pro sebe vidí nějaký smysl.²⁴

Existují však hodnoty, které jsou nadčasové. To znamená, že z minulosti přecházejí do přítomnosti, která je dále odkazuje na budoucnost. Tato jejich nadčasovost se projevuje tím, že hodnoty nezanikají v čase, ale zůstávají, neboli přetrvávají, i když se jejich podoba může měnit. Proto v dnešní době rozumíme tomu, co znamená pojem rodina, láska, přátelství, vzdělání, víra apod. Nadčasovost hodnot nespočívá jen v jejich důležitosti a neměnnosti, ale především v tom, že navazujeme na to, co v minulosti vytvořili naši předkové a co má svůj význam i pro nás v současnosti. Hodnoty jsou tedy historicky proměnlivé a jsou výrazem našich potřeb, zájmů a vztahů.

1.3.2 Hodnoty z hlediska pedagogiky

Pedagogika definuje hodnotu jako „*postoj, přesvědčení člověka o tom, co je významné potřebné, cenné, oč je potřeba usilovat*“.²⁵ Je založena na potřebách jednotlivce, skupiny i celého společenství. Hodnotami rozumíme buď všechno, co přináší uspokojení, nebo hodnoty v užším slova smyslu, základní kulturní kategorie, které odpovídají našim vyšším tendencím, normám a ideálům sociálním, mravním

²² Srov. NYTROVÁ, O. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*, str. 52-53.

²³ Srov. Tamtéž, str. 53.

²⁴ Srov. DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*, str. 66-68.

²⁵ KOLÁŘ, Z. a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky -583 vybraných hesel*, str. 48.

a estetickým. Jedná se o vztah lidského subjektu a objektu.²⁶ Z pedagogického hlediska jsou u hodnot důležité *1. hodnotové systémy mladých lidí, 2. vzdělání samo jako společenská hodnota*, tj. významnost, kterou společnost přisuzuje roli vzdělání pro život jedince a pro rozvoj společnosti, *3. hodnoty a postoje* jako součást cílů a obsahu školní edukace vymezovaných ve vzdělávacích programech.²⁷ Hodnota je dále chápána jako cosi pozoruhodného významem (hodnost, zásluha) – cosi hodného pozornosti a úcty. Nejobecněji lze tedy říci, že hodnota vždy souvisela s tím, „že“ a také „jak“ člověk rozumí světu kolem sebe a svému místu v tomto světě.²⁸ „*Hodnoty jsou něčím, jako opěrnými sloupy našeho života, systém opor, které nám umožňují pobývat na světě jakožto lidem a orientovat se v něm, jsou prizmatem, jež nám dovoluje se ve světě i v nás samých vyznat.*“²⁹ Hodnoty jsou v pedagogice také tím, co je pro nás živé, co ctíme, nebo naopak čím opovrhujeme, po čem toužíme, co hledáme, čeho se bojíme, co nenávidíme. Jsou tím, vůči čemu nelze zůstat lhostejným. Vyznávat hodnotu znamená ji bránit a chránit - tedy milovat pravdu nás zavazuje k tomu, abychom bojovali proti lži.³⁰ Timingeriu hovoří o hodnotách, jako o pozitivním procesu a zastává názor, že „*problém není v úpadku hodnot, jak nám je neustále vtlačováno do hlav intelektuálními elitami mocnářství, nýbrž to, že vše zplanělo v hodnotu. Hodnocení je přičítání, ať už dobrého-pravdy, či zlého-nepravdy, a tedy koneckonců stále a pouze kladením. Hodnotová kritika plně náleží do matematického rozvrhu světa.*“³¹

Svět hodnot je integrální, neodmyslitelnou součástí našeho sociálního a individuálního života. Je to svět vztahů, který vyžaduje od člověka schopnost hodnoty vnímat a posuzovat jejich rozdílnost a jinakost, ale především volit a určité z nich preferovat.³²

²⁶ Srov. Tamtéž, str. 48

²⁷ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualizované a rozšířené vydání, str. 92.

²⁸ Srov. PELCOVÁ, N. *Hodnotová výchova a výchova k hodnocení*. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*, 2013, roč. 63, č. 3, str. 287-288.

²⁹ Tamtéž, str. 287.

³⁰ Srov. Tamtéž, str. 288.

³¹ TIMINGERIU, F. *Odvracená strana měsíce: k porozumění „světověku“*, in SVOBODOVÁ, Z. *Výchova ve světověku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, 260 s., [18] s. obr. příl. str. 187.

³² Srov. RABUŠIC, L., HAMANOVÁ, J. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2008*. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*, 2011, roč. 60, str. 306.

1.3.3 Hodnoty z hlediska sociologie

„Hodnota je vědomá nebo nevědomá představa o tom, co je žádoucí.“³³

Problém hodnot v sociologii a otázka její společenské angažovanosti se zdají být evergreenem této disciplíny. Problém normativity a prakticity je vepsán do „genetického kódu“ sociologie, stál u jejího vzniku, který reagoval na rozpad tradiční společnosti a vine se jako červená nit dál jejími dějinami. Je tématem klasickým, nabízené odpovědi sociologických klasiků jsou v této otázce stále relevantními a v různých reminiscencích vstupují stále znovu do diskuse na téma možnosti či nemožnosti, nevhodnosti či vhodnosti angažované sociální vědy.³⁴

Uvažování o hodnotách bylo v dějinách lidského myšlení tradiční doménou filosofie. Ve druhé polovině 19. století se z ní vyděluje relativně samostatná filosoficko-sociologická disciplína, nazývaná axiologie. Tento pojem vznikl z řeckého slova *axios*, což znamená cenný. Zabývá se především podstatou hodnot, vzájemnými vztahy mezi nimi, jejich povahou, místem v sociální skutečnosti a také jejich funkcí v lidské činnosti. Zájem o hodnoty se objevuje též v sociologii samotné, kdy již první klasikové považují hodnoty za její centrální téma. To zde nepřestává být průběžně rozvíjeno a z tohoto důvodu se postupně vytváří specializovaná oblast, která se nazývá sociologie hodnot.³⁵

Slovo hodnota je používáno také v souvislostech protichůdných. Je to především z toho důvodu, že hodnoty jsou chápány výhradně jako normativní kategorie, tedy, že je s nimi spojeno vždy nějaké hodnocení, posuzování toho, co je špatné, co dobré, co je morální, nemorální apod. Pojem hodnota je vždy spojen s postižením významu objektu (chování, jevu, konceptu, činnosti, ale také prognózy, volby, rozhodování, vize, taktiky, strategie a ovšem i sebe sama, svého vlastního prožívání a chování a téhož také u druhých lidí), který jedinec či skupina tomuto objektu přikládá. Jde o významy podstatné, jelikož vyjadřují obsah a váhu daného objektu v očích toho, kdo jej hodnotí.³⁶ „Hodnota je přijaté sdělení o důležitosti něčeho či někoho.“³⁷

Hodnoty se utvářejí a upevňují ve společnosti složitě, jsou výsledkem komplikovaných a dlouhodobých procesů výběru z nabídky a přijímání za své

³³ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, str. 97.

³⁴ Srov. JANÁK, D. *Hodnoty a hodnocení v sociologii Inocence Arnošta Bláhy: studie z dějin klasické české sociologie*, str. 82.

³⁵ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*, str. 158.

³⁶ Srov. PRUDKÝ, L. *Hodnoty a normy v české společnosti - stav a vývoj v posledních letech: studijní text pro učitele občanské výchovy č. 1*, str. 8.

³⁷ Tamtéž, str. 8

(zvnitřňování, procesů interiorizace), a když jsou přijaty, mají tendenci co nejvíce uchovávat daný stav. Jak u jedinců, skupin, tak i celých společností. Na druhé straně jsou ale hodnoty vždy historickou kategorií, protože jsou jedním z nejdůležitějších prvků kultury dané společnosti nebo její části. Jsou předmětem učení v procesu socializace (jde o proces, během něhož se z geneticky a biologicky určené lidské bytosti stává člověk, který je aktivní součástí dané společnosti), kdy se učíme nabízeným hodnotám a normám chování.³⁸

1.3.4 Hodnoty z hlediska psychologie

„Hodnota je vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události či činnosti, a to v souvislosti s uspokojováním jeho potřeb. Hodnoty se vytvářejí a postupně diferencují v průběhu socializace.“³⁹

Psychologická axiologie pojednává o dvou vzájemně propojených pojmech a to hodnota a hodnocení. Tyto komplementární pojmy člověka k realitě jsou velmi častým předmětem ztotožňování a terminologické záměny, rozdíly mezi hodnotou a hodnocením nejsou, však jen nominální, jedná se především o podstatné charakteristiky jevů, které mají zvláštní místo ve zmíněném vztahu subjektu k objektu. V psychologii přetrvává neustálá potřeba analýzy obou těchto pojmů. V tomto smyslu mají pojmy hodnota a hodnocení v psychologii logický status hypotetických konstruktů.⁴⁰

Současná psychologická teorie zpravidla souhlasí s tvrzením, že hodnoty představují specifickou psychickou kategorii, která tvoří poměrně trvalou stabilní strukturu osobnosti, která je významná pro individuální, historickou a sociální realizaci člověka.⁴¹ Hodnoty představují přesvědčení o prospěšném, dobrém, ale také o zlém nebo nežádoucím, které regulují skupinovou nebo individuální aktivitu. Hodnocení poté představuje psychický proces, v němž je vztah mezi objektem a subjektem regulován intenzitou a také kvalitou stávající hodnoty. Základy psychologického zkoumání hodnocení postavil již Kant, tím, že odlišil teoretické poznání od toho praktického. Obecně je poznání komplexní proces, ve kterém působí následující vzájemně propojené psychické funkce:

³⁸ Srov. PRUDKÝ, L. *Hodnoty a normy v české společnosti - stav a vývoj v posledních letech: studijní text pro učitele občanské výchovy č. 1*, str. 8.9.

³⁹ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, str. 192

⁴⁰ Srov. ČAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, str. 343.

⁴¹ Srov. Tamtéž, str. 343.

1. *určení hodnoty pro zjištěnou změnu, valorizace,*
2. *určení významu evidované změny, tzn. apercepce,*
3. *evidence vnějších změn, percepce.*

Psychologická axiologie tedy klade důraz na potřebu rozlišování hodnotového a racionálního poznání. Procesy myšlení jsou poté primárně zaměřeny k odhalování formálně logických charakteristik vztahů a objektů, k objektivní skutečnosti a hodnocení pak znamená určení žádoucnosti objektů a situací významných pro subjekt. Výsledkem obou těchto procesů je úsudek: myšlení dále vede k logickému úsudku, cítění (hodnocení) pak k vytvoření hodnoty.⁴²

Cakirpaloglu ve svém díle dále uvádí rozdělení funkcí hodnot od McGuireho. Ten rozlišuje sociální a individuální funkce hodnot.

Sociální význam hodnot lze analyzovat prostřednictvím dvou skupin funkcí. První skupinou je funkce sociální integrace a sociální racionalizace.

Funkci sociální integrace plní například sociální kontrola nebo prevence deviantního chování. Jedinec se stává součástí společnosti a přebírá hodnoty, které jsou uznávané společností. Tyto funkce mají značný vliv na udržení skupiny i celé společnosti. Funkce sociální racionalizace je neméně důležitou funkcí, jelikož hraje významnou roli v dynamice společnosti. Díky ní se na základě zájmů různých skupin ve společnosti vytváří hodnoty pro celou společnost. Pomocí této racionalizace se zájmy jednotlivců upraví tak, aby byly přijatelné pro co největší část heterogenní společnosti.⁴³

Individuální a společenské funkce hodnot se mezi sebou navzájem prolínají, ovlivňují a doplňují. Komplementárnost obou těchto funkcí spočívá především v tom, že hodnotová racionalizace vytváří prvky koheze, rovnováhy a stability společnosti a sociálně integrující hodnoty zase stabilizují společenské vědomí a zvyšují toleranci mezi jednotlivými částmi společnosti.⁴⁴

⁴² Srov. CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, str. 343-345.

⁴³ Srov. Tamtéž, str. 404

⁴⁴ Srov. Tamtéž, str. 405.

1.4 Klasifikace hodnot dle systematického utřídění jednotlivých teorií

Klasifikaci neboli rozdělení hodnot do jednotlivých skupin není v literatuře zcela ucelené a jednotné. Autoři mají rozdílné názory na definování hodnot, jejich klasifikaci i na jednotlivá kritéria, podle kterých je možné hodnoty rozdělovat. Pro představu, jak lze hodnoty klasifikovat, uvádím jednotlivá rozdělení hodnot dle vybraných autorů, které jsou uvedeny v odborné literatuře.

1.4.1 Klasifikace hodnot dle Kučerové

V současné české literatuře se nejčastěji setkáváme s rozdělením hodnot podle Kučerové, která uvádí následující třídění hodnot.

1. *Civilizační hodnoty*

Tyto hodnoty jsou podmínkou a ve své podstatě výsledkem společenské organizace (od elementárních tlup, rodů, rodin, národů k státu a právnímu zřízení), komunikace (písmo, řeč), výroby a směny (charakter ekonomie a techniky společnosti) a společenského akumulovaného poznání (věda, kolektivní zkušenost).⁴⁵

2. *Duchovní hodnoty*

Sféra duchovních hodnot se ve společnosti objektivuje jako kultura v užším slova smyslu a subjektivuje jako lidská osobnost a její niterné bohatství. Utváří se zde potřeba hledat smysl a podstatu, zdůvodněný řád autentického lidského života. Dále krásu, dobro, pravdu uvědomělou a svobodnou lidskost.

Duchovní hodnoty se podle této autorky vytvářejí v takových okruzích jako je sebevýraz (formování podle zákonů umění, krásy), sebeřízení (mravnost a morálka) a sebereflexe (náboženství, filosofie, osvětový a životní názor). Také sem patří sebevyjádření a sebeuvědomění, úsilí postihnout smysl věcí, významy pravdivosti, plnost lidského života, tvořivá práce, intelektuální rozvoj, citové bohatství, tvorba, vzdělanost apod. Tyto hodnoty odpovídají potřebě integrace, vnitřní jednoty sebe

⁴⁵ Srov. KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova: Kapitoly z filozofie výchovy*, str. 72.

a druhých, sebe a světa, sebe a přírody, jednoty různorodých a rozmanitých tendencí lidského života, potřebě uvědomělého řádu a života vůbec.⁴⁶

3. Přírodní hodnoty

Tyto přírodní hodnoty lze ještě dále rozdělit do dvou skupin. Tedy na hodnoty životní, vitální, které odpovídají potřebám přírodní podmíněnosti, existence a také jsou výrazem tendence prosadit, udržet, rozvinout a také uchovat život jedince, organismu i druhu. Do těchto hodnot dále patří přírodní podmínky zdraví, svěžesti, zdatnosti, tělesného blaha a uspokojení smyslů. „*Člověk se sice vytrhl z původní neproblematické jednoty s přírodou, nepřestal však být zároveň její součástí.*“⁴⁷ Z tohoto důvodu jsou hodnoty vitální pocíťovány nejintenzivněji. Život má pro člověka nevyjádřitelnou cenu jako základní podmínka, šance, možnost, předpoklad realizace všech hodnot.⁴⁸

Druhá skupina popisuje hodnoty sociální, které vyplývají z přírodou daného vztahu člověka k druhým lidem a k sobě samému mezi nimi. Člověk má potřebu asociace, touží po vzájemnosti, družnosti, citové odezvě, chce být milován a samozřejmě chce milovat. Má zároveň potřeby egotické, tendenci uplatnit se, být oceňován, uznáván, mít úspěch. Hodnotami jsou tu tedy především city a žádoucí mezilidské vztahy.⁴⁹

1.4.2 Klasifikace hodnot dle Rokeacheho:

Pro tohoto autora hodnoty představují rozsáhlou tendenci preferovat jiný stav věcí před ostatními. Jsou těsně svázány s potřebami, zájmy a cíli naplňovanými prostřednictvím preferenčních voleb.⁵⁰ Rokeach vymezuje tři složky hodnot, které se mezi sebou vzájemně doplňují.

1. *Behaviorální složka* – hodnota jako intervenující proměnná, jako aktivátor, zdroj intencionality apod.
2. *Kognitivní složka* – hodnota je poznání žádoucího, člověk ví, jak se má správně chovat, oč má usilovat a k jakým cílům má směřovat.
3. *Afektivní složku* – jedná se o citový vztah k objektu, přijímající či odmítající, souhlasný či nesouhlasný atd.⁵¹

Mnohem známější je však Rokeachovo rozdělení hodnot na *instrumentální* a *cílové (terminální)* hodnoty.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, str. 73.

⁴⁷ KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova: Kapitoly z filozofie výchovy*, str. 72.

⁴⁸ Srov. Tamtéž, str. 72.

⁴⁹ Srov. Tamtéž, str. 72.

⁵⁰ Srov. ROKEACH, M. *The Nature of Human Values*, str. 20.

⁵¹ Srov. ROKEACH, M. *The Nature of Human Values*, str. 25.

Hodnoty *instrumentální* lze tedy chápat jako prostředky a možnosti, jejichž využíváním dosahujeme něčeho, co je pro nás významné. Jsou to především způsoby chování, které slouží k dosažení určitého cíle. Např. poslušnost, poctivost, ctižádostivost, zodpovědnost, ochotu, laskavost, odvahu, intelekt atd.

Naopak hodnoty cílové (*terminální*) definují, představují konečný stav. Tedy o co má smysl usilovat. Jsou to obecné cíle a ideály, o něž usilujeme. Jako terminální hodnoty uvádí Rokeach např. rodinné bezpečí, zralou lásku, štěstí, moudrost, pohodlný život, rovnost, spásu duše, společenské uznání, úspěch apod.

Tyto uvedené hodnoty jsou podle autora klíčové pro porozumění jednání, protože právě toto jednání směřuje k žádoucím cílům a je podstatné také v procesu morálního posuzování sebe a druhých lidí.⁵²

1.4.3 Klasifikace hodnot dle Dorotíkové

Tato autorka na rozdíl od předchozích autorů rozděluje hodnoty do čtyř následujících hledisek:

1. Hodnotami jsou *všeobecně platné normy lidského chování* (hodnotami nemohou být výlučně individuální hodnoty, pokud by lidé jednali podle toho, co jen oni sami považují za hodnotné, byla by společnost vystavena nihilismu, egoismu, destrukci. Je proto žádoucí, aby společnost v zájmu fungování svých členů trvala na tzv. vyšších hodnotách, které jsou a vyžadovala jejich všeobecné uznání a viděla v nich závazné normy).

2. Hodnota je *to, o co usilujeme* (o co se člověk snaží, snaží se proto, že touží získat, vlastnit, vlastnit hodnoty. Co ho naopak nezajímá, je mu lhostejné, nemá to povahu hodnoty). Je to otázka hierarchie, pořadí hodnot, tzv. žebříček hodnot, který je znatelný při rozhodování lidí. Žebříček hodnot se odráží nejen v individuální sféře jednotlivce, ale je viditelný v životě konkrétně historicky dané společnosti.

3. Hodnoty jsou *také zvláštní vlastnosti* (označíme-li určité jednání za správné a jiné za méně dobré, nějakou věc jako těžkou, vhodnou, nesmyslnou, kazící vkus, poukážeme na její vlastnosti. Obtížné není vidět rozdíl mezi vlastnostmi, obtížné je vysvětlit zvláštnost podstaty oněch druhých vlastností, hodnoty se tedy nedají definovat jako ostatní kvality).

⁵² Srov. ROKEACH, M. *The Nature of Human Values*, str. 25-26.

4. V realitě našeho každodenního života jsme svědky nejrůznějších *hodnotových priorit i hodnotových postrojů*. I když na některých hodnotách jsou lidé ochotní, ale často i nuceni se shodnout, o tom, co jsou hodnoty, rozhoduje v zásadě každý člověk sám. Faktorů, na jejichž základě se člověk rozhoduje o tom, co a také jak bude pro něho hodnotou, je velice mnoho. Mohou to být např. prožitky, touhy, zájmy, očekávání, záměry, poznání, intenzivní touhy po něčem apod.⁵³

1.4.4 Klasifikace hodnot podle Brezinky

Posledním zvoleným autorem je Brezinka, ten také uvádí vlastní klasifikaci hodnot. Hodnoty dělí na *1. statky-předměty*, které mají hodnotu, ideální kulturní statky, jejichž důležitou částí jsou morální normy, říše idejí, do kterých spadají mravní, náboženské morální, etické a estetické hodnoty, a *2. osobní vlastnosti-ideály*. Tyto ideály autor dále dělí na *neformální* (smýšlení, ctnosti a také přesvědčení založená na víře) a *formální* (schopnost morálního jednání, schopnost sebeurčování, schopnost kritiky, schopnost (kompetence) hodnotit, schopnost emancipace, schopnost kritiky, mravní dospělost; schopnost moudré reflexe o hodnotových soudech, postojích a citech).⁵⁴

1.5 Kritéria a klasifikace hodnot

Podle Panticé, který se zabýval problematikou klasifikace hodnot a jejími kritérii, lze hodnoty uspořádat s použitím teoretických a metodologických kritérií. Tato teoretická kritéria vytvářejí nejpočetnější skupinu v psychologické klasifikaci hodnot, přičemž implikují tři dimenze formální klasifikace: specifčnost-obecnost, objektivnost-subjektivnost, relativnost-univerzálnost. Těmto třem uvedeným relacím náleží následující kritéria dělení hodnot. Uvádím pouze některé vybrané hodnoty. *1. kdo je nositelem hodnot* – toto kritérium rozděluje hodnoty na skupinové, individuální a univerzální.⁵⁵ *2. podstata hodnoty* – podle této podstaty lze hodnoty rozdělit na očekávané, tzn. normativní standardy chování a na hodnoty, které směřují k naplnění existence. Souvisí se sociální prospěšností kolektivu a nabádají jedince, aby jako člen společnosti plnil to, co je třeba. *3. funkce lidských hodnot* je kritériem, které rozlišuje

⁵³ Srov. DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*, str. 22-28.

⁵⁴ Srov. BREZINKA, W. *Filozofické základy výchovy*, str. 122-123.

⁵⁵ Srov. CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, str. 357.

hodnoty na ochranné - zahrnující ego obranu, poznávací – různé zájmy, kognitivní potřeby a sebeaktualizující – hodnoty růstu a nakonec hodnoty adaptující – ty zprostředkují přizpůsobení v nově vytvořených podmínkách. 4. *obsah hodnoty* – z hlediska specifického obsahu je možné dělit hodnoty na normativní – jako orientační činitele našeho chování, na hodnoty, které zdůrazňují sociální a individuální žádoucnost a na preference působící selektivně na naše chování.⁵⁶ 5. *oblast směřování hodnot* – toto kritérium posuzuje hodnoty především podle typu dobra a výsledkem jsou kategorie např. náboženských, estetických, morálních a jiných hodnot. 6. *intenzita projevu hodnoty* je kritériem, které tyto hodnoty rozlišuje na implicitní a explicitní, latentní a manifestní, potenciální a aktuální. Hodnoty implicitní a explicitní jsou určeny především kvalitou interakce mezi společností a člověkem ale také vlastnostmi a zkušenostmi jedince. Podobný význam mají manifestní hodnoty, v psychologii tento pojem implikuje sociální zaměřenost nebo očekávání veřejné odezvy vůči individuálnímu projevu. Latentní hodnoty představují utajený, skrytý význam této hodnoty. V pojmech potenciální a aktuální je rozhodující časový rozměr hodnoty. 7. *stupeň vzdálenosti hodnoty od osoby* – podle tohoto kritéria lze rozlišovat abstraktní a konkrétní hodnoty. U konkrétních hodnot převyšuje citový vztah k blízkým obsahům, pojmům a objektům, naopak abstraktní hodnoty souvisejí s velice vzdálenými cíli a obsahy. 8. *časová dimenze* – z hlediska času je možno dělit hodnoty na minulé, současné a budoucí. U minulých hodnot se klade důraz především na kontinuitu, předchozí zkušenost, důslednost apod. Současné hodnoty jsou chápány jako aktuální postoje, zájmy a motivy. Nakonec zbývají hodnoty budoucí, které přibližují osobnostní záměry, cíle, ideály apod. Posledním devátým vybraným kritériem je *velikost hodnoty* – v tomto kritériu se rozlišují hodnoty podle předem určené stupnice nebo míry, např. dva předměty stejného druhu, z nichž jeden předmět má větší hodnotu než předmět druhý. Kvantitativní rozlišení je možné uplatnit u hodnot biologického, fyziologického nebo materiálního původu.⁵⁷

⁵⁶ Srov. Tamtéž, str. 359.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, str. 360-362.

1.6 Hodnoty a hodnotová orientace

„Hodnoty či hodnotová orientace představují individuální linie, které usměrňují chování člověka všude tam, kde nerozhodují jeho biologické pudy, zábrany nebo zdánlivě racionální uvažování.“⁵⁸

Jak již bylo zmíněno, hodnoty zaujímají významné místo v motivační struktuře člověka a také v jeho chování. Existuje zprostředkovaný a složitý vztah mezi společností a jejím vývojem a složkami osobnosti člověka. Společenské podmínky, působící na člověka prostřednictvím jeho sociálního pole, chování jedince a hodnotový systém jsou v dynamické rovnováze.⁵⁹

Hodnotová orientace je chápána jako *„hierarchicky uspořádaný soubor hodnot, který odráží reálné pořadí (důležitost) hodnot sdílených určitou skupinou populace v určitém období. Je zjišťován speciálními výzkumy, které objasňují např. rozdíly v hodnotových systémech (hodnotových orientacích) mladé generace a dospělých.“⁶⁰* Naši hodnotovou orientaci tvoří soustava zájmů, postojů a tendencí jednat určitým způsobem. Hodnotová orientace tak patří k nejdůležitějším součástem vnitřní struktury naší osobnosti, protože reflektuje naše zkušenosti, umožňuje nám hodnotit a rozlišovat, co je dobré, co špatné zlé, podstatné a nepodstatné.⁶¹

Dále ji můžeme chápat jako výběrovou zaměřenost osobnosti na tvorbu a osvojování si určitých hodnot. Projevuje se nejen ve tvorbě specificky funkčních artefaktů, ale i v jakékoliv jiné produkci představ či vztahů. Je záležitostí výběru, při které bereme v úvahu nejen ocenění žádoucí hodnoty, ale například i stav našich potřeb, možností a schopností.⁶²

Hodnotové orientace nejsou jen jakousi externí činností člověka, protože jsou schopné jeho činnost nejen zaměřovat, ale i vyvolávat, motivovat, reprodukovat její pohnutky.⁶³ Hodnotovou orientaci můžeme také chápat jako relativně stabilní, hierarchicky uspořádanou soustavu hodnot, kterou si člověk buduje po celý život ve

⁵⁸ VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*, str. 40.

⁵⁹ Srov. SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*.

⁶⁰ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualizované a rozšířené vydání, str. 92.

⁶¹ Srov. GÖBELOVÁ, T. *Hodnotová výchova v pedagogické praxi*, str. 25.

⁶² Srov. BROŽÍK, V. *Hodnotové orientácie*, str. 136.

⁶³ Srov. BROŽÍK, V. *Hodnotové orientácie*, str. 138.

složitých interakcích svého sociálního pobytu a adekvátně této složitosti ji neustále restrukturalizuje, aktualizuje a stále znovu ji podrobuje kritické reflexi.⁶⁴

1.7 Výzkumy hodnotových orientací

Velká většina výzkumů, v nichž jsou nějakým způsobem zkoumány hodnoty, nevychází z ucelené koncepce pojetí hodnot. Je to dáno především tím, že téma hodnot je poněkud složité a vrstevné. Navíc také podléhá řadě místních a časových vlivů – od ideologie až po kulturu, od místního jazyka až po míru sdělitelnosti vůbec. A z tohoto důvodu svádí k přístupu, který je opřený o to, co v daném čase a v daném kulturním zasazení zrovna „asi tak přibližně“ lze za hodnoty považovat. To samozřejmě značně ztěžuje interpretaci získaných údajů a také možností srovnávání mezi výzkumy a případně i mezi skupinami, oblastmi, kulturami či státy.⁶⁵

V následující kapitole jsou vymezeny přístupy autorů, které se objevují v literatuře, ale i přístupy, které jsou využívány při empirickém zkoumání hodnotových orientací.

Prvními dvěma autory, které jsem si zvolila a kteří se v našich podmínkách zabývali výzkumem hodnotové orientace, jsou autoři Sak a Osecká. Osecká upozornila na význam typologického přístupu, který umožňuje odlišný pohled na zkoumanou populaci než diferencovaný přístup. Její vytváření typologií umožňuje postihnout klíčové rozdíly mezi jednotlivými typy, které mohou mít zcela opačný profil preferencí.

Ve svém výzkumu, který tato autorka vytvořila na počátku devadesátých let 20. století, předložila devět kategorií hodnotových orientací. Těmi jsou: *allocentrické* – porozumět a pomáhat lidem, *intelektuální*, - mít vědomosti, *sociocentrické* – pracovat pro společnost, *estetické* - mít smysl pro krásu, *zdokonalování* – usilovat o dokonalost, *prestižní* – dosahovat uznání a úspěchu, *příjemnost* – žít pohodlně a příjemně, *materiální* – mít dostatek peněz, *emocionální* – prožívat silné city. Na základě párového srovnání a profilu jednotlivých osob bylo stanoveno zvlášť pro dívky a chlapce hned několik typů hodnotových orientací. Hodnotová orientace, která získá nejvíce bodů, je označena za dominantní hodnotovou orientaci u daného – zkoumaného jedince.⁶⁶

⁶⁴ Srov. NESVADBA, P. *Policejní etika*, str. 39.

⁶⁵ Srov. PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot*, str. 67-68.

⁶⁶ Srov. OSECKÁ, L. *Typologie hodnotových hierarchií*, str. 127.

Osecká se dále zabývá metodami, které se používají v empirických výzkumech hodnot, a rozděluje je na dva následující typy. První typ označuje jako metody *projektivní*, které identifikují hodnoty zkoumaných osob nepřímo, na rozdíl od druhého typu, který používá přímé výpovědi zkoumaných osob. Druhý typ dále rozděluje na *hierarchizační* a *posuzovací* metody. Při použití první popsané metody osoby posuzují důležitost hodnot nezávisle na ostatních hodnotách, zatímco hierarchizační metoda je založená na vytvoření hierarchie předloženého souboru hodnot respondentem.⁶⁷

Stejně jako Osecká, se výzkumem hodnotových orientací zabývali mimo jiné autoři (Prudký, Dvořáková aj.) i již zmíněný Sak, který při tvorbě základních hodnotových orientací předpokládal, že „*hodnotový systém jedince, skupin či generací je vnitřně konzistentní, má svou systémovou logiku, vycházející z hodnotové orientace subjektu.*“⁶⁸

Sak se z dílčích hodnotových preferencí snažil zjistit základní hodnotové orientace. K naplnění svého výzkumného cíle použil metodu tzv. *faktorové analýzy*. Tato analýza vycházela ze základní korelační matice jednadvaceti hodnot a určovala tak míru vzájemné svázanosti jednotlivých proměnných. Sak se snažil získat takové faktory, aby faktorové koeficienty každého faktoru byly u několika proměnných co nejvyšší a u ostatních co nejnižší. K získání takovýchto faktorů byla použita metoda rotace faktorů Varimax.⁶⁹

Díky této faktorové analýze bylo získáno sedm faktorů, které vyjadřují obecnější hodnotové orientace:

1. profesně-rozvojová hodnotová orientace

První faktor obsahuje hodnoty jako je např. vzdělání, úspěch v zaměstnání, rozvoj vlastní osobnosti, seberealizace z poznávání apod. Nositelé této orientace mají aktivní přístup k životu.

2. egoisticko-materialistická hodnotová orientace

Druhý faktor tvoří hodnoty majetku, platu, společenské prestiže, soukromého podnikání atd. Nositelé této hodnotové orientace se chtějí především prosadit, chtějí být v centru pozornosti, ale nepřejí si to pro společnost, nýbrž pro sebe. Cílem je tedy majetek a jeho získávání.

⁶⁷ Srov. OSECKÁ, L. *Možnosti využití metody párového srovnání pro výzkum hodnot*, str. 421-428.

⁶⁸ SAK, P. *Proměny české mládeže (česká mládež v pohledu sociologických výzkumů)*, str. 78.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, str. 78.

3. *globální hodnotová orientace*

Třetí faktor vyjadřuje zájmy celého lidského rodu, zdraví je zde vnímáno jako nejvyšší hodnota každého jedince.

4. *reprodukční hodnotová orientace*

Čtvrtý faktor tvoří hodnoty jako je rodina, děti, láska, partner/partnerka. Dále vyjadřuje zájem lidského rodu na svém zachování cestou biologické reprodukce. Vytváří podmínky pro růst a socializaci dětí.

5. *liberální hodnotová orientace*

Pátý faktor obsahuje hodnoty, mezi které můžeme zařadit svobodu, demokracii, soukromé podnikání apod. Nejsilněji je faktor tvořen hodnotou lidské svobody, která nejobecněji vyjadřuje podstatu liberální hodnotové orientace.

6. *sociální hodnotová orientace*

Šestý faktor tvoří především hodnoty politické angažovanosti, veřejně prospěšné práce atd. Tento faktor vede jedince k překračování sebe sama, k interakcím a vztahům k druhým lidem, primárním sociálním skupinám a k lidským pospolitostem. Sociální hodnotová orientace se snaží člověka nasměrovat k sociální integraci a umožňuje jedinci překračovat individuální dimenzi.

7. *hédonistická hodnotová orientace*

Poslední sedmý faktor tvoří hodnoty, které zahrnují např. zájmy, koníčky, přátelství i lásku. Hédonistická orientace je alternativou k orientacím na rodinu, společnost, profesi shromažďování majetku. Významnou součástí této orientace jsou mezilidské vztahy, ovšem vztahy, které jedince nesvazují.⁷⁰

Sak stejně jako Osecká považuje metodu párových hodnot za vhodnou při zkoumání hodnotových orientací. Tato metodika pracuje vždy se dvěma protikladnými hodnotami, v nichž respondent provádí své axiologické rozhodnutí. Respondentovi je předložena pěti stupňová škála, jejíž krajní stupně 1 a 5 verbálně charakterizují konkrétní hodnotovou orientaci. Osecká po respondentovi vyžaduje, aby se přiklonil k jedné ze dvou hodnot, tzn. přiklonit se k výroku, který tuto danou hodnotu reprezentuje.⁷¹

Oba zmínění autoři pracují s metodikou párového srovnávání. Domnívám se, že tento způsob, jak zjistit hodnotové orientace je velmi dobře propracovaný. Výhoda může spočívat především v tom, že si respondent musí vybrat mezi dvěma protikladnými hodnotami a tím se tato volba přibližuje reálnému procesu volby mezi

⁷⁰ Srov. SAK, P. *Proměny české mládeže (česká mládež v pohledu sociologických výzkumů)*, str. 78-80.

⁷¹ Srov. Tamtéž, str. 78-80.

hodnotami. Pokud by se tato diplomová práce zaměřovala pouze na zjišťování hodnot studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, byla by zvolena tato metodika.

Jelikož je diplomová práce zaměřena na preferenci hodnot studentů v jejich volném čase, bude zvolena jiná výzkumná metoda a to ta, kterou se ve své knize zabýval Mišovič. Zmíněný autor se snažil odpovědět na otázku, jaká je aktuální i dlouhodobější preference hodnot, která vyjadřuje vztah lidí k životu a kterým směrem se jejich touhy dále ubírají. Autor vycházel z výzkumu, který byl proveden Institutem výzkumů veřejného mínění v roce 1999. Institut předkládal respondentům otázku zaměřené na to, jak se ve smyslu jejich důležitosti stavějí k vybraným hodnotám. Celkem bylo vybráno 32 hodnot: „1. Žít ve spokojené rodině, 2. Pomáhat své rodině a přátelům, 3. Mít přátele, se kterými si dobře rozumíte, 4. Mít zajímavou práci, která by Vás bavila, 5. Žít podle svého přesvědčení, 6. Žít ve zdravém životním prostředí 7. Žít v hezkém prostředí, 8. Mít práci, která má smysl, je užitečná 9. Žít zdravě, starat se o své zdraví, 10. Pracovat v kolektivu sympatických lidí, 11. Vydělat hodně peněz, 12. Mít vždy své nerušené soukromí, 13. Mít jakoukoliv práci, jen abyste byl zaměstnán a nebral podporu, 14. Pomáhat těm, kdo potřebují pomoc, 15. Žít příjemně, užívat si, 16. Podávat perfektní profesionální výkon, 17. Mít přátele, kteří Vám mohou být užiteční, 18. Mít čas hlavně na své koníčky a zájmy, 19. Být oblíbený mezi lidmi, 20. Mít práci, která umožňuje zkoušet nové věci, 21. Mít co nejvšestrannější vědomosti, všeobecný přehled o kultuře, vědě, technice a politice, 22. Být dobře informován o dění u nás i ve světě, 23. Žít zajímavý, vzrušující život, 24. Podílet se na zlepšování života v místě Vašeho bydliště, 25. Mít vlastní firmu, kde můžete být svým pánem, 26. Aktivně se podílet na ochraně přírody, 27. Pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti, 28. Dosáhnout významného postavení ve společnosti, 29. Mít hezké věci, které nemá každý, 30. Mít práci, která umožňuje řídit činnost jiných lidí, 31. Žít podle náboženských zásad, 32. Prosazovat politiku své strany, hnutí.“⁷² Tyto hodnoty dotazovaní hodnotili na dvoubodové škále podle důležitosti či nedůležitosti určité hodnoty. Mišovič tyto stejné hodnoty předkládá ve své knize. Z hlediska životní orientace je seřadil do šesti následujících skupin: „1. hodnoty spojené s rodinou, přáteli, s pomocí blízkým i cizí lidem, 2. hodnoty zdůrazňující zdravé životní prostředí, význam zdraví a ochotu pomáhat a chránit životní prostředí, 3. hodnoty spojené s prací,

⁷² MIŠOVIČ, J. *Víra v dějinách zemí Koruny české*, str. 153-156.

*podmínkami v zaměstnání a výdělků, 4. hodnoty týkající se názorového přesvědčení, všestranných znalostí a významu náboženských zásad. 5. hodnoty preferující soukromí, zajímavý život, postavení ve společnosti a 6. hodnoty spojené s informovaností o dění, společenskou a politickou aktivitu.*⁷³

Důležitost hodnot v životě člověka je v Centru výzkumů veřejného mínění sledována průběžně od devadesátých let a vždy se stejnou skladbou otázek. Nejaktuálnější výsledky pocházejí z roku 2014 avšak s tím rozdílem, že dotazovaní už neoznačují hodnoty na dvoubodové nýbrž na čtyřbodové škále.⁷⁴ Empirické šetření diplomové práce se bude odvíjet na základě hodnot, které byly předloženy Centrem výzkumů veřejného mínění, ovšem s tím rozdílem, že budou poupraveny pro výzkum hodnot studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve volném čase.

Od českých autorů a jejich přístupů pro výzkum hodnotových orientací, se dostávám k autorům zahraničním. V současné sociologické literatuře se jako ucelené koncepty empirických sociologických kvantitativně založených výzkumů hodnot objevují tři koncepty. Jedná se o koncept Ingleharta, Hofstedeho a koncept Schwartze.⁷⁵

Z těchto tří uvedených autorů jsem si zvolila na ukázkou pouze koncept Schwartze, který definuje lidské hodnoty jako žádoucí cíle, které se liší ve své důležitosti a slouží jako vůdčí principy v životě lidí. Podle Schwartze hodnoty reprezentují tři univerzální požadavky lidské existence, tj. potřeba sociální interakce, biologické hodnoty a potřeba skupinového fungování.⁷⁶

Schwartz pracuje s rozšířenou typologií hodnot, kterou tvoří 8 podob motivačních typů hodnot (*prosociální, restriktivní, bezpečnost, moc, požitek konformismus, úspěch, zralost, a sebeřízení*). Tyto motivační typy jsou nadále zpřesňovány a specifikovány, s cílem dosáhnout jejich empirické uchopitelnosti, a vnitřně diferencovány. Tento výzkumný nástroj je založen na měření míry přijetí určité hodnoty ve vztahu k jiným hodnotám většinou pomocí devítistupňové škály.⁷⁷ Tento postup vede k charakteristice vnitřní typologie sociálně psychologických přístupů k hodnotám. Přináší poznatky spíše o blízkostech, distancích nebo prolínání mezi hodnotovými typy uvnitř společnosti.⁷⁸

⁷³ Tamtéž, str. 153-156.

⁷⁴ Srov. Centrum výzkumu veřejného mínění [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné na WWW<cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/jake-hodnoty-jsou-pro-nas-dulezite-cerven-2014>.

⁷⁵ Srov. PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot*, 73.

⁷⁶ Srov. SCHWARTZ, S. H., HUISMANS, S. *Value Priorities in Four Western Religions*. in DVOŘÁKOVÁ, J. *Morální usuzování: vliv hodnot, osobnosti a morální identity*, str. 43.

⁷⁷ Srov. PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot*, str. 89-90.

⁷⁸ Srov. PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot*, str. 271.

Z tohoto důvodu se domnívám, že tato metodologie není vhodná pro tuto diplomovou práci.

2. Student vysoké školy

Pokud se podrobněji podíváme na studenty Teologické fakulty, tak zjistíme, že se na Teologické fakultě Jihočeské univerzitě se prolínají dvě fáze vývojového období a to adolescence a časná dospělost.

2.1 Adolescence

„Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí“⁷⁹ Zahrnuje jednu dekádu života, od 10 do 20 let. V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech. Jedná se především o oblasti psychické, sociální i somatické. Mnohé změny jsou primárně podmíněny biologicky, ale téměř pokaždé je významně ovlivňují sociální a psychické faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci. Průběh dospívání je závislý na konkrétních společenských a kulturních podmínkách. Dospívání představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj subjektivní i objektivní význam. Je to období hledání a přehodnocování, v němž má člověk zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity. Současní dospívající chápou dětství jako dobu, kterou je zapotřebí co nejrychleji zvládnout a vyrovnat se dospělým, tedy přinejmenším v některých oblastech. Adolescenti mají tendenci zbavit se co nejdříve dětských atributů a jednoznačné sociální podřízenosti. Usilují o co nejranější získání větších práv a svobody rozhodování, ale vzniklé povinnosti a zodpovědnost přijímají jen velmi neochotně.⁸⁰ *„Období dospívání se stále rozšiřuje v obou směrech, dříve začíná a později končí.“⁸¹*

⁷⁹ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání, str. 321.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, str. 321.

⁸¹ Tamtéž, str. 322.

2.2 Časná dospělost

Časná dospělost bývá vymezována v období od 20 let do 25-30 let. Je považována za přechodné období mezi adolescencí a plnou dospělostí. Člověk je zpravidla pokládán za zralého, když po dokončení dospívání přejímá plnou občanskou a osobní odpovědnost, stává se ekonomicky nezávislým a přispívá k rozmnožování obecných statků. Dále je důležité, aby rozvinul plně své osobní zájmy, ustavil legalizovaný vztah k životnímu partnerovi a přejal očekávané výchovné úkoly vůči svým potomkům. Za základní znak zralosti je patrně považováno překonání rozporů dětství a dospívání. Zralý člověk má být nezávislý na svých rodičích, ale má si k nim podržet kladný vztah. Je zřejmé, že různí lidé dosahují různé míry zralosti různým tempem a v různém čase.⁸²

„Přechod do dospělosti a převzetí dospělých rolí se jistě neodehraje v jediném dni, ale zdá se, dnes zabírá jedno celé dosti dlouhé životní období.“⁸³ Toto období je odlišné jak od adolescence, tak od vlastní dospělosti – mladý člověk se již vymanil ze závislosti, která je typická pro dospívající, ale nepřebral ještě plnou dlouhodobou odpovědnost dospělého věku. Současně se jedná o životní fázi, v níž si člověk musí osvojit velké množství nových znalostí, schopností, praktických dovedností a je postaven před celou řadu zcela nových úkolů. V současné době se zdá, že se v důsledku sekulárních změn i tato životní fáze - podobně jako období dospívání, prodlužuje. Pokračuje tedy tendence společnosti prodlužovat proces individualizace člověka.⁸⁴

Z právního hlediska je na toto období nahlíženo podle Macka následovně:

18 let: adolescent se stává zletilým, tzn. dospělou osobou, která má všechna uzákoněná práva a povinnosti. Má možnost samostatného bydlení, možnost svobodného uzavření sňatku, volební právo dále možnost získání řidičského oprávnění apod. Adolescent také může být od tohoto okamžiku zaměstnán bez jakýchkoliv omezení.

19 let: V této době většina středoškoláků uzavírá své studium maturitou. Tato zkouška dospělosti je důležitým mezníkem v profesionální orientaci člověka.

21 let: Ve věku 21 let může být člověk zvolen do zastupitelských orgánů občanské samosprávy (parlament, obecní zastupitelstvo).

⁸² Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání, str. 167.

⁸³ Tamtéž, str. 170.

⁸⁴ Srov. Tamtéž, str. 170.

23-25 let: V tomto období své studium končí většina vysokoškolských studentů. Končí tím i období samotné adolescence. Tímto sledem událostí přechází člověk z období dospívání do dospělosti.⁸⁵

⁸⁵ Srov. MACEK, P. *Adolescence*, str. 91-92.

3. Volný čas

3.1 Pojem „volný čas“

Volný čas patří dlouhodobě k tématům, o něž se stále znovu projevuje zájem v sociálních vědách. Tvoří důležitou součást životního času moderního člověka a není tedy vůbec překvapivé, že úvahy o jeho významu, prožívání či náplni patří do různých představ, doporučení, ale také vědeckých teorií a konceptů zabývajících se stavem společnosti včetně futurologických vizí.⁸⁶

Volný čas představuje specifickou oblast lidského života, která člověku přináší příležitosti pro tvořivost, může být naplněn pocitem radosti, uspokojení, štěstí a potěšení. Nabízí možnost svobodné volby činností a poskytuje širokou škálu příležitostí pro sebevyjádření.⁸⁷ Je to také čas na oddech, rekreaci, relaxaci, regeneraci psychických i fyzických sil, uvolnění po práci, studiu, různých společenských setkáních, na poznávání světa, na seberealizaci, činnosti podle vlastních zájmů, potřeb, představ a hodnot.⁸⁸

Ve většině případů se volný čas vymezuje tak, že se z celkového časového úseku odečte pracovní doba a dále ještě takové části mimopracovní doby, ke kterým patří především čas, který je nezbytný k cestě do práce a z práce, k uspokojování fyziologických potřeb jako je (potřeba přijímání potravy, odpočinku, spánku) k vykonávání různých domácích prací, k udržování hygieny apod.⁸⁹ Tento přístup bývá podle Žumárové označován také jako sociologizující, někdy je rovněž nazýván jako negativní pojetí volného času. Volným časem je všechn čas, který nám zůstane po splnění všech povinností (pracovních, společenských, sociálních a rodinných) a po uspokojení fyziologických a biologických potřeb.⁹⁰

⁸⁶ Srov. KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 7.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, str. 29.

⁸⁸ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*, str. 9.

⁸⁹ Srov. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele: učebnice pro vysoké školy*, str. 288.

⁹⁰ Srov. ŽUMÁROVÁ, M. *Prolínání školního a volného času*, in KAPLÁNEK, M. *Výchova a volný čas: sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase = Konference o výchově a volném*

Sledujeme-li úvahy o volném čase, počínaje od starověkých filosofických myslitelů až po současné teoretiky, můžeme konstatovat, že se v jejich názorech prolínají různé společenské podmínky, v nichž tito autoři žili, a s tím spojené určité vidění a chápání světa.⁹¹ Volný čas patří k hodnotám, které lidé vysoce oceňují, spolu s rodinou, zdravím, partnerstvím, přátelstvím nebo zaměstnáním, a jako takovým se jím zabývají různé společenské vědy. Sociologická perspektiva se například zaměřuje na volný čas jako na symbol věku, profese, sociální pozice, vzdělání a společenského úspěchu. Z pohledu pedagogiky a andragogiky se zase rozlišuje výchova pro volný čas (ne tedy formování a předepisování, ale pomoc při rozhodování, orientaci, usnadnění přístupu k nabídce) a vzdělávání či výchova ve volném čase. Psychologie vnímá volný čas jako jeden ze způsobů prožívání reality, a předmětem zájmu je tedy vztah k této realitě, k lidem, motivace k určité činnosti nebo duševní aktivita ve volném čase. Pojem samotný je tedy definován velkým množstvím odborníků, jejichž názory se určitým způsobem shodují, překrývají, ale do jisté míry se i odlišují.⁹²

Podíváme-li se na přístupy k volnému času a jeho následné definice v české nebo slovenské literatuře, je v nich zdůrazňována především možnost svobodné volby, relaxace a seberealizace.⁹³

Volný čas může být chápán jako „čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti.“⁹⁴ Andragogický slovník charakterizuje volný čas jako „čas, ve kterém jedinec sám rozhoduje o tom, jak jej stráví podle svých představ, zájmů a potřeb.“⁹⁵ Také je to čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“⁹⁶ Pávková volný čas definuje jako dobu, kdy jsme oproštěni od každodenního tlaku a od povinností.⁹⁷

čase 2005: sborník (Variant.). Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta, 2006. str. 21.

⁹¹ Srov. NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium*, str. 17.

⁹² Srov. Tamtéž, str. 17

⁹³ Srov. KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 131.

⁹⁴ NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času : pro doplňující pedagogické studium*, str. 17.

⁹⁵ PRŮCHA, J. *Andragogický slovník*, str. 263.

⁹⁶ HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*, str. 13.

⁹⁷ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání, str. 13.

Slovenská pedagožka volného času Kratochvílová vymezuje volný čas extenzivně jako „čas na oddych, rekreáciu, regeneráciu, fyzických a psychických sil, na uvolnenie po práci, štúdiu, na spoločenské stretnutia (s kamarátmi, priateľmi, blízkými, ľuďmi), na poznávanie sveta, života, na seberealizáciu v aktivitách, činnosti podľa vlastných potrieb a záujmov, predstáv, túžob a ašpirácií a hodnôt.“⁹⁸

Volný čas je dobou, jejíž naplnění záleží pouze na osobní vůli. Podle sociologických kritérií je za volný čas považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, pocitů a nálad volí svou činnost. Babiaková za volný čas považuje čas, kterým člověk disponuje podle volby a vlastního rozhodnutí na uspokojení svých zájmů a potřeb. Hovoří o něm, jako o časovém prostoru, který zůstává po splnění studijních, pracovních i jiných povinností.⁹⁹ Úplnější a přesnější je jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s jistými očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné uspokojení a zážitky.¹⁰⁰

3.2 Pojetí volného času

Podíváme-li se na různá pojetí volného času, můžeme je přehledně utřídít do tří skupin: 1. pojetí, která spatřují ve volném čase cíl a mysl života, můžeme je označit, jako *optimistická*, 2. pojetí zdůrazňující negativní stránky a rizika volného času, lze je také nazvat jako *skeptická*, 3. pojetí vycházející z možnosti vytváření hodnot ve volném čase v reálných společenských kontextech, označujeme je jako *realistická*.¹⁰¹

Jiné pojetí volného času uvádí Kaplan, který vychází z pojetí volného času jako prostoru, vytvářející podmínky pro uspokojování individuálních potřeb a realizaci různých sociálních rolí. V souvislosti s naplňováním volného času upozorňuje na značnou proměnlivost sociálních rolí v různých fázích životního cyklu a tedy i na proměnlivost množství volného času a životních potřeb člověka. Kaplan ve své práci zmiňuje čtyři typy přístupů k volnému času:

⁹⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogickej teórii a v praxi*, str. 79.

⁹⁹ Srov. BABIAKOVÁ, S., BRINDZA, J. a ĎUROŠOVÁ, E. *Pedagogika volného času a školské kluby dětí: studijné texty pre študijný program: Predškolská a elementárna pedagogika*, str. 8.

¹⁰⁰ Srov. HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*, str. 13.

¹⁰¹ Srov. KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 25.

1. *humanistický*, kdy volný čas napomáhá restauraci základu kultury
2. *kvantitativní*, volný čas chápeme, jako opozici k pracovním činnostem
3. *terapeutický*, volný čas se stává prostředkem udržení skupinové identity a koheze
4. *institucionální*, volný čas, který nám umožňuje odpočinek, sebe rozvíjení.¹⁰²

Dalším významným autorem, který se zabývá pojetím volného času je i slovenský pedagog Krystoň. Domnívá, že volný čas můžeme interpretovat minimálně ve třech následujících rovinách jako hodnotu:

1. *individuální* (volný čas je prostorem pro seberealizaci jedince a umožňuje saturaci jeho individuálních zájmů),
2. *edukační* (volný čas jako prostor pro vzdělávání a celkový rozvoj jedince),
3. *sociální* (prevence sociálně patologických jevů, životní styl).¹⁰³

Další autorkou, která se také vyjadřuje k pojetí volného času, je Babiaková, která zmiňuje dva základní přístupy:

1. *sociologický přístup* (vychází z analýzy činnosti člověka ve volném čase a je daný více objektivně).
2. *psychologizující přístup* (vychází z toho, jak člověk danou činnost chápe, jak ji prožívá a co tato činnost pro něj znamená. Volný čas je v tomto případě daný subjektivně. Prožívaný volný čas – čas, který má člověk pro sebe).¹⁰⁴

Ačkoliv tento uvedený přehled nemůže být vyčerpávající, chtěla jsem především poukázat na různorodost či vzájemnou podobnost pojetí volného času.

3.3 Společenskovední kontexty volného času

Na problematiku volného času se můžeme dívat z několika různých pohledů. Prvním pohledem je hledisko **ekonomické**, ve kterém je důležité, kolik prostředků je společnost ochotna investovat do zařízení pro volný čas a také zda a jakým způsobem se alespoň

¹⁰² Srov. KAPLAN, M. *Leisure in America: a social inquiry*, in KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 29.

¹⁰³ Srov. KRYSŤOŇ, M. *Teoretické východiská andragogického skúmania voľného časudospelých*, in KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 30.

¹⁰⁴ Srov. BABIAKOVÁ, S., BRINDZA, J. a ĎUROŠOVÁ, E. *Pedagogika volného času a školské kluby detí: študijné texty pre štúdijný program: Predškolská a elementárna pedagogika*, str. 8-9.

část nákladů vrátí zpět. Z volného času se postupně stalo odvětví, které je využíváno jak pro vzdělávací a výchovnou činnost, tak komerčně. Je patrné, že člověk, který je odpočatý, podává lepší pracovní výkon a lépe dokáže zvládat mezilidské pracovní vztahy na pracovišti. Lidé, kteří se účastní zájmových činností, mohou získávat nové vědomosti a zkušenosti, které lze následně uplatnit v profesi nebo při rekvalifikaci. O úrovni této společnosti svědčí také to, kolik prostředků jsou lidé ochotni a schopni věnovat pro využívání svého volného času.¹⁰⁵

Druhým pohledem je hledisko *sociologické a sociálně psychologické*. U tohoto hlediska je důležité sledovat, jak činnosti ve volném čase pomáhají k utváření mezilidských vztahů a zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Významná je i určitá možnost kompenzace vlivu některých rodin, které jsou problémové a úrovně sociální péče ve volném čase. Vytváření neformálních i formálních skupin na základě společného zájmu je součástí socializace každého jedince.¹⁰⁶

U třetího *politického* hlediska je nutno uvážit do jaké míry stát svými orgány zasahuje do volného času obyvatelstva a jaká bude školská politika. Zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost i zařízením pro ovlivňování volného času. Nabídka aktivit pro volný čas by měla v obcích a městech tvořit tzv. funkční systém bez preferování organizací, institucí či majetkoprávních vztahů. Na místní nabídce by se všichni partneři měli podílet na základě dohod a využívat obecní a státní zdroje, sponzorské dary i platby účastníků. Tato nabídka využívá místní zdroje prostorové, personální a majetkové.¹⁰⁷

Čtvrtý *zdravotně-hygienický* pohled sleduje, jak lze ve volném čase podporovat zdraví duševní i tělesný vývoj člověka. Zdravotníky zajímá především respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí, duševního života, sociálních vztahů a uspořádání režimu dne. Správné využívání volného času se projevuje pozitivně na zdravotním stavu člověka.¹⁰⁸

Posledním, pátým pohledem je *pedagogické a psychologické* hledisko. Tato hlediska berou v úvahu zejména individuální a věkové zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Zároveň je důležité zvážit, zda, do jaké míry a jakým způsobem tyto

¹⁰⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*, str. 17.

¹⁰⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání, str. 15.

¹⁰⁷ Srov. Tamtéž, str. 15-16.

¹⁰⁸ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*, str. 18-19.

činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování psychických i biologických potřeb člověka. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a také vhodným pedagogickým způsobem usměrňované a motivované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, duševních i tělesných vlastností i sociálních vztahů.¹⁰⁹

3.4 Funkce volného času

Funkce volného času se obvykle posuzují ve dvou následujících rovinách, první rovinou jsou funkce volného času *významné pro člověka*, druhou rovinou jsou funkce *společenské*. Všechna tato členění vztahují funkce buď k individu, nebo ke společnosti. Rozdíly mezi různými autory spočívají v jejich profilaci, tedy zda v centru jejich společného zájmu je spíše vztah volného času a společnosti nebo vztah volného času a životního způsobu, či volný čas jako prostor člověka pro svobodnou volbu jeho činností.¹¹⁰

V české i zahraniční odborné literatuře samozřejmě nacházíme různá vymezení funkcí volného času od několika významných autorů. Vybírám pouze některé z nich a uvádím rozdílnost mezi jejich jednotlivými funkcemi.

Důležitým znakem volného času je podle Čápa ten fakt, že se jedná o činnosti, které člověk může, ale zároveň nemusí vykonávat. Proto i následné rozdělení funkcí volného času tomuto východisku odpovídá, a tak Čáp hovoří o tom, že volný čas má funkce:

1. *odpočinek*, 2. *zábava*, 3. *rozvoj osobnosti*

Důležitý znak volného času je podle Čápa v tom, že se jedná o činnosti, které člověk může, ale zároveň nemusím vykonávat.¹¹¹

Shodný názor s předchozím autorem na členění funkcí volného času má i Hofbauer, který uvádí tři stejné funkce volného času s podrobnějším vysvětlením.

1. *zábava* (regenerace duševních sil, rozptýlení, kompenzace, únik z monotónnosti práce)
2. *odpočinek* (regenerace pracovních sil, zotavení), 3. *rozvoj osobnosti* (spoluúčast na vytváření kultury).¹¹²

¹⁰⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání, str. 17.

¹¹⁰ Srov. KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*, str. 32.

¹¹¹ Srov. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele: učebnice pro vysoké školy*, str. 288.

¹¹² Srov. HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*, str. 13.

Hofbauer dále ukázal vývoj a pojetí volného času na vymezeních dvou autorů posledních desetiletí, kteří vycházejí ze zásadně shodného a dostatečně širokého základu a odlišují se pouze mírou konkretizace tohoto základního pojmu. Prvním autorem je polský historik a sociolog volného času Kamiński, který vymezil tři hlavní, navzájem související způsoby, týkající se realizace volného času: *zábavy, odpočinku a aktivit, které rozvíjejí osobnost* (vzdělávání – amatérské aktivity – veřejné činnosti).¹¹³ Druhým autorem je Sue, soudobý francouzský sociolog, který se zabývá funkcemi volného času: 1. *sociální funkce* (symbolická příslušnost k nějaké sociální skupině, socializace) 2. *psychosociologická* (zábava, rozvoj, uvolnění) 3. *ekonomická* (pojetí volného času jako prožívání, nebo pouhé spotřeby, které vedou k odcizení, pozitivní vliv na uplatnění člověka v některé profesní činnosti) 4. *terapeutická* (zahrnuje hledisko zdravotní, prevenci chorob nebo zdravý životní styl).¹¹⁴

Na rozdíl od předchozích autorů, poslední zvolená autorka Kratochvílová rozlišuje pět funkcí volného času:

1. *formativně-výchovná* funkce (prostřednictvím této funkce může člověk získat mnoho nových informací a návyků. Rozvíjí se jeho poznání v různých oblastech společenského života), 2. *zdravotně-hygienická* funkce (v této funkci jde o to, že volný čas přispívá ke zdravému duševnímu a tělesnému vývinu člověka),

3. *socializační* funkce (tato funkce je plněná tím, že člověk potřebuje trávit svůj volný čas v různých formálních i neformálních skupinách). 4. *seberealizační* funkce (zájmová činnost ve volném čase umožňuje uspokojovat zájmy, potřeby, ale také seberealizaci. Tato funkce tedy souvisí se seberealizací člověka). 5. *funkce preventivní* funkce (prevence negativních jevů ve společnosti).¹¹⁵

K těmto pěti již uvedeným funkcím volného času přidává Babiaková ještě jednu funkci a to *humanistickou*. Důvod spočívá v tom, že způsob trávení volného času může být prostředkem humanizace společenského života. Výchova ve volném čase může člověka učinit přátelským, ušlechtilým, dobrotivým, důstojným apod.¹¹⁶

Od českých autorů, kteří se zabývají funkcemi volného času, se pomalu dostáváme k autorům zahraničním. V odborné zahraniční literatuře bývá tradičně uváděno rozsáhlé

¹¹³ Srov. KAMIŃSKI, A. *Czas wolny i jego problematyka społeczno-wychowawcza*, in HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, str. 14.

¹¹⁴ Srov. SUE, R. *Le loisir*, in HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, str. 14.

¹¹⁵ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Volný čas a pedagogika volného času*, str. 10.

¹¹⁶ Srov. BABIAKOVÁ, S., BRINDZA, J. a ĎUROŠOVÁ, E. *Pedagogika volného času a školské kluby dětí: studijné texty pro studijní program: Předškolská a elementární pedagogika*, str. 13.

vymezení funkcí volného času podle německého pedagoga volného času Opaschowského. Nacházíme u něj osm hlavních funkcí volného času

1. potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu **rekreace**: jedná se o shromažďování sil, (natankování energie), zotavení zdůrazňující zdraví, zbavení se zátěží všedního dne a psychické uvolnění, uspokojení sexuální potřeby, probuzení pocitu osvobození se od přemrštěných a chybných požadavků, zabezpečení dostatečného spánku a odpočinku, upevňování zdravotního stavu a nakonec všeobecně příjemný pocit.¹¹⁷

2. potřeba rozptýlení, vyrovnání a potěšení **kompenzace**: jedná se o vyrovnání nedostatků, odstranění námahy (lenošení, flákání se, nicnedělání), vědomé zřeknutí se pravidel, norem, předpisů, nařízení, uvolnění se od splnění sledovaných cílů, podpora přání po přirozenosti, bezstarostnosti, velkorysosti, vědomé užívání života.

3. potřeba poznání, učebního podněcování, dalšího vzdělávání **edukace**: v této funkci je důležité úsilí po poznání a následné užívání nového, stimulující orientace a touha po zážitcích, výměna rolí a učení se jednat v rolích, rozvoj potřeby zachování a potvrzení sebe sama, umění vyburcovat silné „já“ a změnu osobnosti, úsilí o další učení a aktivizaci vlastních možností jednání.

4. potřeba pohody, klidu, sebevědomí a rozjímání **kontemplace**: hledání a následné získávání času pro sebe samého, podpora umění uvědomění si vlastní osoby (autoreflexe, pozorování sebe sama) porozumění sobě samému (pocit vlastní ceny), získání odstupu od vlastní osoby, touha po přiměřené vzdálenosti (vnitřní i prostorové), osvobození sebe sama od stresu, nervového vypětí, shonu, přání po samostatném životě a získání pocitu vlastní individuality a nalezení identity.¹¹⁸

5. potřeba kontaktu, sdělení a družnosti **komunikace**: jde o vtíravou touhu po sdělování (zábava, rozhovor), přání ztráty samoty (hledání jakéhokoliv kontaktu), vyhledávání rozmanitých sociálních vztahů, společné zážitky s ostatními (pospolitost), objevování času pro jiné, zvýšené vnímání pocitů, empatie, láska, něžnost a sexuální kontakty.

6. potřeba kolektivního vztahu, společnosti a tvoření skupin **integrace**: v této funkci je důležitá podpora a prožívání skupinové atmosféry, hledání emocionální jistoty, stability, sociálního bezpečí, pocit sounáležitosti s ostatními a vzájemné působení členů

¹¹⁷ Srov. OPASCHOWSKI, H. *Freizeitpädagogik in der Schule: aktives Lernen durch animative Didaktik*, str. 71-72.

¹¹⁸ Srov. Tamtéž, str. 72.

skupiny. Dále činnosti a hry s ostatními, společné prožívání, kolektivní a společenské vědomí, vztahy v rodině pozitivní sociální závazek (ohled, důvěra, tolerance).

7. potřeba angažovanosti, účastenství a sociálního sebepojetí *participace*: zde je důležité hledání možností pro vlastní iniciativu a potvrzení sebe sama, spoluúčast nebo podíl na dění, úsilí o naplnění společenských cílů, spolurozhodování, spoluodpovědnost, připravenost ke kooperaci a solidaritě.

8. potřeba kreativního rozvoje a účasti na kulturním životě *enkulturace*: jedná se o uspokojení touhy po nezávislém růstu schopností a nadání osobnosti, prosazování subjektivních myšlenek, přání po individuálním tvůrčím uplatnění, podpora schopnosti vyjádření, fantazie, rozlišování a rozvíjení estetického vnímání, podpora iniciativy apod.¹¹⁹

Opaschowski se domnívá, že tyto uvedené funkce volného času tvoří vzájemně propojený celek, v němž kompenzace, rekreace, kontemplace a edukace jsou funkce převážně individuální, zatímco komunikace a enkulturace mají společenský význam. Obě skupiny tvoří jednotný skloubený celek, který je založený na dialektickém vztahu společnosti a jedince.¹²⁰

¹¹⁹ Srov. OPASCHOWSKI, H. *Freizeitpädagogik in der Schule: aktives Lernen durch animative Didaktik*, str. 73.

¹²⁰ Srov. Tamtéž, str. 73-74.

4. Výzkumné šetření

4.1 Teoretický úvod k výzkumu

Problematika hodnot se stala poměrně častým tématem teoretických i empirických studií. Byly vytvořeny rozmanité klasifikace hodnot a také různé koncepce, jejichž prostřednictvím se na tyto hodnoty nahlíží. Velký zájem o toto téma je připisován skutečnosti, že se hodnoty staly neoddělitelnou součástí života člověka. Hodnoty totiž plní nepostradatelné funkce jak v životě každého jedince, tak i v rámci fungování celé společnosti. Jedna z možností, jak na tyto hodnoty nahlížet a následně je zkoumat, je prostřednictvím konceptu hodnotových orientací. Odhalením hodnotové orientace můžeme do jisté míry prognózovat chování jedince. Hlavním subjektem změn hodnotového systému společnosti je ve značné míře mladá generace. Proto analýza, výzkum a poznávání mladých lidí vypovídá o aktuálně se utvářejícím hodnotovém systému společnosti.¹²¹ Z těchto uvedených důvodů je empirická část této práce zaměřena na vysokoškolské studenty a jejich trávení volného času ve vazbě na hodnotovou orientaci.

4.2 Stanovení výzkumného cíle

Hlavním cílem této diplomové práce je popsat a analyzovat hodnotovou orientaci studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase. Výzkumné šetření je zaměřeno pouze na studenty studující na Teologické fakultě obor Pedagogika volného času. Vybranými studenty pro empirické šetření jsou studenti 1. ročníku a 3. ročníku prezenčního bakalářského studia a 2. ročníku prezenčního navazujícího magisterského studia. Výzkumné šetření bude provedeno prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku, který bude popisovat a analyzovat hodnotovou orientaci těchto vybraných studentů. Získaná data z nestandardizovaného dotazníku

¹²¹ Srov. SAK, P. *Proměny české mládeže (česká mládež v pohledu sociologických výzkumů)*

budou porovnána u zvolených ročníků, oboru Pedagogika volného času a následně vyhodnocena.

4.3 Výzkumné hypotézy

Hypotéza č. 1: Nejpreferovanější volnočasovou aktivitou bude u zkoumaných vysokoškolských studentů sledování nových medií, především facebooku.

Hypotéza č. 2: Při volbě volnočasové aktivity se bude lišit její výběr u žen vysokoškolaček a mužů vysokoškoláků.

Hypotéza č. 3: S věkem se mění hodnotová orientace vysokoškolských studentů ve volném čase. Hodnotová orientace studentů 1. ročníku bakalářského studia se bude odlišovat od hodnotové orientace studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia.

Hypotéza č. 4: Hodnota, bez které si studenti 1 a 3. ročníku bakalářského studia a 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Pedagogika Volného času nedovedou představit trávení svého volného času, bude hodnota „věnovat se partnerovi/partnerce“.

4.4 Metodika výzkumu

Jedná se o empirický, kvantitativní výzkum. Tato metodologie je zvolena z důvodu zaměření metod výzkumu na sběr a analýzu získaných dat.

4.4.1 Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí dotazníků, testů nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme především pomocí měření. V dalším kroku tyto získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem explorovat je, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných. Kvantitativní výzkum bývá spojován s hypoteticko-deduktivním modelem vědy, který se skládá z těchto základních komponent:

1. Formálně se vyjádří určité obecné tvrzení, které má potenciál vysvětlit vztahy v reálném světě - to je tzv. *teorie*. 2. Je provedena dedukce. Za předpokladu, že teorie platí, můžeme očekávat, že nalezneme vztah mezi dvěma proměnnými tedy mezi X a Y - označujeme je termínem *hypotéza*. 3. Provedeme pozorování – *měření*. 4. Provedeme závěry o platnosti dané hypotézy – *testování hypotézy* a za 5. Vztáhneme výsledek našeho testování zpět k teorii – tzv. *verifikace*.¹²²

*„Metody založené na těchto principech jsou v rámci metodologie kvantitativního výzkumu podrobně zpracovány tak, aby odpovídaly co nejvíce předmětu zkoumání.“*¹²³ Na jedné straně je požadováno, aby měření bylo validní, to znamená, že se měří skutečně to, co se měřit má. Na straně druhé musí být toto měření spolehlivé – tedy jestliže se bude měřit stejná věc, pak pokud se nezměnila, dostane stejný výsledek. Posledním krokem je verifikace, která je považována vždy za provizorní v tom smyslu, že v empirických vědách můžeme sice získat podpůrné argumenty pro platnost teorie pomocí shromážděných empirických dat, ale nikdy nelze její platnost dokázat. Tradiční kvantitativně zaměřený výzkum může mít jednu ze dvou hlavních podob. Podobu experimentální a podobu neexperimentální. Základní vlastností experimentu je to, že výzkumník aktivně a úmyslně přivodí určitou změnu okolností, situace nebo zkušenosti sledovaných jedinců a pak tuto změnu jedinců sleduje. Neexperimentální výzkum vypadá podobně, rozdíl však spočívá v tom, že výzkumník neuplatňuje změnu podmínek, situace nebo zkušenosti jedinců. Také v tomto případě je postup velmi podrobně naplánován. Ve většině případů se uskuteční pilotní studie, aby bylo možné některé parametry výzkumu lépe určit.¹²⁴

4.4.2 Dotazníková metoda

Při provádění empirického výzkumu k této diplomové práci byla použita dotazníková metoda. Dotazník je velmi oblíbenou a pravděpodobně i nejrozšířenější výzkumnou technikou, která nachází široké uplatnění v různých sférách společenského života.

*„Dotazníková metoda je shromažďování informací od dotazovaných osob a je určena pro hromadné získávání údajů.“*¹²⁵ Její objektivní výsledek závisí na teoretické bázi, ze které tazatel vychází a z promyšlené vědecké hypotézy, která je určujícím podkladem ke stylizaci otázek tak, aby postihovaly podstatné rysy zkoumaných procesů

¹²² Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, str. 44.

¹²³ Tamtéž, str. 44.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, str. 44-45.

¹²⁵ SOMR, M. *Úvod do metodologie a metod výzkumu*, str. 16.

a jevů. Osoba, které je dotazník určen se nazývá respondent nebo také recipient, dotazovaný (respondent) má za úkol označit tu položku, která je identická s jeho názorem nebo znalostí o dané věci a v případě, že se jedná o možnost výběru, vyžaduje se, aby určil míru souhlasu či nesouhlasu. Důležitý význam má volba a formulace otázek, která musí přesně sledovat stanovený cíl výzkumu a jeho základní problémy. Všechny otázky musí ve svém souhrnu sledovat získání optimálních informací pro ověření stanovené hypotézy.¹²⁶ „Její verifikace přímo závislá na tom, jak jasně a konkrétně jsou jednotlivé položky formulovány, protože i zde platí zásada, že kvalitou otázek je dána kvalita odpovědi.“¹²⁷

Dotazník obsahuje různé otázky, uvádím alespoň ty, které se v dotaznících vyskytují nejčastěji. Jedná se především o otázky *otevřené*, *uzavřené*, *polootevřené* a *škálové*. Otázky *otevřené* (respektive otázky s otevřeným zakončením) umožňují respondentovi volně odpovědět podle jeho představy. Kladou málo omezení na odpovědi, mohou ukázat na důležité vztahy a souvislosti. Otázky tohoto typu jsou pružné, mají možnost prohlubování. Odpovědi je třeba důkladně kategorizovat a přiřadit jim určitou hodnotu. Otázky *uzavřené* nabízejí tázanému volbu mezi dvěma či více možnými odpověďmi, např. ano - ne - nevím. Ačkoliv mají ustáleně alternativní položky v dosahování větší jednotnosti měření a tím i možnosti statistických závěrů, mohou mít také své nevýhody. Mohou především popouzet tázaného, který nemusí shledat žádnou z alternativ jako vhodnou a navíc mohou odpověď vynucovat. Tázaný může zvolit nějakou alternativu, jen aby zakryl nevědomost, nebo může zvolit alternativu, která přesně nereprezentuje skutečná fakta a názory. Dalšími otázkami jsou otázky *polootevřené*, které jsou kombinací otevřených a uzavřených otázek. Pokud v případě uzavřené otázky respondentovi nevyhovuje žádná z možných odpovědí, má respondent možnost volně odpovědět na otázku jako na otázku otevřenou. V praxi se tento typ používá velmi často a nakonec otázky *škálové*, které představují druh posuzovacích resp. hodnotících otázek, v nichž respondenti posuzují míru vlastností lidí, příslušného jevu nebo jeho intenzitu v podobě stupnice. Základem je subjektivní míra odhadu respondenta, kterou vyznačuje na předznačené odpovědi v podobě stupnice.¹²⁸

¹²⁶ Srov. SOMR, M. *Úvod do metodologie a metod výzkumu*, str. 16.

¹²⁷ Tamtéž, str. 16.

¹²⁸ Srov. ONDREJKOVIČ, P. *Úvod do metodologie společenskovedného výskumu*, str. 157-158.

V dotazníku sestaveném pro diplomovou práci jsou studenti dotazováni na téma volného času a na způsoby, jak volný čas tráví. Dále následují otázky týkající se hodnot a hodnotové orientace studentů ve volném čase. Administrace dotazníku nevyžadovala žádnou složitou předchozí přípravu, svými 10 otázkami byla pro studenty Teologické fakulty Jihočeské univerzity k vyplnění zcela přijatelná. V úvodní části dotazníku je respondenty vyplňováno pohlaví, věk studentů a ročník studia.

Pro získání informací, které jsou potřebné k realizaci stanovených cílů, a verifikaci výzkumných otázek je v teoretické části práce zvolena metoda analýzy literárních zdrojů. V empirické části práce jsou uvedeny další metody, které zahrnují důležité úkoly jako je dotazování a hodnocení. Výzkumnému vzorku respondentů bude předložen nestandardizovaný dotazník, který bude popisovat a analyzovat hodnotovou orientaci studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Získaná data z nestandardizovaného dotazníku budou porovnána u zvolených ročníků, oboru Pedagogika volného času Teologické fakulty JU a následně vyhodnocena.

4.4.3 Charakteristika souboru

Výzkumná skupina je tvořena z 62 respondentů, z nichž je 51 žen a 11 mužů. Dotazovanými osobami jsou studenti bakalářského studia a navazujícího magisterského studia Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Srovnání proběhne dle jednotlivých pohlaví čili genderu ($G=1$), podle daných ročníků studia ($R=2$) a celkem ($C=3$).

Výzkum je zaměřen pouze na studenty 1. ročníku a 3. ročníku prezenčního bakalářského studia a 2. ročníku prezenčního navazujícího magisterského studia Teologické fakulty Jihočeské univerzity, kteří studují obor Pedagogika volného času.

Pedagogika volného času

Pedagogika volného času se na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích studuje ve tříletém bakalářském studijním programu, který je zaměřený především na výchovu dětí a mládeže ve volném čase a dvouletém navazujícím magisterském studijním programu, který připravuje odborníky v oboru volného času. Studenti budou mít kromě pedagogické kvalifikace také základní znalosti z filosofie, sociologie a managementu, aby mohli vést volnočasová zařízení, případně přispívat při tvorbě koncepce využití volného času. Studium Pedagogiky volného času na Teologické fakultě umožňuje studentům vnímat proces výchovy jako integrální proces, tedy jako

rozvoj jedince nejen po stránce fyzické a sociální, ale také po stránce spirituální a etické. Studenti se v rámci studia dále seznamují s tím, jak vnímá člověka židovsko-křesťanská tradice. Současně se učí být vnímaví k náboženské dimenzi člověka, jejíž zušlechťení je jednou z často opomíjených povinností vychovatele. Vychovatel, který tuto dimenzi ignoruje, může nevědomky nahrávat rozvoji scestné náboženské orientace (fanatismus, sekty apod.).

Pedagogika volného času je společenskovední obor, reflektující společenské podmínky, které se velmi úzce dotýkají práce a volného času. Dále je oborem, který metodicky a prakticky rozvíjí individuální a společenské možnosti volného času. Nakonec vytváří strategie jednání vedoucí ke zlepšení společenských a ekonomických podmínek ovlivňujících volný čas. Absolventi navazujícího magisterského studijního programu mohou zastávat řídicí funkce v oblasti volného času (např. funkce ředitele domu dětí a mládeže) dále mohou působit v oblasti odborně pedagogické, psychologické, etické.¹²⁹

Předtím, než se dostanu k samotným výsledkům výzkumu, ještě jednou pro přehlednost zopakují, že výzkumu se zúčastnilo 62 respondentů ze všech tří zvolených ročníků, kteří studují obor Pedagogika volného času. Aby bylo možné poznat, kolik studentů odpovědělo na dané otázky v jednotlivých ročnících, dopomůže nám k tomu níže vytvořená tabulka. Stejný postup je zvolen u věkové kategorie studentů.

Tabulka 1 Počet studentů, studujících obor Pedagogika volného času v 1. ročníku Bc., ve 3. ročníku Bc. a 2. ročníku N Mgr. v početním vyjádření a v %.

<u>Obor studia</u>		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
Pedagogika volného času	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	79,31%	20,69%	90,00%	10,00%	76,92%	23,08%	100,00%
Celkem	poč.	23	6	18	2	3	10	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	4,84%	16,13%	100,00%

Zdroj: vlastní tvorba

¹²⁹ Srov. Teologická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: <www.tf.jcu.cz/uchazec/obory/pvc>.

Tabulka 2 Studenti, kteří odpověděli na dané otázky podle ročníků studia a věku v početním vyjádření a v %.

<u>Věková kategorie studentů</u>		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
18-19 let	poč.	21	2	0	0	0	0	23
	%	33,88%	3,23%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	37,11%
20-21 let	poč.	2	4	13	1	0	0	20
	%	3,23%	6,46%	21,00%	1,61%	0,00%	0,00%	32,30%
22-23 let	poč.	0	0	5	1	4	1	11
	%	0,00%	0,00%	8,06%	1,61%	6,45%	1,61%	17,73%
24 let a více	poč.	0	0	0	0	6	2	8
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	9,68	3,23%	12,91%
Celkem	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	16,13%	4,84%	100,00%

Zdroj: vlastní tvorba

4.5 Výsledky výzkumu

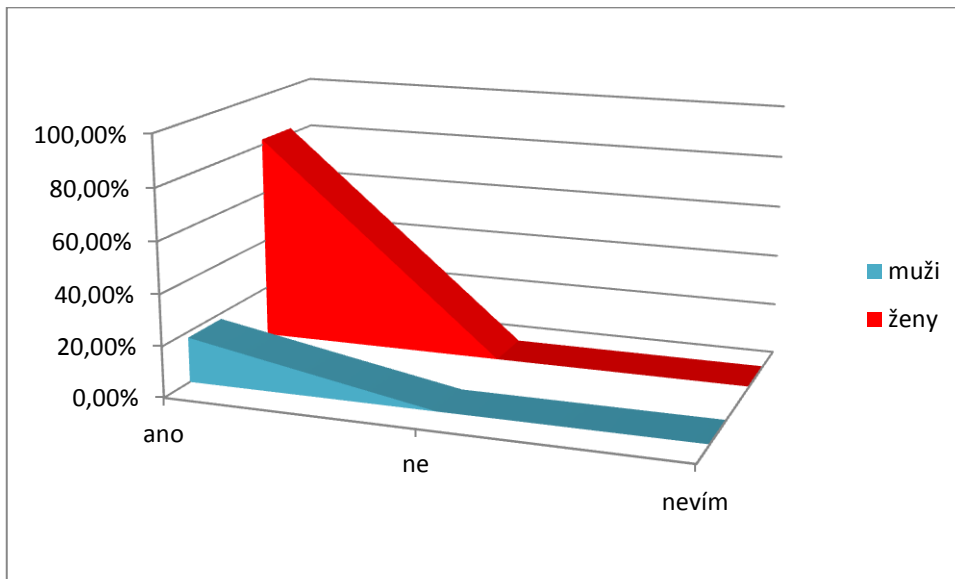
Na otázku č. 1. „Je pro Vás volný čas ve Vašem životě důležitý?“ odpověděly všechny tři ročníky shodně. Přičemž v 1. ročníku bakalářského studia variantu ano volilo, ženy 79 %, muži 21 %, variantu ne, ženy 0 %, muži 0 %, variantu nevím, ženy 0 %, muži opět 0 %. Ve 3. ročníku bakalářského studia uvedlo variantu ano, ženy 90 %, muži 10 %, variantu ne, ženy 0 %, muži 0 %, variantu nevím ženy 0 %, muži taktéž 0 %. Ve 2. ročníku navazujícího magisterského studia variantu ano označilo, ženy 77 %, muži 23 %.

Tabulka 3 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 1 v početním vyjádření a v %.

<u>Otázka č. 1</u>		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
Ano	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	79,31%	20,69%	90,00%	10,00%	76,92%	23,08%	100,00%
Ne	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Nevím	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Celkem	poč.	23	6	18	2	3	10	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	4,84%	16,13%	100,00%

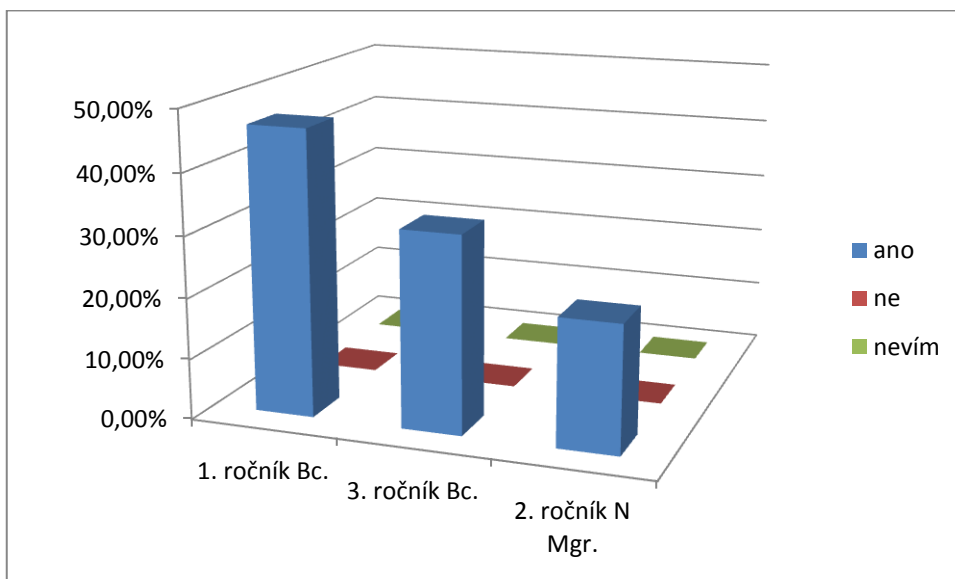
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 1 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 2 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=1)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 3 Analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Z důvodu jednoznačné, tedy 100% shody odpovědí na otázku č. 1. všech tří zkoumaných ročníků neuvádím u grafu 3 vizuální podobu.

Otázka č. 2. „Co si představujete pod pojmem volný čas?“ Studenti 1. ročníku bakalářského studia chápou volný čas jako čas, kdy se mohou svobodně realizovat. Tuto variantu volilo, ženy 34 %, muži 0 %. Na druhém místě studenti uváděli, že se jedná o čas, kdy si studenti dělají něco jen pro sebe, odpočívají a sportují, ženy 21 %, muži 14 %. Třetí místo zaujímá odpověď, že se jedná o čas, strávený mimo školu a práci. Variantu zvolilo, ženy 14%, muži 0 %. Čtvrté místo patří odpovědi, že se jedná o čas, který mohou studenti využívat pro své záliby a koníčky, ženy 7 %, muži stejný výsledek 7%. Poslední páté místo zaujímá odpověď, že si pod tímto pojmem představují čas, kdy si mohou dělat, co chtějí a s kým chtějí, ženy 3 %, muži 0 %.

Studenti 3. ročníku bakalářského studia chápou volný čas jako čas, kdy se mohou svobodně realizovat. Tato zvolená varianta je shodná s variantou, kterou si zvolili rovněž studenti 1. ročníku. Tuto variantu volilo, ženy 35 %, muži 0 %. Na druhém místě studenti uváděli opět shodně s 1. ročníkem, tedy variantu, že se jedná o čas, kdy si dělají něco pro sebe, odpočívají a sportují, ženy 30 %, muži 5 %. Třetí místo zaujímá odpověď, že jde o čas, kdy si studenti mohou dělat, co chtějí a s kým chtějí, ženy 15 %, muži 0 %. Na čtvrtém místě studenti uváděli, že se jedná o čas strávený mimo školu a práci, ženy 10 %, muži 5 %. Páté místo zaujímá odpověď, že jde o čas, který mohou využívat pro své záliby a koníčky, ženy 0 %, muži rovněž 0 %.

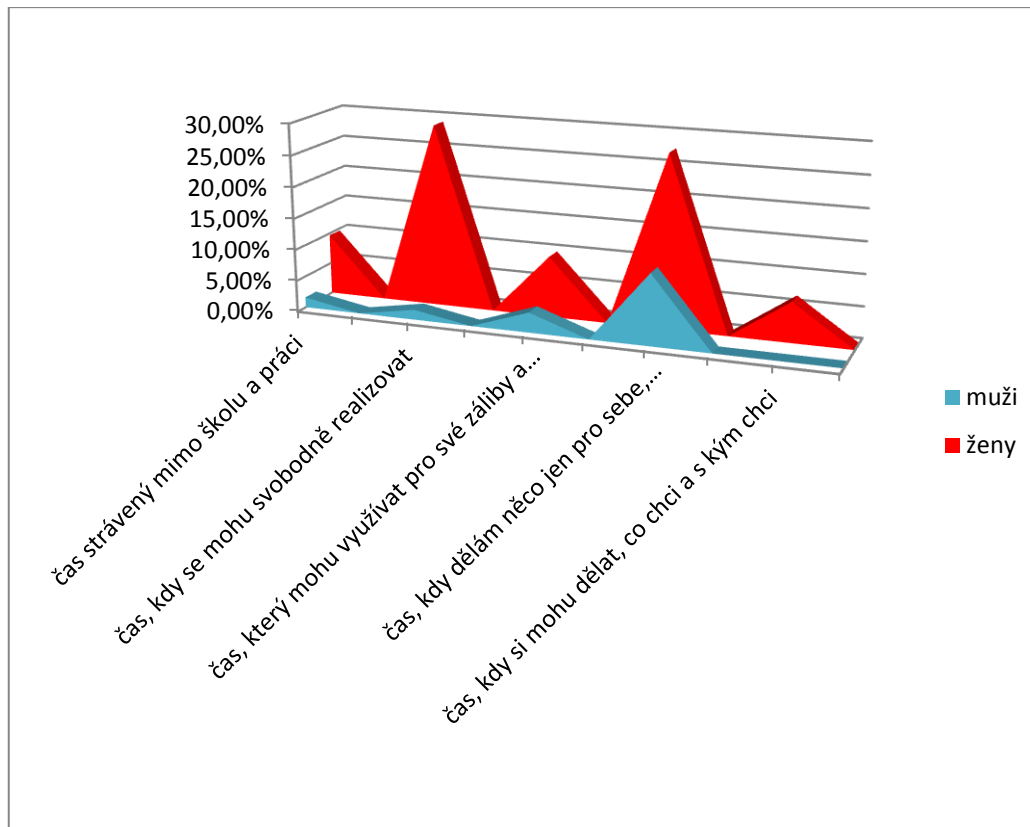
Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia za volný čas považují, čas kdy si dělají něco jen pro sebe, odpočívají a sportují. Tuto variantu volilo, ženy 38 %, muži 15 %. Druhé místo podle studentů náleží odpovědi, že je to čas, který mohou využít pro své záliby a koníčky, ženy 31 %, muži 0 %. Na třetím místě studenti uváděli variantu, že se jedná o čas, ve kterém se mohou svobodně realizovat, ženy 8 %, muži taktéž 8 %. Poslední dvě možnosti výběru nikdo ze studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia nezvolil.

Tabulka 4 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 2 v početním vyjádření a v %.

<u>Otázka č. 2</u>		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
čas strávený mimo školu a práci	poč.	4	0	3	1	0	0	8
	%	13,79%	0,00%	15,00%	5,00%	0,00%	0,00%	12,90%
čas, kdy se mohu svobodně realizovat	poč.	10	0	7	0	1	1	19
	%	34,48%	0,00%	35,00%	0,00%	7,69%	7,69%	30,65%
čas, který mohu využívat pro své záliby a koníčky	poč.	2	2	0	0	4	0	8
	%	6,90%	6,90%	0,00%	0,00%	30,77%	0,00%	12,90%
čas, kdy dělám něco jen pro sebe, odpočívám, sportuji	poč.	6	4	6	1	5	1	23
	%	20,69%	13,79%	30,00%	5,00%	38,46%	7,69%	37,10%
čas, kdy si mohu dělat, co chci a s kým chci	poč.	1	0	3	0	0	0	4
	%	3,45%	0,00%	15,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,45%
Celkem	poč.	17	6	19	2	10	2	46
	%	27,42%	9,68%	30,65%	3,23%	16,13%	3,23%	100,00%

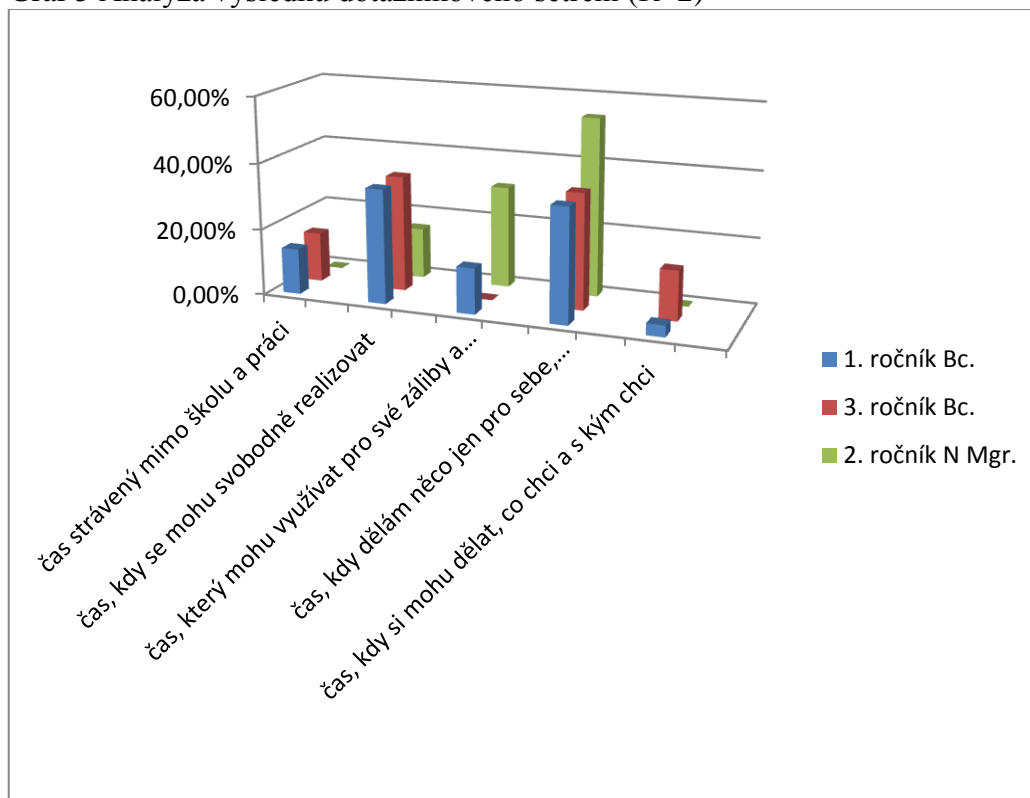
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 4 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

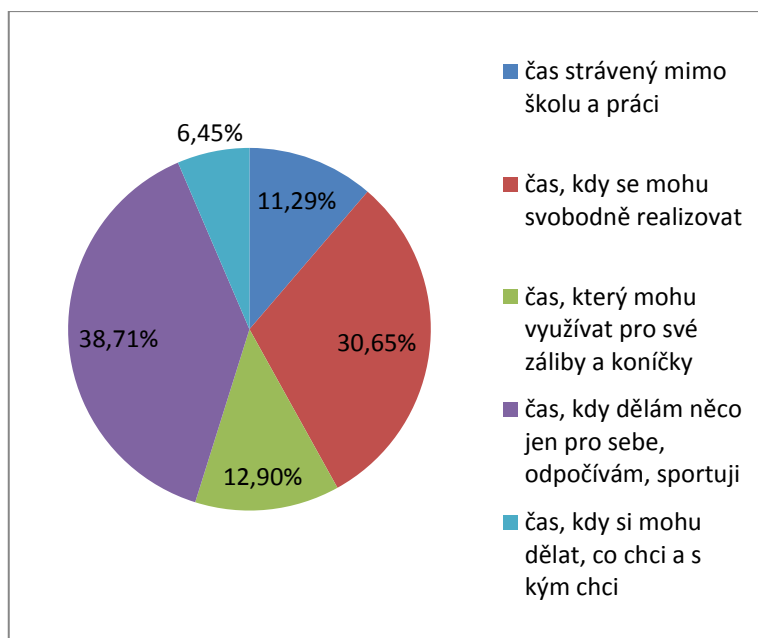
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 5 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 6 Analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Z celkového počtu odpovědělo 38,71 % respondentů, že se jedná o čas, kdy dělám něco jen pro sebe, odpočívám, sportuji, 30,65 % odpovědělo, že jde o čas, kdy se

mohu svobodně realizovat, 12,90 %, zvolilo variantu, že je to čas, který mohu využívat pro své záliby a koníčky, 11, 29 %, považovalo za volný čas, čas strávený mimo školu a práci a 6 45 % za čas, kdy si mohu dělat, co chci a s kým chci.

Otázka č. 3. „Myslíte si, že máte dostatek volného času?“ u studentů 1. ročníku bakalářského studia. Variantu ano, tedy, že studenti mají dostatek volného času, volilo, následovně, ženy 45 %, muži 21 %. Druhou variantu, že dostatek volného času nemají, si označilo, ženy 28 %, muži 0 %. Třetí variantu, kde studenti nevěděli, zda mají dostatek volného času, volilo, ženy 7 %, muži 0 %.

U studentů 3. ročníku bakalářského studia volilo první variantu, ženy 70 %, muži 5 %, druhou variantu volilo, ženy 20 %, muži 5 %. Třetí možnost z tohoto ročníku nikdo nezvolil.

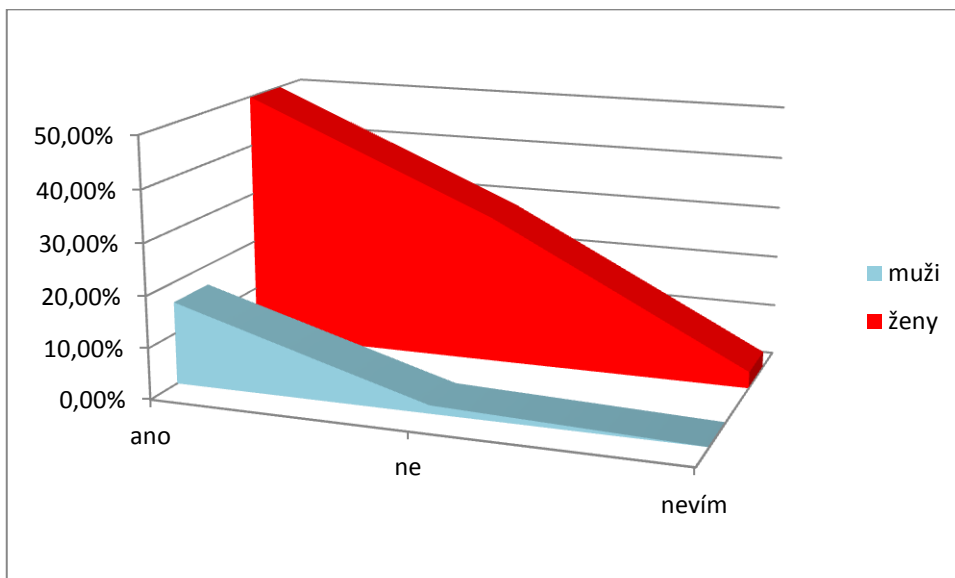
U studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia volilo: první možnost, ženy 31 %, muži 23 %, druhou variantu uvedlo, ženy 46 %, muži 0 %, třetí možnost tento ročník také nezvolil.

Tabulka 5 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 3 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 3		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
Ano	poč.	13	6	14	1	4	3	41
	%	44,83%	20,69%	70,00%	5,00%	30,78%	23,08%	66,13%
Ne	poč.	8	0	4	1	6	0	19
	%	27,59%	0,00%	20,00%	5,00%	46,15%	0,00%	30,65%
Nevím	poč.	2	0	0	0	0	0	2
	%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,23%
Celkem	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	16,13%	4,84%	100,00%

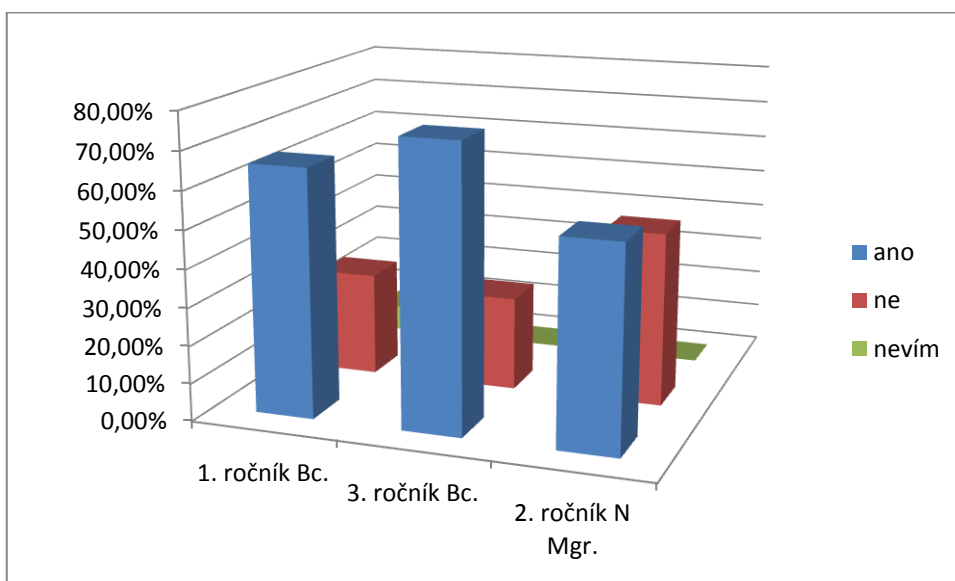
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 7 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

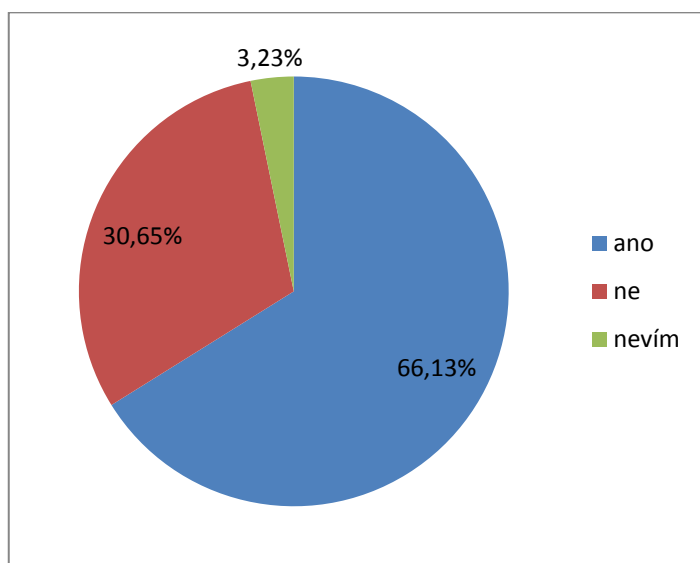
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 8 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 9 Analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

V celkovém výsledku bylo zjištěno, že na otázku, zda mají studenti dostatek volného času, bylo více odpovědi „ano“ 66,13 %. Dostatek volného času nemá, 30,65 % studentů a 3,23 % studentů odpovědělo, že si nejsou jisti, zda dostatek volného času mají.

Otázka č. 4. „Kterým aktivitám se věnujete ve volném čase?“ Tato otázka byla respondentům volně položena. Jednotlivé volnočasové aktivity, které byly zvoleny studenty, uvádím v následujícím abecedním pořadí. Studenti 1. ročníku bakalářského studia si zvolili, „aktivity s dětmi“, ženy 24 %, muži 0 %, „četba knih“, ženy 93 %, muži 7 %, „fotografování“, ženy 14 %, muži 7 %, „kino“, ženy 17 %, muži 7 %, „PC“, ženy 34 %, muži 10 %, „poslech hudby“, ženy 34 %, muži 10 %, „sebevzdělávání“, ženy 17 %, muži 7 %, „setkávání s přáteli“, ženy 34 %, muži 7 %, „sledování filmů“, ženy 17 %, muži 21 %, „spánek“, ženy 14 %, muži 17 %, „sport“, ženy 21 %, muži 21 %, „tanec“, ženy 21 %, muži 0 %, „turistika“, ženy 48 %, muži 10 %.

Studenti 3. ročníku bakalářského studia volili tyto následující volnočasové aktivity. „Četba knih“, ženy 60 %, „kino“, ženy 35 %, muži 5 %, „PC“, ženy 40 %, „poslech hudby“, ženy 25 %, muži 0 %, „práce se zvířaty“, ženy 15 %, muži 5 %, „projekty s Junákem“, ženy 0 %, muži 5 %, „spánek“, ženy „setkávání s přáteli“, ženy

30 %, muži 5 %, „spánek“, ženy 10 %, muži 5 %, „sport“, ženy 35 %, muži 5 %, „turistika“, ženy 45 %, muži 0 %, „umění“, ženy 15 %, muži 0 %.

Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia si zvolili „aktivity s dětmi“, ženy 23 %, muži 0 %, „četba knih“, ženy 30 %, muži 23 %, „modlitba“, ženy 23 %, „PC“, ženy 38 %, muži 8 %, „poslech hudby“, ženy 31 %, muži 0 %, „práce na zahradě“, ženy 23 %, muži 15 %, „projekty s Junákem“, ženy 0 %, muži 8 %, „sebevzdělávání“, ženy 23 %, muži 8 %, „setkávání s přáteli“, ženy 38 %, muži 15 %, „sport“, ženy 31 %, muži 8 %, „turistika“, ženy 23 %, muži 15 %.

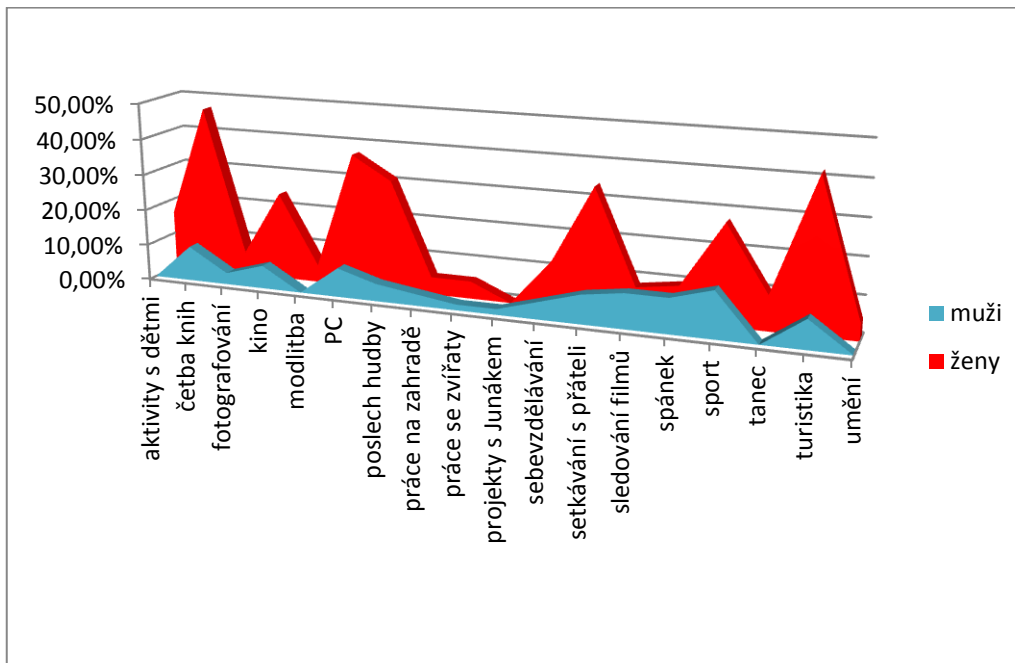
Tabulka 6 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 4 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 4		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
aktivity s dětmi	poč.	7	0	0	0	3	0	10	0
	%	24,14%	0,00%	0,00%	0,00%	23,08%	0,00%	16,13%	0,00%
četba knih	poč.	13	1	12	2	4	3	29	6
	%	44,83%	3,45%	60,00%	10,00%	30,77%	23,08%	46,77%	9,68%
fotografování	poč.	4	2	0	0	0	0	4	2
	%	13,79%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,45%	3,23%
kino	poč.	5	2	7	1	3	1	15	4
	%	17,24%	6,90%	35,00%	5,00%	23,08%	7,69%	24,19%	6,45%
modlitba	poč.	0	0	0	0	3	0	3	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	23,08%	0,00%	4,84%	0,00%
PC	poč.	10	3	8	1	5	1	23	5
	%	34,48%	10,34%	40,00%	5,00%	38,46%	7,69%	37,10%	8,06%
poslech hudby	poč.	10	3	5	0	4	0	19	3
	%	34,48%	10,34%	25,00%	0,00%	30,77%	0,00%	30,65%	4,84%
práce na zahradě	poč.	0	0	0	0	3	2	3	2
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	23,08%	15,38%	4,84%	3,23%
práce se zvířaty	poč.	0	0	3	1	0	0	3	1
	%	0,00%	0,00%	15,00%	5,00%	0,00%	0,00%	4,84%	1,61%
projekty s Junákem	poč.	0	0	0	0	0	1	0	1
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	7,69%	0,00%	1,61%
sebevzdělávání	poč.	5	2	0	0	3	1	8	3
	%	17,24%	6,90%	0,00%	0,00%	23,08%	7,69%	12,90%	4,84%
setkávání s přáteli	poč.	10	2	6	1	5	2	21	5
	%	34,48%	6,90%	30,00%	5,00%	38,46%	15,38%	33,87%	8,06%
sledování filmů	poč.	5	6	0	0	0	0	5	6
	%	17,24%	20,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	8,06%	9,68%

spánek	poč.	4	5	2	1	0	0	6	6
	%	13,79%	17,24%	10,00%	5,00%	0,00%	0,00%	9,68%	9,68%
sport	poč.	6	6	7	1	4	1	17	8
	%	20,69%	20,69%	35,00%	5,00%	30,77%	7,69%	27,42%	12,90%
tanec	poč.	6	0	0	0	0	0	6	0
	%	20,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	9,68%	0,00%
turistika	poč.	14	3	9	0	3	2	26	5
	%	48,28%	10,34%	45,00%	0,00%	23,08%	15,38%	41,94%	8,06%
umění	poč.	0	0	3	0	0	0	3	0
	%	0,00%	0,00%	15,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,84%	0,00%

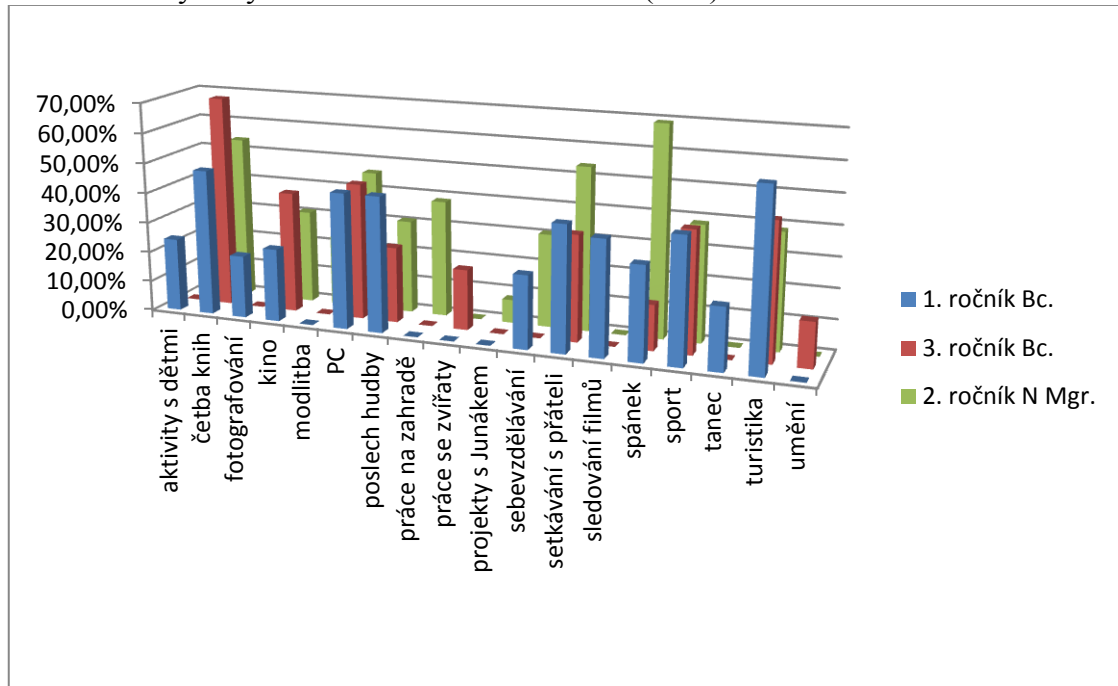
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 10 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)

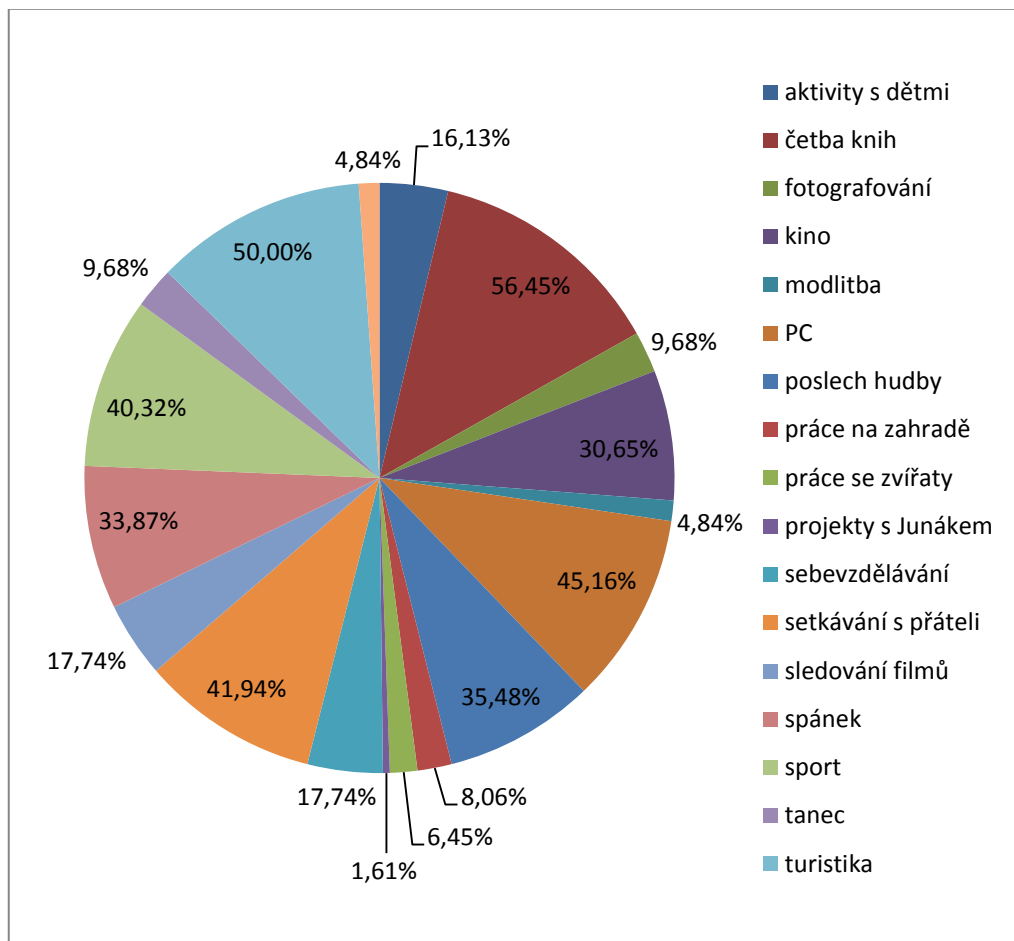
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 11 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 12 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf nám dokumentuje, že z celkového počtu odpovědělo 56,45 % respondentů, že aktivita, kterou se ve volném čase nejvíce zabývají je „četba knih“, druhé místo tedy 50 % studentů si zvolilo volnočasovou aktivitu „turistika“ a třetí místo 45,16 % zaujímá aktivita „setkávání s přáteli“.

Otázku č. 5 „Ve které denní dobu máte během týdne nejvíce volného času?“

U studentů 1. ročníku bakalářského studia první variantu tedy od 14.00 do 17.00 volilo: ženy 0 %, muži rovněž 0 %. Nejčastěji studenti volili druhou variantu od 17.00 – 20.00 hodin, ženy 69 %, muži 7 %. Třetí variantu od 20.00 do 23.00 hodin uvedlo, ženy 10 %, muži 14 %.

U studentů 3. ročníku bakalářského studia první variantu volilo, ženy 0 %, muži taktéž 0 %, studenti nejčastěji volili opět druhou variantu, ženy 55 % a muži 5 %. Třetí variantu označilo, ženy 35 %, muži 5 %.

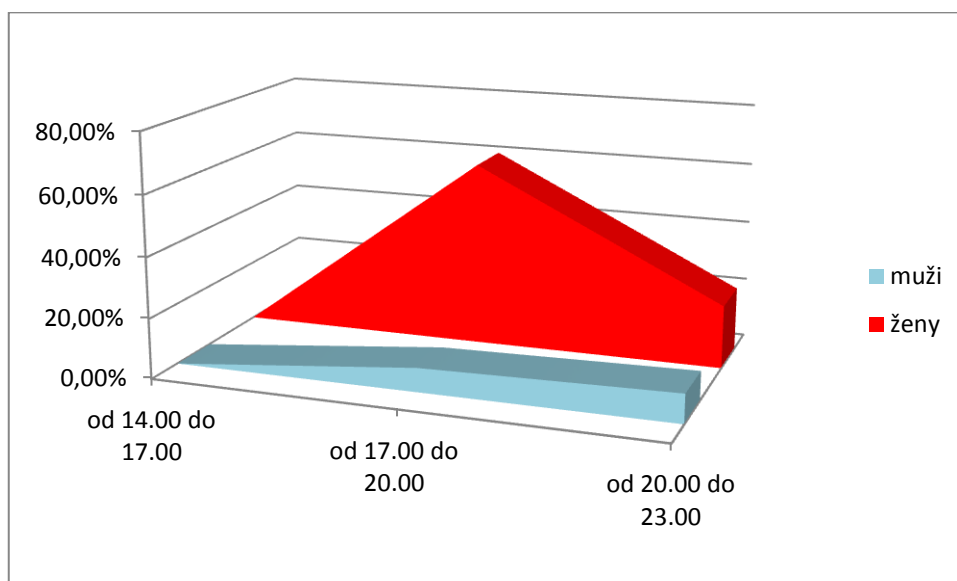
Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia volili mezi stejnými variantami jako předchozí ročníky. První možnost výběru, ženy 0 %, muži 0 %, druhou variantu zvolilo, ženy 54 %, muži 15 %, třetí variantu uvedlo, ženy 23 %, muži 8 %.

Tabulka 7 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 5 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 5		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
od 14.00 do 17.00	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
od 17.00 do 20.00	poč.	20	2	11	1	7	2	43
	%	68,97%	6,90%	55,00%	5,00%	53,85%	15,38%	69,35%
od 20.00 do 23.00	poč.	3	4	7	1	3	1	19
	%	10,34%	13,79%	35,00%	5,00%	23,08%	7,69%	30,65%
Celkem	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	16,13%	4,84%	100,00%

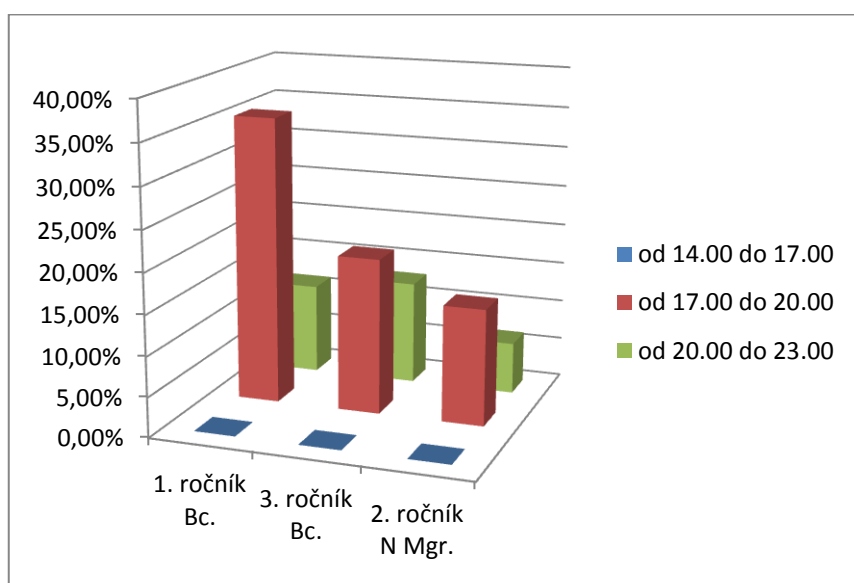
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 13 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

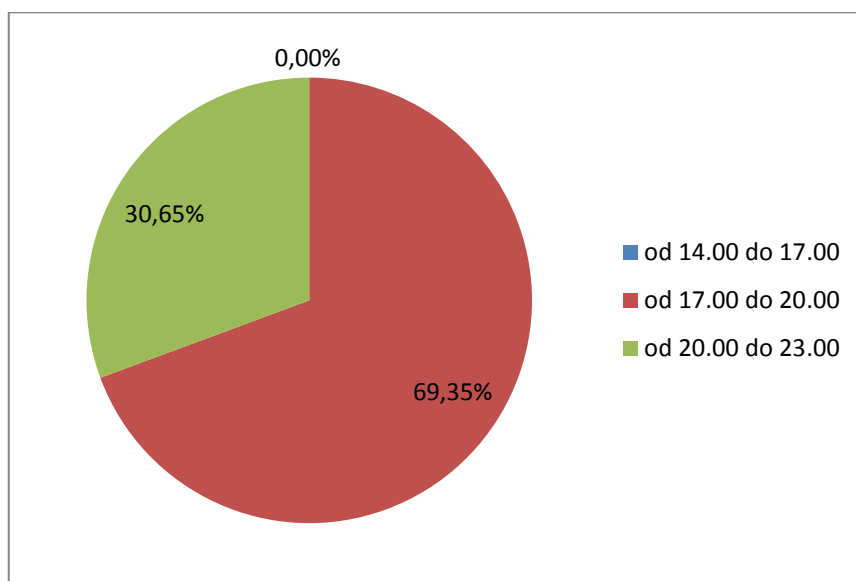
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 14 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 15 Analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Z celkového počtu odpovědělo 69,35% respondentů, že nejvíce denní doby během týdne mají od 17.00 do 20.00 hodin a 30,65 % studentů využívají dobu od 20.00 do 23.00 hodin.

Otázka č. 6 „ Bez které aktivity (činnosti) si nedovedete představit trávení svého volného času?“ Opět jedna z volně položených otázek. Jednotlivé volnočasové aktivity, které byly studenty zvoleny, jsou uvedeny v následujícím abecedním pořadí.

Studenti 1. ročníku bakalářského studia si zvolily, aktivity „aktivity s dětmi“, ženy 14 %, muži 0 %, „četba knih“, ženy 24 %, muži 7 %, „fotografování“, ženy 10 %, muži 3 %, „poslech hudby“, ženy 21 %, muži 0 %, „setkávání s přáteli“, ženy 17 %, muži 10 %, „sport“, ženy 7 %, muži 10 %, „tanec“, ženy 10 %, muži 0 % a „turistika“, ženy 7 %, muži 7 %.

Studenti 3. ročníku bakalářského studia uváděli, aktivity „četba knih“, ženy 50 %, muži 0 %, „práce se zvířaty“, ženy 10 %, muži 5 %, „projekty s Junákem“, ženy 0 %, muži 5 %, „setkávání s přáteli“, ženy 20 %, muži 5 %, „sport“, ženy 20 %, muži 10 %, „turistika“, ženy 45 %, muži 0 %, „umění“, ženy 15 %, muži 0 %.

Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia volili, aktivity „aktivity s dětmi“, ženy 23 %, muži 0 %, „četba knih“, ženy 23 %, muži 8 %, „modlitba“, ženy

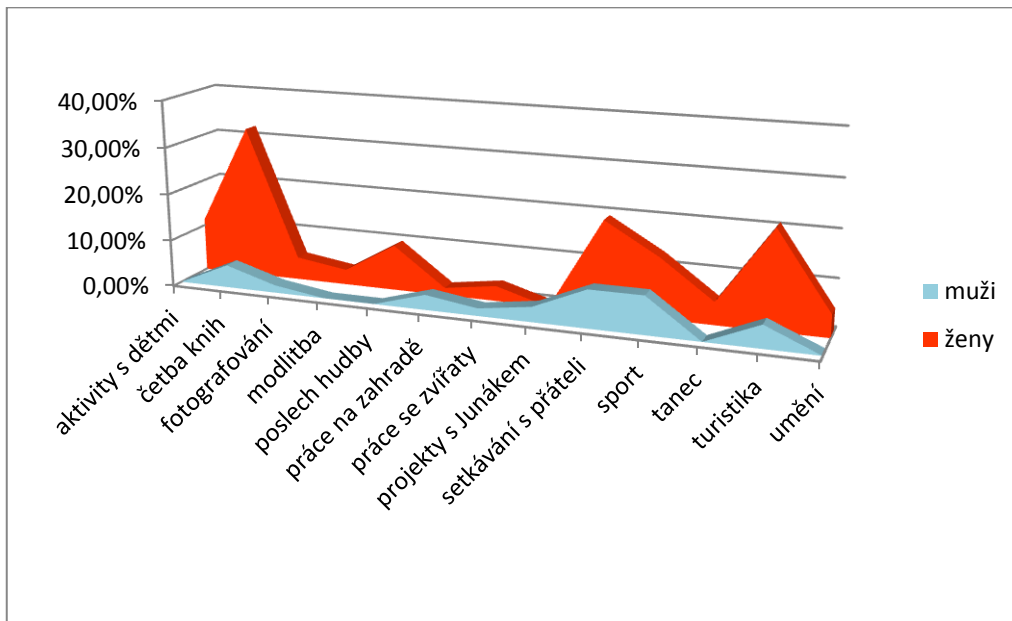
15 %, muži 0 %, „práce na zahradě“, ženy 15 %, muži 8 %, „projekty s Junákem“, ženy 0 %, muži 8 %, „setkávání s přáteli“, ženy 23 %, muži 8 %, „sport“, ženy 15 %, muži 0 % a nakonec „turistika“, ženy 15 %, muži 8 %.

Tabulka 8 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 6 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 6		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
aktivity s dětmi	poč.	4	0	0	0	3	0	7	0
	%	13,79%	0,00%	0,00%	0,00%	23,08%	0,00%	11,29%	0,00%
četba knih	poč.	7	2	10	0	3	1	20	3
	%	24,14%	6,90%	50,00%	0,00%	23,08%	7,69%	32,26%	4,84%
fotografování	poč.	3	1	0	0	0	0	3	1
	%	10,34%	3,45%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,84%	1,61%
modlitba	poč.	0	0	0	0	2	0	2	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	15,38%	0,00%	3,23%	0,00%
poslech hudby	poč.	6	0	0	0	0	0	6	0
	%	20,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	9,68%	0,00%
práce na zahradě	poč.	0	0	0	0	1	2	1	2
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	7,69%	15,38%	1,61%	3,23%
práce se zvířaty	poč.	0	0	2	1	0	0	2	1
	%	0,00%	0,00%	10,00%	5,00%	0,00%	0,00%	3,23%	1,61%
projekty s Junákem	poč.	0	0	0	1	0	1	0	2
	%	0,00%	0,00%	0,00%	5,00%	0,00%	7,69%	0,00%	3,23%
setkávání s přáteli	poč.	5	3	4	1	3	1	12	5
	%	17,24%	10,34%	20,00%	5,00%	23,08%	7,69%	19,35%	8,06%
sport	poč.	2	3	4	2	2	0	8	5
	%	6,90%	10,34%	20,00%	10,00%	15,38%	0,00%	12,90%	8,06%
tanec	poč.	3	0	0	0	0	0	3	0
	%	10,34%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,84%	0,00%
turistika	poč.	2	2	9	0	2	1	13	3
	%	6,90%	6,90%	45,00%	0,00%	15,38%	7,69%	20,97%	4,84%
umění	poč.	0	0	3	0	0	0	3	0
	%	0,00%	0,00%	15,00%	0,00%	0,00%	0,00%	4,84%	0,00%

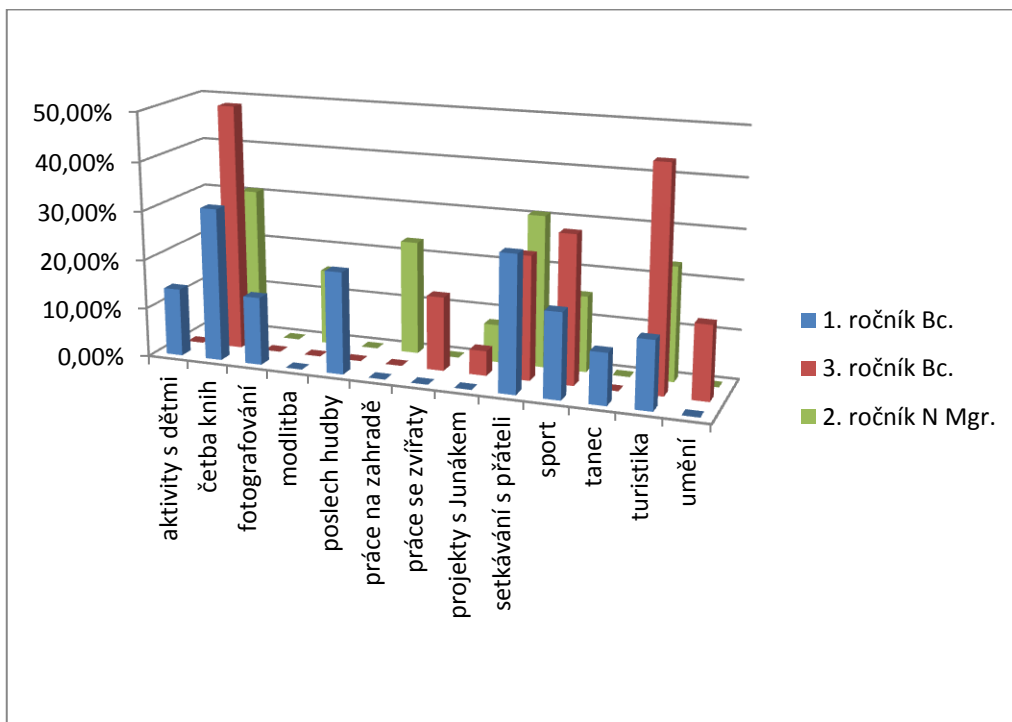
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 16 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)

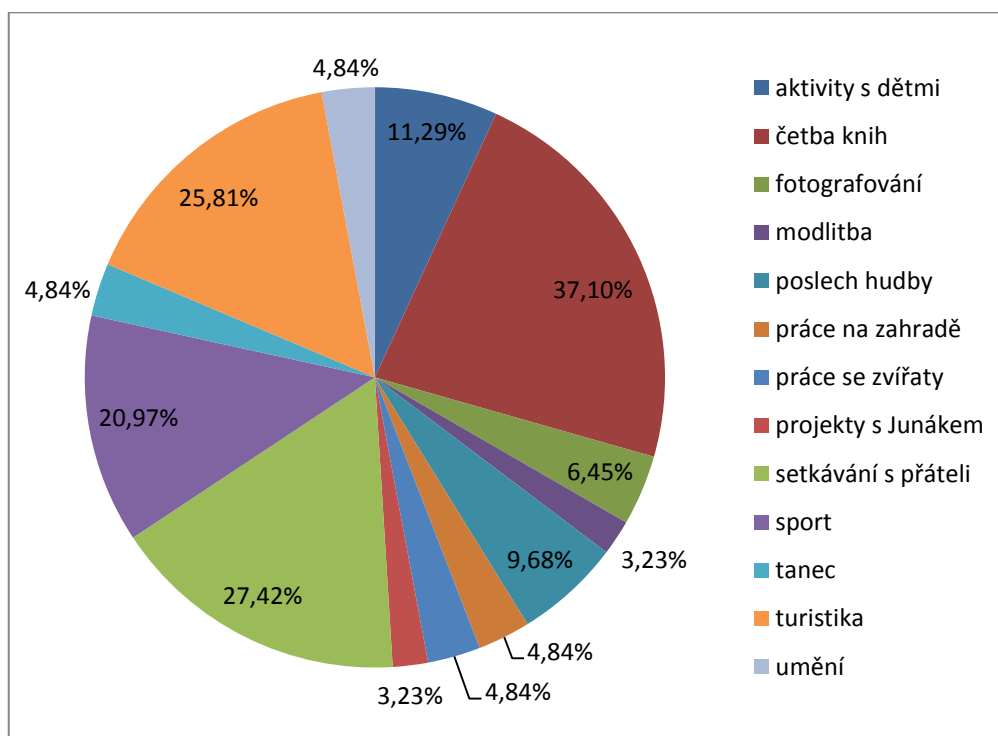
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 17 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 18 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Z celkového počtu odpovědělo 37,10 % respondentů, že aktivita (činnost), bez které se nedovedou představit trávení svého volného času je tedy „četba knih“, na druhém místě 27,42 % bez „setkávání se s přáteli“ a na třetím místě 25,81 % bez „turistiky“

Na otázku č. 7. „Trávíte svůj volný čas podle Vašich představ?“ volili studenti 1. ročníku nejvíce první variantu první, tedy ano. Ženy 65 %, muži 21 %, druhou možnost, ne uvedlo, ženy 14 %, muži 0 %. Třetí variantu, nevím nikdo ze studentů 1. ročníku nezvolil.

Studenti 3. ročníku bakalářského studia volili rovněž ve velké míře variantu první, ženy 85 %, muži 5 %, na druhou variantu odpovědělo: ženy 5 %, muži 5 %, třetí možnost výběru nikdo ze studentů 3. ročníku opět nikdo nezvolil.

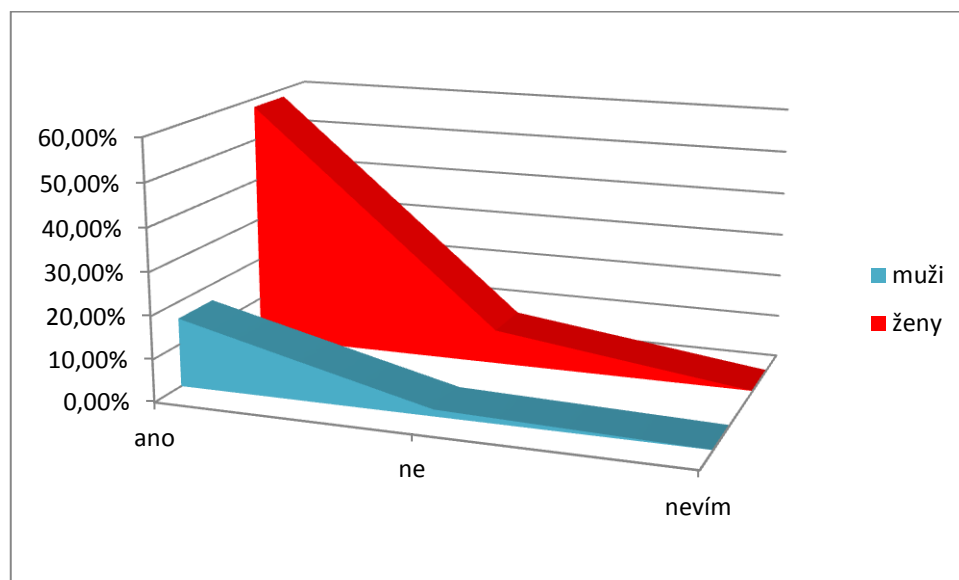
Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia volili pouze první variantu, ženy 77 %, muži 23 %. Druhous a třetí možnost studenti 2. ročníku nezvolili.

Tabulka 9 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 7 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 7		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
Ano	poč.	19	6	17	1	10	3	56
	%	65,52%	20,69%	85,00%	5,00%	76,92%	23,08%	90,32%
Ne	poč.	4	0	1	1	0	0	6
	%	13,79%	0,00%	5,00%	5,00%	0,00%	0,00%	9,68%
Nevím	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Celkem	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	16,13%	4,84%	100,00%

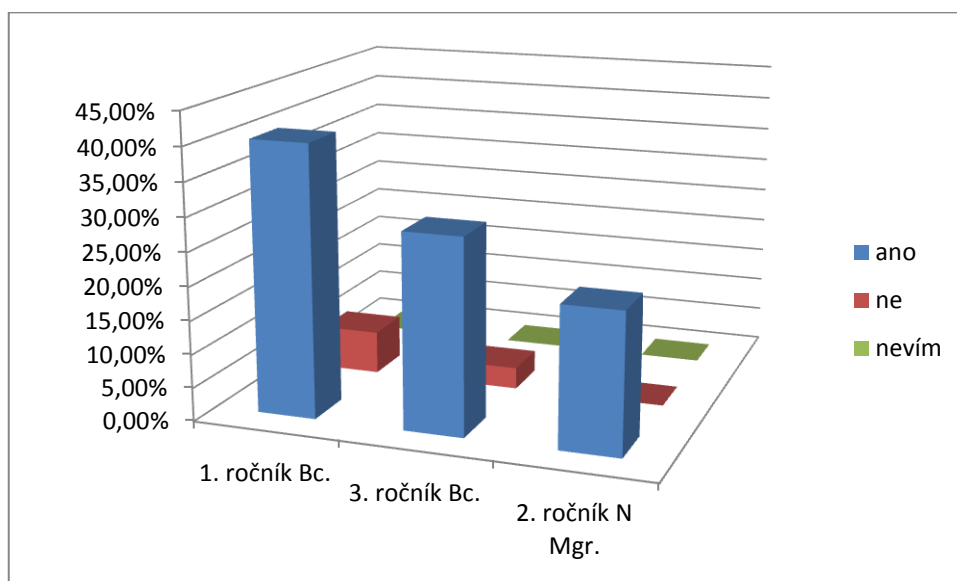
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 19 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

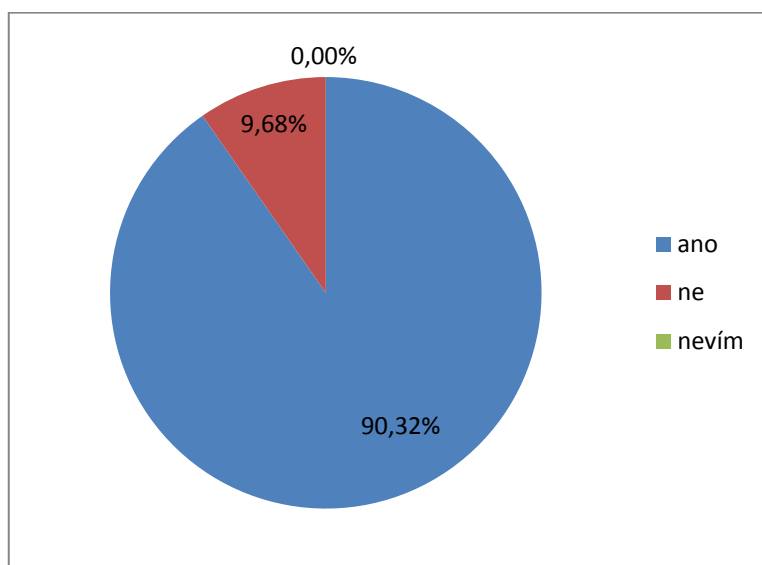
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 20 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 21 Analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf nám dokumentuje, že z celkového počtu odpovědělo 90,32 % respondentů, že svůj volný čas tráví podle svých představ a pouze 9,68 % respondentů odpovědělo, že volný čas podle svých představ netráví.

Otázka č. 8. „Z níže uvedených hodnot, označte na čtyřbodové škále (velmi důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, zcela nedůležité), nakolik je pro Vás ve volném čase určitá hodnota důležitá či nedůležitá.“

Hodnocení studentů 1. ročníku bakalářského studia. První uvedenou hodnotu „věnovat se své rodině“ považovalo za velmi důležité ženy 65 %, muži 7 %, spíše důležité, ženy 14 %, muži 14 %, spíše nedůležité ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Druhou uvedenou hodnotu „věnovat se partnerovi/partnerce“ označilo za velmi důležité ženy 58 %, muži 21 %, spíše důležité, ženy 21 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Třetí uvedenou hodnotu „setkávat se s přáteli a kamarády“ považovalo za velmi důležité, ženy 55 %, muži 17 %, spíše důležité, ženy 17 %, muži 3 %, spíše nedůležité, ženy 7 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Čtvrtou hodnotu „pomáhat druhým lidem“ uvedlo za velmi důležité, ženy 14 %, muži 3 %, spíše důležité, ženy 31 %, muži 3 %, spíše nedůležité, ženy 28 %, muži 14 %, zcela nedůležité, ženy 7 %, muži 0 %. Pátou uvedenou hodnotu „starat se o své zdraví“ označilo za velmi důležité, ženy 38 %, muži 3 %, spíše důležité, ženy 38 %, muži 7 %, spíše nedůležité, ženy 3 %, muži 10 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Šestou hodnotu „věnovat se svým koníčkům a zájmům“ označilo za velmi důležité, ženy 41 %, muži 21 %, spíše důležité, ženy 31 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 7 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Sedmou hodnotu „dále se vzdělávat“ považovalo za velmi důležité, ženy 21 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 38 %, muži 7 %, spíše nedůležité, ženy 21 %, muži 14 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Osmou hodnotu „připravovat se na přednášky“ zvolilo za velmi důležité, ženy 38 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 21 %, muži 7 %, spíše nedůležité, ženy 14 %, muži 7 %, zcela nedůležité, ženy 7 %, muži 7 %. Devátou hodnotu „získávat přehled o kultuře, politice a vědě“ považovalo za velmi důležité, ženy 10 %, muži 3 %, spíše důležité, ženy 17 %, muži 17 %, spíše nedůležité, ženy 45 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 7 %, muži 0 %. Desátou hodnotu „chodit na brigády“ za velmi důležité označilo, ženy 34 %, muži 17 %, spíše důležité, ženy 24 %, muži 3 %, spíše nedůležité, ženy 7 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 14 %, muži 0 %. Jedenáctou hodnotu „poznávat nová místa“ považovalo za velmi důležité, ženy 28 %, muži 14 %, spíše důležité, ženy 31 %, muži 7 %, spíše nedůležité, ženy 17 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 3 %, muži 0 %. Dvanáctou hodnotu „ochraňovat přírodu“ označilo za velmi důležité, ženy 14 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 17 %,

muži 3 %, spíše nedůležité, ženy 17 %, muži 7 %, zcela nedůležité, ženy 31 %, muži 10 %. Poslední hodnotu „žít podle náboženských zásad“ považovalo za velmi důležité, ženy 24 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 17 %, muži 7 %, spíše nedůležité, ženy 17 %, muži 3 %, zcela nedůležité, ženy 21 %, muži 10 %

K otázce č. 8 jsou vytvořeny pouze tabulky, graf vzhledem k náročnosti otázky a značnému počtu hodnotících škál, nebyl vytvořen. Každý ročník u této otázky bude mít pouze písemnou formu v porovnávání výsledků.

Tabulka 10 Charakteristika odpovědí studentů 1. ročníku Bc. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 8. 1. ročník Bc.		velmi důležité		spíše důležité		spíše nedůležité		zcela nedůležité	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
věnovat se své rodině	poč.	19	2	4	4	0	0	0	0
	%	65,52%	6,90%	13,79%	13,79%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
věnovat se partnerovi/partnerce	poč.	17	6	6	0	0	0	0	0
	%	58,62%	20,69%	20,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
setkávat se s přáteli a kamarády	poč.	16	5	5	1	2	0	0	0
	%	55,17%	17,24%	17,24%	3,45%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%
pomáhat druhým lidem	poč.	4	1	9	1	8	4	2	0
	%	13,79%	3,45%	31,03%	3,45%	27,59%	13,79%	6,90%	0,00%
starat se o své zdraví	poč.	11	1	11	2	1	3	0	0
	%	37,93%	3,45%	37,93%	6,90%	3,45%	10,34%	0,00%	0,00%
věnovat se svým koníčkům a zájmům	poč.	12	6	9	0	2	0	0	0
	%	41,38%	20,69%	31,03%	0,00%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%
dále se vzdělávat	poč.	6	0	11	2	6	4	0	0
	%	20,69%	0,00%	37,93%	6,90%	20,69%	13,79%	0,00%	0,00%
připravovat se na přednášky	poč.	11	0	6	2	4	2	2	2
	%	37,93%	0,00%	20,69%	6,90%	13,79%	6,90%	6,90%	6,90%
získávat přehled o kultuře, politice a vědě	poč.	3	1	5	5	13	0	2	0
	%	10,34%	3,45%	17,24%	17,24%	44,83%	0,00%	6,90%	0,00%
chodit na brigády	poč.	10	5	7	1	2	0	4	0
	%	34,48%	17,24%	24,14%	3,45%	6,90%	0,00%	13,79%	0,00%
poznávat nová místa	poč.	8	4	9	2	5	0	1	0
	%	27,59%	13,79%	31,03%	6,90%	17,24%	0,00%	3,45%	0,00%
ochraňovat přírodu	poč.	4	0	5	1	5	2	9	3
	%	13,79%	0,00%	17,24%	3,45%	17,24%	6,90%	31,03%	10,34%
žít podle náboženských zásad	poč.	7	0	5	2	5	1	6	3
	%	24,14%	0,00%	17,24%	6,90%	17,24%	3,45%	20,69%	10,34%

Zdroj: vlastní tvorba

Tabulka studentů 1. ročníku bakalářského studia nám v kategorii žen, ve škále velmi důležité dokumentuje, že první místo náleží hodnotě „věnovat se své rodině“ 65,52% , druhé místo 58,62 % patří hodnotě „věnovat se partnerovi/partnerce“ a třetí hodnotou ve volném čase je z hlediska žen je „setkávat se s přáteli a kamarády“ 55,17 %. U mužů je v opět v kategorii velmi důležité na prvním místě „věnovat se partnerovi/partnerce“ 20,69 % je a zároveň i se stejným výsledkem 20,69 % „věnovat se svým zájmům a koníčkům“, na druhém místě se nachází rovněž se stejným výsledkem 17,24 % „setkávat se s přáteli a kamarády“ a „chodit na brigády“, třetí místo patří hodnotě „poznávat nová místa“ 13,79 % V kategorii označené za zcela nedůležité, nalezneme u žen hodnotu „ochraňovat přírodu“ 31,03 %, na druhém místě „žít podle náboženských zásad“ 20,69 % a na třetím místě „chodit na brigády“ 13,79 %. U mužů se na prvním místě nachází hodnota „ochraňovat přírodu“ a hodnota „žít podle náboženských zásad“ se shodným celkovým výsledkem 10,34 % a na druhém místě se umístila hodnota „připravovat se na přednášky“ 6,90 %

Studenti 3. ročníku bakalářského studia považovali první hodnotu „věnovat se své rodině“ za velmi důležitou v poměru, ženy 90 %, muži 5 %, spíše důležitou, ženy 0 %, muži 5 %, spíše nedůležitou, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležitou, ženy 0 %, muži rovněž 0 %. Druhou uvedenou hodnotu „věnovat se partnerovi/partnerce“ označilo za velmi důležité, ženy 80 %, muži 10 %, spíše důležité, ženy 10 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži taktéž 0 %. Třetí hodnotu „setkávat se s přáteli a kamarády“ za velmi důležité považovalo, ženy 55 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 30 %, muži 5 %, spíše nedůležité, ženy 5 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Čtvrtou uvedenou hodnotu „pomáhat druhým lidem“ volilo za velmi důležité, ženy 20 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 55 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 15 %, muži 5 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Pátou hodnotu „starat se o své zdraví“ uvedlo za velmi důležité, ženy 60 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 30 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 10 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Šestou hodnotu „věnovat se svým koníčkům a zájmům“ považovalo za velmi důležité, ženy 50 %, muži 10 %, spíše důležité, ženy 30 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 10 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Sedmou hodnotu „dále se vzdělávat“ označilo za velmi důležité, ženy 20 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 50 %, muži 5 %, spíše nedůležité, ženy 15 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 5 %, muži 0 %. Osmou hodnotu „připravovat se na přednášky“ volilo za velmi důležité, ženy 20 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 25 %, muži 0 %,

spíše nedůležité, ženy 40 %, muži 5 %, zcela nedůležité, ženy 5 %, muži rovněž 5 %. Devátou hodnotu „získávat přehled o kultuře, politice a vědě“ považovalo za velmi důležité, ženy 5 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 20 %, muži 5 %, spíše nedůležité, ženy 50 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 15 %, muži 0 %. Desátou hodnotu „chodit na brigády“ uvedlo za velmi důležité, ženy 35 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 50 %, muži 5 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 5 %, zcela nedůležité, ženy 5 %, muži 0 %. Jedenáctou hodnotu „poznávat nová místa“ označilo za velmi důležité, ženy 70 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 15 %, muži 5 %, spíše nedůležité, ženy 5 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži rovněž 0 %. Dvanáctou hodnotu „ochraňovat přírodu“ uvedlo za velmi důležité, ženy 20 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 50 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 10 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 10 %, muži 5 %. Poslední třináctou hodnotu „žít podle náboženských zásad“ považovalo za velmi důležité, ženy 35 %, muži 5 %, spíše důležité, ženy 25 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 20 %, muži 5 %, zcela nedůležité, ženy 10 %, muži 0 %.

Tabulka 11 Charakteristika odpovědí studentů 3. ročníku Bc. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 8. 3. ročník Bc.		velmi důležité		spíše důležité		spíše nedůležité		zcela nedůležité	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
věnovat se své rodině	poč.	18	1	0	1	0	0	0	0
	%	90,00%	5,00%	0,00%	5,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
věnovat se partnerovi, partnerce	poč.	16	2	2	0	0	0	0	0
	%	80,00%	10,00%	10,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
setkávat se s přáteli a kamarády	poč.	11	1	6	1	1	0	0	0
	%	55,00%	5,00%	30,00%	5,00%	5,00%	0,00%	0,00%	0,00%
pomáhat druhým lidem	poč.	4	1	11	0	3	1	0	0
	%	20,00%	5,00%	55,00%	0,00%	15,00%	5,00%	0,00%	0,00%
starat se o své zdraví	poč.	12	0	6	0	0	2	0	0
	%	60,00%	0,00%	30,00%	0,00%	0,00%	10,00%	0,00%	0,00%
věnovat se svým koníčkům a zájmům	poč.	10	2	6	0	2	0	0	0
	%	50,00%	10,00%	30,00%	0,00%	10,00%	0,00%	0,00%	0,00%
dále se vzdělávat	poč.	4	1	10	1	3	0	1	0
	%	20,00%	5,00%	50,00%	5,00%	15,00%	0,00%	5,00%	0,00%
připravovat se na přednášky	poč.	4	0	5	0	8	1	1	1
	%	20,00%	0,00%	25,00%	0,00%	40,00%	5,00%	5,00%	5,00%
získávat přehled o kultuře, politice a vědě	poč.	1	1	4	1	10	0	3	0
	%	5,00%	5,00%	20,00%	5,00%	50,00%	0,00%	15,00%	0,00%

chodit na brigády	poč.	7	0	10	1	0	1	1	0
	%	35,00%	0,00%	50,00%	5,00%	0,00%	5,00%	5,00%	0,00%
poznávat nová místa	poč.	14	1	3	1	1	0	0	0
	%	70,00%	5,00%	15,00%	5,00%	5,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ochraňovat přírodu	poč.	4	1	10	0	2	0	2	1
	%	20,00%	5,00%	50,00%	0,00%	10,00%	0,00%	10,00%	5,00%
žít podle náboženských zásad	poč.	7	1	5	0	4	1	2	0
	%	35,00%	5,00%	25,00%	0,00%	20,00%	5,00%	10,00%	0,00%

Zdroj: vlastní tvorba

Tabulka studentů 3. ročníku bakalářského studia nám v kategorii žen, ve škále velmi důležité dokumentuje, že první místo náleží jako u studentů 1. ročníku hodnotě „věnovat se své rodině“ 90%, druhé místo 80 % patří hodnotě „věnovat se partnerovi/partnerce“ a třetí hodnotou ve volném čase je z hlediska žen je „starat se o své zdraví“ 60 %. U mužů opět v kategorii velmi důležité je na prvním místě rovněž jako u předchozího ročníku hodnota „věnovat se partnerovi/partnerce“ 10 % a zároveň se stejným výsledkem „věnovat se svým zájmům a koníčkům“, na druhém místě se nachází většina variant hodnot stejným výsledkem 5%. V kategorii označené za zcela nedůležité, nalezneme u žen hodnotu „získávat přehled o kultuře, politice a vědě“ 15 %, na druhém místě „ochraňovat přírodu“ a žít podle náboženských zásad“ 10% a na třetím místě s výsledkem 5% opět více shodných variant. U mužů lze stanovit pouze první místo „připravovat se na přednášky“ a ochraňovat přírodu, tedy 5%.

Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia považovali první hodnotu „věnovat se své rodině“ za velmi důležitou v poměru, ženy 77 %, muži 15 %, spíše důležitou, ženy 0 %, muži 8 %, spíše nedůležitou, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležitou, ženy 0 %, muži taktéž 0 %. Druhou hodnotu „věnovat se partnerovi/partnerce“ považovalo za velmi důležité, ženy 69 %, muži 23 %, spíše důležité, ženy 8 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži rovněž 0 %. Třetí hodnotu „setkávat se s přáteli a kamarády“ uvedlo za velmi důležité, ženy 54 %, muži 15 %, spíše důležité, ženy 15 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 8 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži opět 0 %. Čtvrtou hodnotu „pomáhat druhým lidem“ označilo, ženy 23 %, muži 8 %, spíše důležité, ženy 38 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 15 %, muži 8 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Pátou hodnotu „starat se o své zdraví“, volilo za velmi důležité, ženy 46 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 31 %, muži 15 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 8 %,

zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Šestou hodnotu „věnovat se svým koníčkům a zájmům považovalo za velmi důležité, ženy 23 %, muži 15 %, spíše důležité, ženy 54 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži rovněž 0 %. Sedmou hodnotu „dále se vzdělávat“ za velmi důležité označilo, ženy 38 %, muži 8 %, spíše důležité, ženy 23 %, muži 15 %, spíše nedůležité, ženy 15 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Osmou hodnotu „připravovat se na přednášky“ uvedlo za velmi důležité, ženy 8 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 15 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 46 %, muži 15 %, zcela nedůležité, ženy 8 %, muži 0 %. Devátou hodnotu „získávat přehled o kultuře, politice a vědě“ považovalo za velmi důležité, ženy 0 %, muži 8 %, spíše důležité, ženy 31 %, muži 15 %, spíše nedůležité, ženy 31 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 15 %, muži 0 %. Desátou hodnotu „chodit na brigády“ za velmi důležité označilo, ženy 23 %, muži 15 %, spíše důležité, ženy 38 %, muži 0 %, spíše nedůležité, ženy 8 %, muži 8 %, zcela nedůležité, ženy 8 %, muži 0 %. Jedenáctou hodnotu „poznávat nová místa“ za velmi důležité uvedlo, ženy 31 %, muži 15 %, spíše důležité, ženy 15 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 31 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %. Dvanáctou hodnotu „ochraňovat přírodu“ volilo za velmi důležité, ženy 8 %, muži 0 %, spíše důležité, ženy 23 %, muži 15 %, spíše nedůležité, ženy 38 %, muži 0 %, zcela nedůležité, ženy 8 %, muži taktéž 8 %. Poslední třináctou hodnotu „žít podle náboženských zásad“ považovalo za velmi důležité, ženy 23 %, muži 15 %, spíše důležité, ženy 38 %, muži 8 %, spíše nedůležité, ženy 0 %, muži 0 %.

Tabulka 12 Charakteristika odpovědí studentů 2. ročníku N Mgr. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.

<u>Otázka č. 8. 2. ročník N Mgr.</u>		velmi důležité		spíše důležité		spíše nedůležité		zcela nedůležité	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
věnovat se své rodině	poč.	10	2	0	1	0	0	0	0
	%	76,92%	15,38%	0,00%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
věnovat se partnerovi, partnerce	poč.	9	3	1	0	0	0	0	0
	%	69,23%	23,08%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
setkávat se s přáteli a kamarády	poč.	7	2	2	1	1	0	0	0
	%	53,85%	15,38%	15,38%	7,69%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%
pomáhat druhým lidem	poč.	3	1	5	1	2	1	0	0
	%	23,08%	7,69%	38,46%	7,69%	15,38%	7,69%	0,00%	0,00%
starat se o své zdraví	poč.	6	0	4	2	0	1	0	0
	%	46,15%	0,00%	30,77%	15,38%	0,00%	7,69%	0,00%	0,00%
věnovat se svým koníčkům a zájmům	poč.	3	2	7	1	0	0	0	0
	%	23,08%	15,38%	53,85%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
dále se vzdělávat	poč.	5	1	3	2	2	0	0	0
	%	38,46%	7,69%	23,08%	15,38%	15,38%	0,00%	0,00%	0,00%
připravovat se na přednášky	poč.	1	0	2	1	6	2	1	0
	%	7,69%	0,00%	15,38%	7,69%	46,15%	15,38%	7,69%	0,00%
získávat přehled o kultuře, politice a vědě	poč.	0	1	4	2	4	0	2	0
	%	0,00%	7,69%	30,77%	15,38%	30,77%	0,00%	15,38%	0,00%
chodit na brigády	poč.	3	2	5	0	1	1	1	0
	%	23,08%	15,38%	38,46%	0,00%	7,69%	7,69%	7,69%	0,00%
poznávat nová místa	poč.	4	2	2	1	4	0	0	0
	%	30,77%	15,38%	15,38%	7,69%	30,77%	0,00%	0,00%	0,00%
ochraňovat přírodu	poč.	1	0	3	2	5	0	1	1
	%	7,69%	0,00%	23,08%	15,38%	38,46%	0,00%	7,69%	7,69%
žít podle náboženských zásad	poč.	3	2	5	1	2	0	0	0
	%	23,08%	15,38%	38,46%	7,69%	15,38%	0,00%	0,00%	0,00%

Zdroj: vlastní tvorba

Tabulka studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia nám v kategorii žen, ve škále velmi důležité dokumentuje, že první místo náleží jako u studentů 1 a 3. ročníku bakalářského studia hodnotě „věnovat se své rodině“ 76,92 %, druhé místo 69,23 % patří hodnotě „věnovat se partnerovi/partnerce“ a třetí hodnotou ve volném čase je z hlediska žen je „setkávat se s přáteli a kamarády“ 53,85 %. U mužů opět v kategorii velmi důležité je na prvním místě rovněž jako u předchozího ročníku hodnota „věnovat se partnerovi/partnerce“ 23,08 %, na druhém místě se nachází pět

hodnot se stejným výsledkem 15,38 %, třetí místo náleží třem hodnotám rovněž se shodným výsledkem 7,69 %. V kategorii označené za zcela nedůležité, nalezneme u žen hodnotu „získávat přehled o kultuře, politice a vědě“ 15,38 %, na druhém místě nalézáme tři hodnoty s výsledkem 7,69 % „chodit na brigády“, „ochraňovat přírodu“, na třetím místě nachází zbývající dané hodnoty s výsledkem 0 %. U mužů lze stanovit opět pouze první místo jako u předchozího ročníku tedy „ochraňovat přírodu“ s výsledkem 7,69 %.

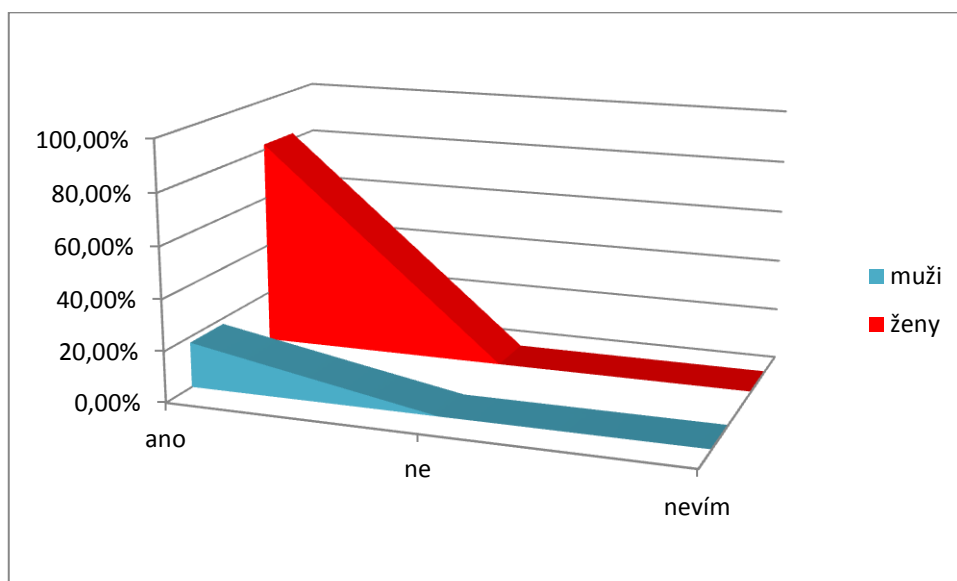
Na otázku č. 9. „Myslíte si, že hodnoty, které uznáváte, mohou ovlivňovat Váš volný čas?“ odpověděly všechny tři ročníky rovněž shodně. Přičemž v 1. ročníku bakalářského studia variantu ano volilo, ženy 79 %, muži 21 %, variantu ne, ženy 0 %, muži 0 %, variantu nevím, ženy 0 %, muži opět 0 %. Ve 3. ročníku bakalářského studia uvedlo variantu ano, ženy 90 %, muži 10 %, variantu ne, ženy 0 %, muži 0 %, variantu nevím ženy 0 %, muži taktéž 0 %. Ve 2. ročníku navazujícího magisterského studia variantu ano označilo, ženy 77%, muži 23%. Tato otázka je naprosto shodná s odpověďmi, které byly studenty uvedeny v otázce č. 1.

Tabulka 13 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 9 v početním vyjádření a v %.

Otázka č. 9		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	
Ano	poč.	23	6	18	2	10	3	62
	%	79,31%	20,69%	90,00%	10,00%	76,92%	23,08%	100,00%
Ne	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Nevím	poč.	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Celkem	poč.	23	6	18	2	3	10	62
	%	37,10%	9,68%	29,03%	3,23%	4,84%	16,13%	100,00%

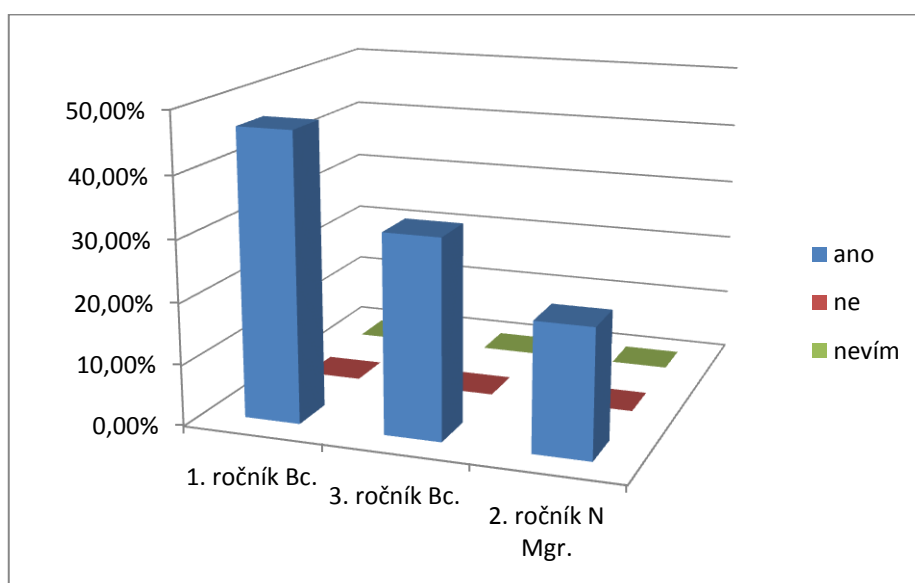
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 22 Analýza výsledku dotazníkového šetření (G=1)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 23 Analýza výsledku dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 24 analýza výsledku dotazníkového šetření (C=3)

Opět jednoznačná shoda, tedy 100% odpovědí na otázku č. 9. všech tří zkoumaných ročníků. Z tohoto důvodu neuvádím vizuální podobu.

Otázka č. 10. „Bez kterých hodnot si nedovedete představit trávení svého volného času?“ Tato poslední otázka byla studentům opět volně položena. Studenti 1. ročníku nejvíce volili hodnoty „rodina“, ženy 69 %, muži 10 %, na druhém místě, „přátelé“, ženy 55 %, muži 21 %, na třetím místě, „partner/partnerka“, ženy 38 %, muži 17 %, čtvrté místo, „příroda“, ženy 17 %, muži 0 % a poslední páté místo „sebevzdělávání“, ženy 21 %, muži 7 %.

Studenti 3. ročníku bakalářského studia nejvíce volili rovněž hodnoty „rodina“, ženy 70 %, muži 10 %, druhé místo zaujímá „partner/partnerka“, ženy 65 %, muži 10 %, třetí místo „přátelé“, ženy 55 %, muži 5 % a čtvrté místo „příroda“, ženy 10 %, muži 10 %.

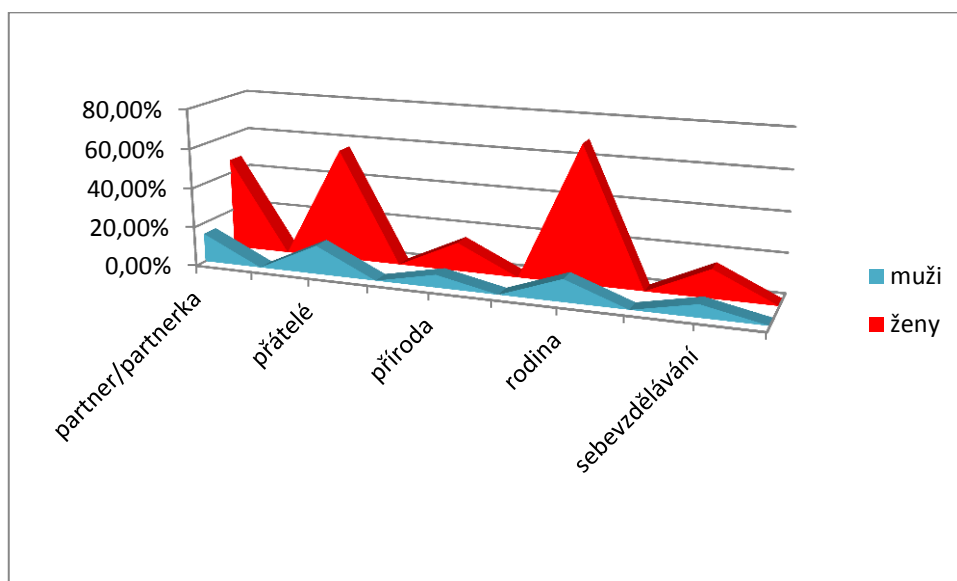
Studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia volili na prvním místě taktéž hodnoty „rodina“, ženy 69 %, muži 15 %, na druhém místě „přátelé“, ženy 61 %, muži 15 %, na třetím místě „partner/partnerka“, ženy 38 %, muži 15 %, na čtvrtém místě „sebevzdělávání“, ženy 23 %, muži 15 %.

Tabulka 14 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 10 v početním vyjádření a v %.

<u>Otázka č. 10</u>		1. ročník Bc.		3. ročník Bc.		2. ročník N Mgr.		Celkem	
		ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
partner/partnerka	poč.	11	5	13	2	5	2	29	9
	%	37,93%	17,24%	65,00%	10,00%	38,46%	15,38%	46,77%	14,52%
přátelé	poč.	16	6	11	1	8	2	35	9
	%	55,17%	20,69%	55,00%	5,00%	61,54%	15,38%	56,45%	14,52%
příroda	poč.	5	0	2	2	2	2	9	4
	%	17,24%	0,00%	10,00%	10,00%	15,38%	15,38%	14,52%	6,45%
rodina	poč.	20	3	14	2	9	2	43	7
	%	68,97%	10,34%	70,00%	10,00%	69,23%	15,38%	69,35%	11,29%
sebevzdělávání	poč.	6	2	0	0	3	2	9	4
	%	20,69%	6,90%	0,00%	0,00%	23,08%	15,38%	14,52%	6,45%

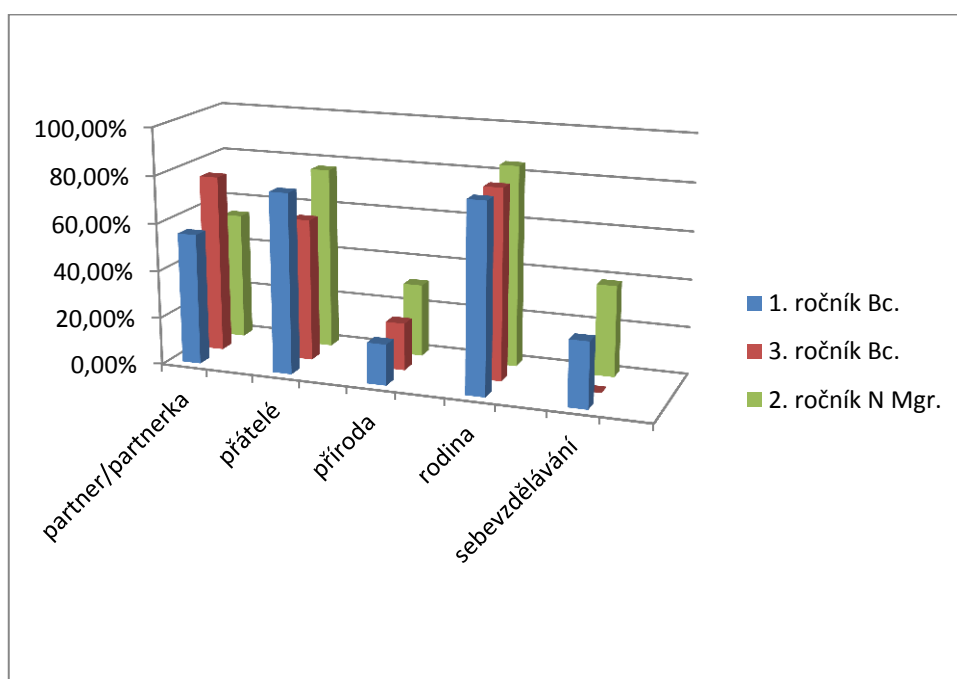
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 25 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)

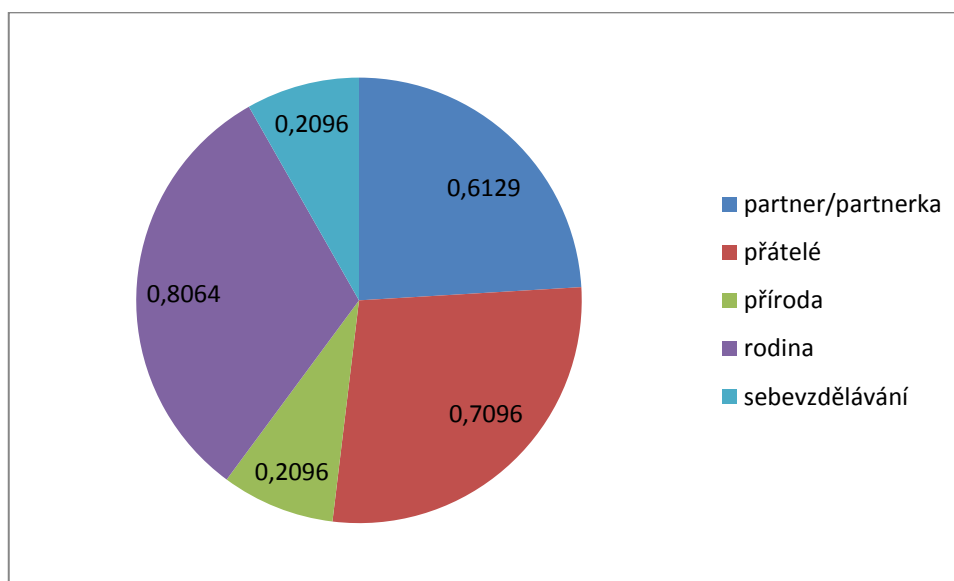
Zdroj: vlastní tvorba

Graf 26 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf 27 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)

Zdroj: vlastní tvorba

Graf nám dokumentuje, že z celkového počtu odpovědělo 32 % respondentů, že si trávení svého volného času nedovede představit bez hodnoty „rodina“, na druhém místě hodnota „přátelé“ 28 % a na třetím místě hodnota „partner/partnerka“ 24 %.

4.6 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1: Nejpreferovanější volnočasovou aktivitou bude u zkoumaných vysokoškolských studentů sledování nových medií, především Facebooku.

Hypotéza byla vyvrácena (nejpreferovanější volnočasovou aktivitou je u zkoumaných vysokoškolských studentů „četba knih“).

V souvislosti se zkoumanou cílovou skupinou jsem se domnívala, že moderní média a jejich užívání během volnočasových aktivit bude u studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích zaujímat nejpřednější místo. Tato domněnka vycházela z předpokladu, že studenti vysokých škol používají internet například k vyřizování osobní korespondence, ke studiu, k vyhledávání informací, ke každodenní orientaci o dění ve světě a v České republice. Uvědomíme-li si, že současná technologie umožňuje všechny tyto aktivity i prostřednictvím mobilních telefonů, tabletů atd., tak je překvapivé, že nejpreferovanější volnočasovou aktivitou je u těchto studentů podle výsledků šetření „četba knih“.

Hypotéza č. 2: Při volbě volnočasové aktivity se bude lišit její výběr u žen vysokoškolaček a mužů vysokoškoláků.

Hypotéza byla potvrzena (volba volnočasové aktivity je odlišná u žen vysokoškolaček a mužů vysokoškoláků. Je zde stejně jako u hypotézy č. 1 rozdíl mezi předpokládanými aktivitami a preferovanou činností zjištěnou šetřením. Ženy vysokoškolačky dávají přednost volnočasové aktivitě „četba knih“, zatímco muži vysokoškoláci volí „sport“). U této hypotézy byl předpoklad, že ženy budou více času věnovat volnočasové aktivitě „setkávat se s přáteli“. U mužů se předpoklad preference sportu potvrdil.

Hypotéza č. 3: S věkem se mění hodnotová orientace vysokoškolských studentů ve volném čase. Hodnotová orientace studentů 1. ročníku bakalářského studia se bude odlišovat od hodnotové orientace studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia.

Hypotéza byla vyvrácena (hodnotová orientace studentů 1. ročníku bakalářského studia je shodná s hodnotovou orientací studentů 2. ročníku navazujícího magisterského studia. Studenti obou zmíněných ročníků totožně zvolili hodnotu „rodina“).

Pokud se na tuto hypotézu podíváme podrobněji, tak z grafu 26 zjistíme, že hodnotu „rodina“ volí všechny ročníky z 80 %. Ve zbylých hodnotách rozdíly existují. Na základě výsledků by se dala zformulovat řada hypotéz k verifikaci/ověření. Například u hodnoty „přátelé“ jsou vyšší hodnoty u 1. ročníku Bc. a 2. ročníku N Mgr. Naopak u preference hodnoty „partner/partnerka“ je nejvyšší hodnota u 3. ročníku Bc. a z tohoto důvodu by se dalo uvažovat o vlivu věku k sociální situaci ve vztahu k zakládání rodiny/trvalého vztahu s jednou osobou. U hodnoty „sebevzdělávání“ jsou velké rozdíly především u 3. ročníku Bc. Dal by se zkonstruovat předpoklad elánu u 1. ročníku Bc. a vyspělosti osobnosti u 2. ročníku N Mgr. Alarmující je zjištění apatie a lhostejnosti 3. ročníku Bc., tedy těch, co mohou v tu chvíli opustit řízené vzdělávání a odejít do praxe nevybaveni potřebou a vědomím důležitosti dalšího sebevzdělávání.

Hypotéza č. 4: Hodnota, bez které si studenti 1 a 3. ročníku bakalářského studia a 2. ročníku navazujícího magisterského studia nedovedou představit trávení svého volného času, bude hodnota, „věnovat se partnerovi/partnerce“.

Na první pohled se jeví, že je tato hypotéza vyvrácena. V procentech převažuje ve všech skupinách vyrovnaná tedy (80%) hodnota „rodina“. Vzhledem k charakteru

dotazníkových otázek, nejsem schopna odhadnout kolik % dotazovaných partnera/partnerku nemá, a tím pádem nemá důvod zmiňovat hodnotu „věnovat se partnerovi/partnerce“. Zároveň mohla nastat situace, kdy byla hodnota „věnovat se partnerovi/partnerce“ zahrnuta do hodnoty „rodina“. Z tohoto důvodu nemůže být tímto šetřením tato hypotéza ani potvrzena ani vyvrácena.

5. Závěr a doporučení pro praxi

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo popsat a analyzovat hodnotovou orientaci studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase. Diplomová práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a empirickou. V teoretické části, jsou objasněny základní pojmy, na které navazuje podrobný přehled jednotlivých koncepcí pojmu hodnota, a to z filosofického, sociologického, pedagogického a psychologického pohledu. Dále jsou v práci uvedeny klasifikace hodnot dle vybraných autorů, funkce hodnot a jejich význam v životě jedince i celé společnosti. V neposlední řadě jsem se zaměřila na výzkumy hodnotových orientací, a to jak v české odborné literatuře, tak i v té zahraniční. Obdobnou formou je zpracována také kapitola o volném čase, jeho pojetí, definice od zvolených autorů, funkce volného času a jeho role ve společenskovedních kontextech. V práci jsem dále objasnila význam pojmu dospělost, a to z hlediska vývojové psychologie.

Empirická část diplomové práce nejprve vymezuje cíl empirického šetření, dále charakterizuje cílové skupiny a přináší formulaci hypotéz. Na základě těchto formulovaných hypotéz byly stanoveny otázky do výzkumného dotazníku. Nejdůležitější součástí kvantitativního šetření byla komparativní analýza zjištěných výsledků a jejich následné vyhodnocení.

Nyní se dostáváme k samotným výsledkům empirického šetření, jehož cílovou skupinou byli studenti 1. ročníku bakalářského studia, 3. ročníku bakalářského studia a 2. ročníku navazujícího magisterského studia, studující na Teologické fakultě obor Pedagogika volného času. Základní výzkumná otázka zněla: Jaká je hodnotová orientace studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase? Aby bylo možné tuto otázku zodpovědět, stanovila jsem čtyři hypotézy, ve kterých jsem předpokládala, že nejpreferovanější aktivitou ve volném čase bude sledování moderních médií především Facebooku, že se při volbě volnočasové aktivity bude lišit její výběr u žen a mužů, že se s věkem bude měnit hodnotová orientace vysokoškolských studentů ve volném čase a že hodnota, bez které si studenti 1 a 3. ročníku bakalářského studia a 2. ročníku navazujícího magisterského studia, nedovedou představit trávení svého volného času, bude hodnota „věnovat se partnerovi/partnerce“.

Z těchto čtyř stanovených hypotéz se nepotvrdily pouze dvě hypotézy, a to hypotéza č. 1, která byla o preferenci volnočasových aktivit a hypotéza č. 3, o odlišnosti hodnotové orientace mezi stanovenými ročníky. Hypotéza č. 4, o nepostradatelnosti hodnoty „věnovat se partnerovi/partnerce“, se potvrdila se pouze částečně. Potvrdila se pouze hypotéza č. 2, která pojednávala o rozdílu u žen a mužů. Z výsledků je překvapující, že není v souladu preference volnočasových aktivit a preference hodnot u jednotlivých cílových skupin. Je-li na prvním místě hodnotového žebříčku u respondentů rodina, pak je otázkou, proč trávení volného času s rodinou není nepreferovanější aktivitou ve volném čase.

Další otázka, která vyvstala, při vyhodnocování hypotéz je dichotomie vysoko postavené hodnoty rodina a stavu společnosti, ve které podle českého statistického úřadu, v roce 2013 soudy ČR rozvedly 27 895 manželství, o 1,5 tisíce více než v roce 2012, ve srovnání s lety 2001-2008 však o 3-5 tisíc méně. Absolutní počet rozvodů tak reflektuje zejména dlouhodobý vývoj snižujícího se počtu sňatků, zatímco intenzita rozvodovosti se příliš nemění, zůstává vysoká. Od roku 2001 se pohybuje na úrovni 45-50 % manželství končících rozvodem.¹³⁰

Data, která vzešla z empirického, kvantitativního šetření, byla zajímavá a ve výsledcích poměrně překvapivá.

Je vidět, že toto šetření vyvolává řadu zajímavých a podnětných otázek, které by bylo přínosné zodpovědět v případných následujících výzkumech. Jako vhodné výzkumy se mi jeví kvalitativní výzkum pro verifikaci dotazníkových odpovědí a pro vysvětlení nekorelace preferencí hodnot a volnočasových aktivit jim odpovídajících. Pro vyřešení otázky vysoké hodnoty „rodiny“ neodpovídající současnému stavu společnosti s vysokou mírou rozvodovosti, by byl zajímavý kvalitativní a longitudinální výzkum. Ty by mohly objasnit důvody vysokého postavení této hodnoty a zodpovědět otázku, zda bude mít tato preference v budoucnu vliv na udržení rodin respondentů.

¹³⁰ Srov. Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné na WWW<czso.cz/csu/czso/rozvodovost>.

Seznam použitých zdrojů

- BABIAKOVÁ, S., BRINDZA, J. a ĎUROŠOVÁ, E. *Pedagogika volného času a školské kluby dětí: studijné texty pro studijný program: Předškolská a elementární pedagogika*. Vyd. 1. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-8083-431-9. str. 8-9, 13.
- BREZINKA, W. *Filozofické základy výchovy*. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-169-5. str. 122-123.
- BROŽÍK, V. *Hodnotové orientácie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2007. ISBN 978-80-8094-122-2. str. 136.
- CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2295-4. str. 343-344, 353, 359-362, 404-405.
- Centrum výzkumu veřejného mínění* [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné na WWW<<http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/jake-hodnoty-jsou-pro-nas-dulezite-cerven-2014>>.
- ČÁP, J. *Psychologie pro učitele: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. str. 288.
- Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné na WWW<czso.cz/csu/czso/rozvodovost>.
- DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie - výchova - hodnoty: sborník k významnému životnímu jubileu prof. PhDr. Jaroslavy Peškové, CSc.* Praha: Univerzita Karlova, 1999. str. 37-38.
- DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1998. ISBN 80-86039-79-X. str. 22-28, 66-68.
- DVOŘÁKOVÁ, J. *Morální usuzování: vliv hodnot, osobnosti a morální identity*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4751-8. str. 43.
- FISCHER, O., MILFAIT, R. a kol. *Etika pro sociální práci*. Praha: Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008. ISBN 978-80-904137-3-3. str. 59-60.
- GEIST, B. *Psychologický slovník*. Praha: Vodnář, 2000. ISBN 80-86226-07-7. str. 150.

- GÖBELOVÁ, T. *Hodnotová výchova v pedagogické praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-542-3. str. 25, 52.
- GOLDMANN, R., CICHÁ, M. *Etika zdravotní a sociální práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0907-0. str. 8.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X. str. 192
- HELUS, Z. *Psychologie*. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-406-6. str. 120.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualizované vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4. str. 44-45.
- HOFBAUER, B. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3. str. 13.
- HORYNA, B. a kol. *Filosofický slovník*. Olomouc: Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-064-4. str. 171.
- JANÁK, D. *Hodnoty a hodnocení v sociologii Inocence Arnošta Bláhy: studie z dějin klasické české sociologie*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-5038-9. str. 82.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, s.r.o. 2001. ISBN 80-7178-535-0. str. 97.
- KAMIŃSKI, A. *Czas wolny i jego problematika społeczno-wychowawcza*. Wrocław-Warszawa-Kraków, 1965.
- KAPLÁNEK, M. *Výchova a volný čas: sborník příspěvků 1. mezinárodní konference o výchově a volném čase = Konference o výchově a volném čase 2005: sborník (Variant.)*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta, 2006. ISBN 80-7040-849-9. str. 21.
- KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9. str. 7, 25, 29, 32.
- KOHOUTEK, R. *Základy psychologie osobnosti*. Brno: Cerm, 2000. ISBN 80-7204-156-8. str. 129.
- KOLÁŘ, Z. a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky-583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2. str. 48.

- KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9. str. 79.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Voľný čas a pedagogika voľného času*. In. *Vychovávateľ*. roč. XLV, 2001, č. 5. str. 10.
- KUČEROVÁ, S. *Člověk - hodnoty - výchova: Kapitoly z filozofie výchovy*. Prešov: ManaCon, 1996. ISBN 80-85668-34-3. str. 45, 65, 72-73.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1284-9. str. 167-170.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7. str. 91-92.
- MIŠOVIČ, J. *Víra v dějinách zemi Koruny české*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-99-0. str. 153-156.
- NESVADBA, P. *Policejní etika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-195-3. str. 39.
- NĚMEC, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3. str. 17.
- NYTROVÁ, O. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3. str. 49, 52-53.
- ONDREJKOVIČ, P. *Úvod do metodologie spoločenskovedného výskumu*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 2007. ISBN 978-80-224-0970-4. str. 157-158.
- OPASCHOWSKI, H. *Freizeitpädagogik in der Schule: aktives Lernen durch animative Didaktik*. Bad Heilbrunn: Julius Klinkhardt, 1977. ISBN 3-7815-0344-5. str. 71-74.
- OSECKÁ, L. *Možnosti využití metody párového srovnání pro výzkum hodnot*. Československá psychologie, ročník 28, 1984. ISBN 0009-0735. str. 421-428.
- OSECKÁ, L. *Typologie hodnotových hierarchií*. Československá psychologie, ročník 35, 1991. ISBN 0009-0629. str. 127.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. str. 13, 15.
- PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5. str. 17.

- PEDAGOGIKA: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově. Vydavatelství: Univerzita Karlova-Pedagogická fakulta. Číslo-3/2013. str. 287-288.
- PEDAGOGIKA: časopis pro pedagogickou teorii a praxi. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Číslo-3/2011. str. 306.
- PRUDKÝ, L. a kol. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-266-0. str. 7.
- PRUDKÝ, L. *Hodnoty a normy v české společnosti - stav a vývoj v posledních letech: studijní text pro učitele občanské výchovy č. 1*. Brno: Cerm, 2004. ISBN 80-7204-358-7. str. 8-9.
- PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1751-2. str. 67-68, 73, 89-90, 271.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4. str. 194.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6. str. 92.
- PRŮCHA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1. str. 263.
- PRUŽINSKÁ, J. *Psychológia osobnosti*. Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2005. ISBN 80-89185-05-3. str. 67.
- ROKEACH, M. *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press, 1973. ISBN neuvedeno. str. 20, 25-26.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2. str. 9.
- SAK, P. *Proměny české mládeže (česká mládež v pohledu sociologických výzkumů)*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8. str. 14, 78.
- SCHWARTZ, S. H., HUISMANS, S. *Value Priorities in Four Western Religions*. 1995
- SILLAMY, N. *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0249-1. str. 156.
- SOMR, M. *Úvod do metodologie a metod výzkumu*. 1. vydání. České Budějovice, 2006. ISBN 80-239-8227-3. str. 16.
- SUE, R. *Le loisir*. Paris: Presses universitaires, 1993
- SVOBODOVÁ, Z. *Výchova ve světověku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 260 s., [18] s. obr. příl. ISBN 978-80-7290-789-2. str. 187.

ŠERÁK, M. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6. str. 48-49.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. Praha: Karlova univerzita, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0. str. 321-322.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9. str. 40.

Teologická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné na WWW: <www.tf.jcu.cz/uchazec/obory/pvc>.

Seznam použitých zkratek

CVVM	Centrum výzkumů veřejného mínění
ČSÚ	Český statistický úřad
HO	Hodnotová orientace
JCU	Jihočeská univerzita
TF	Teologická fakulta

Seznam použitých grafů a tabulek

Tabulky

Tabulka 1 Počet studentů, studujících obor Pedagogika volného času v 1. ročníku Bc., ve 3. ročníku Bc. a 2. ročníku N Mgr. v početním vyjádření a v %.....	47
Tabulka 2 Studenti, kteří odpověděli na dané otázky podle ročníků studia a věku v početním vyjádření a v %.	48
Tabulka 3 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 1 v početním vyjádření a v %.....	48
Tabulka 4 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 2 v početním vyjádření a v %.....	51
Tabulka 5 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 3 v početním vyjádření a v %.....	53
Tabulka 6 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 4 v početním vyjádření a v %.....	56
Tabulka 7 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 5 v početním vyjádření a v %.....	59
Tabulka 8 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 6 v početním vyjádření a v %.....	62
Tabulka 9 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 7 v početním vyjádření a v %.....	65

Tabulka 10 Charakteristika odpovědí studentů 1. ročníku Bc. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.....	68
Tabulka 11 Charakteristika odpovědí studentů 3. ročníku Bc. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.....	70
Tabulka 12 Charakteristika odpovědí studentů 2. ročníku N Mgr. na otázku č. 8 v početním vyjádření a v %.....	73
Tabulka 13 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 9 v početním vyjádření a v %.....	74
Tabulka 14 Charakteristika odpovědí studentů na otázku č. 10 v početním vyjádření a v %.....	76

Grafy

Graf 1 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	49
Graf 2 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	49
Graf 3 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	49
Graf 4 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1).....	51
Graf 5 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	52
Graf 6 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	52
Graf 7 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	54
Graf 8 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2).....	54
Graf 9 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	55

Graf 10 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	57
Graf 11 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	58
Graf 12 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3).....	58
Graf 13 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	60
Graf 14 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	60
Graf 15 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	61
Graf 16 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1).....	63
Graf 17 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	63
Graf 18 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	64
Graf 19 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	65
Graf 20 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2).....	66
Graf 21 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3)	66
Graf 22 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	75
Graf 23 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	75
Graf 24 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3).....	75
Graf 25 Analýza výsledků dotazníkového šetření (G=1)	77
Graf 26 Analýza výsledků dotazníkového šetření (R=2)	77

Graf 27 Analýza výsledků dotazníkového šetření (C=3).....78

Seznam příloh

DOTAZNÍK

Vážení studenti,

jmenuji se Jana Berešová a jsem studentkou druhého ročníku Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Pedagogika volného času. Prosím Vás o anonymní vyplnění dotazníku, který se skládá z otázek zaměřených na volný čas a z otázek, které jsou zaměřeny na hodnoty. Získané údaje budou použity pouze pro mé empirické šetření, které je na téma: Hodnotová orientace studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity ve volném čase.

Za otevřenost a upřímnost při vyplňování dotazníku Vám předem děkuji.

Identifikační údaje:

Pohlaví: M Ž

Věk:

- a) 18 – 19 let
- b) 20 – 21 let
- c) 22 – 23 let
- d) 24 let a více

Ročník:

- a) 1. ročník bakalářského studia
- b) 3. ročník bakalářského studia
- c) 2. ročník navazujícího magisterského studia

1. Je pro Vás volný čas ve Vašem životě důležitý?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

2. Co si představujete pod pojmem volný čas?

- a) čas strávený mimo školu a práci
- b) čas, kdy se mohu svobodně realizovat
- c) čas, který mohu využít pro své záliby a koníčky
- d) čas, kdy dělám něco jen pro sebe, odpočívám, sportuji
- e) čas, kdy si mohu dělat, co chci a s kým chci

jiná odpověď.....

3. Myslíte si, že máte dostatek volného času?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

4. Kterým aktivitám se věnujete ve volném čase?

.....
.....

5. Ve kterou denní dobu máte nejvíce volného času?

- a) od 14.00 do 17.00
- b) od 17.00 do 20.00
- c) od 20.00 do 23.00

jiná doba.....

6. Bez které aktivity (činnosti) si nedovedete představit trávení svého volného času?

.....

7. Trávíte svůj volný čas podle Vašich představ?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

8. Z níže uvedených hodnot, označte na čtyřbodové škále, nakolik je pro Vás ve volném čase určitá hodnota důležitá či nedůležitá.

Důležitost různých hodnot	velmi důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	zcela nedůležité
věnovat se své rodině				
partnerovi, partnerce				
setkávat se s přáteli, kamarády				
pomáhat druhým lidem				
starat se o své zdraví				
věnovat se svým koníčkům a zájmům				
dále vzdělávat se				
připravovat se na přednášky				
získávat přehled o kultuře, politice, vědě atd.				
pracovat				
chodit na brigády				
poznávat nová místa				
ochraňovat přírodu				
žít podle náboženských zásad				

9. Myslíte si, že hodnoty, které uznáváte, mohou ovlivňovat Váš volný čas?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10. Bez které hodnoty si nedovedete představit trávení svého volného času?

.....

Abstrakt

BEREŠOVÁ, J. *Hodnotová orientace studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase*. České Budějovice 2015. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Bc. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Klíčová slova: potřeby, motivy, hodnoty, hodnotová orientace, student TF JU, volný čas, funkce volného času.

Diplomová práce se zabývá hodnotovou orientací studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase. V diplomové práci jsou nejprve objasněny základní pojmy, na které navazuje podrobný přehled jednotlivých koncepcí pojmu hodnota a to z filosofického, sociologického, pedagogického a psychologického pohledu. Dále jsou v práci uváděny klasifikace hodnot dle vybraných autorů, funkce hodnot a jejich význam v životě jedince i celé společnosti. V neposlední řadě je práce zaměřena na výzkumy hodnotových orientací a to jak v české odborné literatuře, tak i v té zahraniční. V práci jsem se dále zabývala objasněním a významem pojmu student Teologické fakulty a to především z hlediska vývojové psychologie. V závěru teoretické části práce je zpracována také kapitola o volném čase, jeho pojetí, definice od vybraných autorů, funkce volného času a jeho role ve společenských kontextech. Hlavním cílem výzkumného šetření je popsat a analyzovat hodnotovou orientaci studentů Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích ve volném čase. Získaná data z nestandardizovaného dotazníku budou porovnána podle genderu, věku studentů a daných ročníků studia na Teologické fakultě. Dále bude provedeno vyhodnocení a doporučení pro praxi.

Abstract

BEREŠOVÁ, J. The value orientation of students of the Faculty of Theology the University of South Bohemia in Budweis in their leisure time. Budweis 2015. The thesis. The University of South Bohemia in Budweis. The Faculty of Theology. Department of Education. The Thesis leader is Dr. Bc. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Keywords: needs, motives, values, value orientation, student TF of South Bohemia, leisure time and roles of leisure time.

This thesis deals with the value orientation of students of the Faculty of Theology the University of South Bohemia in Budweis in their leisure time. Firstly, there are explained the basic concepts, which are followed by a detailed overview of particular value concepts to their philosophical, sociological, pedagogical and psychological perspective. Furthermore, the classification values of the selected authors, roles of values and their importance in human life and society are presented in this thesis. Last but not least is this thesis focused on the researches of value orientations in both Czech and foreign literature. In addition to this thesis I dealt with clarifying and with the meaning of the term student of the Theology Faculty, especially in terms of developmental psychology. There is a chapter elaborated about the leisure time, its concepts, definitions of selected authors, functions of leisure time and its role in socioscientific contexts at the conclusion of the theory part. The main aim of the research is to describe and analyze the value orientation of students of the Faculty of Theology the University of South Bohemia in Budweis in their leisure time. The data obtained from a non-standardized questionnaire will be compared by gender, the age of students and their years of study at the Theological Faculty. Eventually, will be the evaluation and recommendation made for the use in practise.